

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ KULTURY**

**MEDIÁLNÍ VÝCHOVA JAKO MOŽNOST INTEGRACE
VIZUÁLNÍCH A VERBÁLNÍCH VÝRAZOVÝCH PROSTŘEDKŮ
DIPLOMOVÁ PRÁCE**

Bc. Albrechtová Veronika

Vedoucí práce: PhDr. Věra Uhl Skřivanová, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2014

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji PhDr. Věře Uhl Skřivanové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za užitečnou metodickou pomoc a poskytnutí cenných rad. Zároveň bych také chtěla poděkovat paní PhDr. Martině Komzákové za skvělou spolupráci při psaní mé bakalářské práce, která se pro mou diplomovou práci stala východiskem.

OBSAH

Úvod	3
1 ČÁST TEORETICKÁ	5
1.1 PRŮŘEZOVÉ TÉMA JAKO MOŽNOST INTEGROVANÉ VÝUKY	5
1.1.1 Integrace a integrovaná výuka	5
1.1.2 Průřezová témata v RVP ZV	7
1.1.3 Médium jako prostředek komunikace.....	8
1.1.4 Verbální a vizuální komunikace	9
1.1.5 Vizuální gramotnost.....	10
1.1.6 Jazyková komunikace jako klíčová kompetence soudobého vzdělávání	11
1.2 MEZIOBOROVÉ PRŮNIKY ČJ A VV V RVP ZV.....	13
1.2.1 Rámcový vzdělávací program a mezioborové přesahy	13
1.2.2 Co jsou to vzdělávací cíle	14
1.2.3 Co si představit pod pojmem vzdělávací obsah	15
1.2.4 Očekávané výstupy výtvarných úkolů bp a jejich přínos klíčovým kompetencím..	16
1.3 MÉDIUM JAKO PROSTŘEDEK REALIZACE VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU	22
1.3.1 Mediální výchova.....	23
1.3.2 Mediální výchova a možnosti mezipředmětového propojení.....	24
1.3.3 Mediální výchova ruku v ruce s předměty český jazyk a výtvarná výchova	25
1.3.4 Typologie mezipředmětových úkolů pro výuku mediální výchovy	28
1.4 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM.....	36
1.4.1 Akční výzkum	36
1.4.2 Shody a rozdíly mezi klasickým a akčním výzkumem	37
1.4.3 Akční výzkum a jeho konkrétní fáze	38
1.4.4 Metody vhodné pro akční výzkum	39
2 EMPIRICKÁ ČÁST	40
2.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	41
2.1.1 Akční výzkum	41
2.1.2 Metody sběru dat	42
2.1.3 Definování výzkumné otázky	42
2.1.4 Charakteristika výzkumného prostředí a vzorku	43
2.2 NÁVRHY VLASTNÍCH HODIN MEDIÁLNÍ VÝCHOVY.....	45
2.2.1 Slova a obrázky	45
2.2.2 Piktogram, kaligram, komiks	48
2.2.3 Verbální komunikace, dabing	50
2.2.4 Fotografie	52
2.2.5 Co říká fotografie aneb jak vzniká reklamní slogan.....	54
2.3 REALIZACE VÝZKUMNÉHO BĚDÁNÍ.....	58
2.3.1 Analýza nashromážděných dat – otevřené kódování.....	59
2.3.2 Zodpovězení výzkumných otázek.....	60
2.3.3 Návrhy na zlepšující alterace hodin.....	78
ZÁVĚR.....	83
RESUMÉ	87
SEZNAM LITERATURY	88
PŘÍLOHY - ZÁPISKY Z VYUČOVACÍCH HODIN.....	I
PŘÍLOHA Č. 1 - ZPRÁVA Z PRAVĚKU	I

PŘÍLOHA Č. 2 - SPRÁVNÁ ZPRÁVA	III
PŘÍLOHA Č. 3 - NENÍ ZPRÁVA JAKO ZPRÁVA	V
PŘÍLOHA Č. 4 - JEDNA ZPRÁVA MNOHO PODOB	VII
PŘÍLOHA Č. 5 - ŘEČ NOVINOVÝCH TITULKŮ	IX
PŘÍLOHA Č. 6 - SLOVA A OBRÁZKY	XI
PŘÍLOHA Č. 7 - PIKTOGRAM, KALIGRAM, KOMIKS	XV
PŘÍLOHA Č. 8 - VERBÁLNÍ KOMUNIKACE, DABING	XIX
PŘÍLOHA Č. 9 - FOTOGRAFIE	XXIV
PŘÍLOHA Č. 10 - CO ŘÍKÁ FOTOGRAFIE ANEB JAK VZNIKÁ REKLAMNÍ SLOGAN... ..	XXIX

Úvod

K tématu mediální výchova jako možnost integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků mě přivedlo téma mé bakalářské práce, v níž jsem se věnovala mezioborovým přesahům mezi výtvarnou výchovou a českým jazykem. Díky odbornému vedení PhDr. Martiny Komzákové jsem v bakalářské práci zjistila, jakými způsoby dochází k mezioborovosti zvolených předmětů, jaké jsou její hlavní cíle a kde se oba předměty potkávají v kurikulárním dokumentu Rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání.

V rámci těchto zjištění se v této diplomové práci pod vedením PhDr. Věry Uhl Skřivanové, Ph.D pokusím rozšířit své pole zkoumání. Zaměřím se na integraci vizuálních a verbálních výrazových prvků v rámci průřezového tématu mediální výchovy.

V samotné diplomové práci se nejprve věnuji teoretickému usazení tématu. Vysvětlím klíčové pojmy, s nimiž se v práci čtenář setká. Následně se pokusím o deskripci a analýzu výzkumných nálezů bakalářské práce v podobě přiblížení kurikulárních dokumentů a jejich uplatnění pro vybrané odpozorované hodiny. Na pojmy přibližující Rámcově vzdělávací program naváže další kapitolou, která už bude konkrétně zaměřená na mediální výchovu, jako možnost uplatňování mezipředmětových setkávání. Včetně charakteristiky mediální výchovy v teoretické části práce se pokusím vytvořit i typologii školních úkolů, v nichž bude docházet k mezipředmětovým přesahům vývarné výchovy a českého jazyka. Tyto úkoly budou specifické tím, že budou odučeny v předmětu mediální výchovy. V poslední kapitole teoretické části blíže představím pedagogický výzkum. V této podobě zatím teoreticky, protože jeho hlavním úkolem bude vytvořit teoretické zázemí akčnímu výzkumu, kterému se budu věnovat v části empirické.

V empirické části nejprve popíši zvolený výzkum a metody, díky nimž byl výzkum realizován. V této části práce budou obsaženy také zformulované výzkumné otázky, které jsem si dala za cíl zjistit. Odpovědi na ně se objeví v závěru empirické části. Jedna z kapitol bude obsahovat také bližší specifikování výzkumného prostředí a výzkumného vzorku, které zde podrobně popíši. Zaměřím se na bližší charakteristiku školy a třídy, v nichž jsem mediální výchovu učila. Následně detailně popíši návrhy vlastních hodin, které jsem v rámci předmětu mediální výchovy odučila. U pěti hodin, které vyberu a didakticky

usadím zdůrazním jejich přínos z pohledu mezioborovosti a rozvíjení klíčových kompetencí. Tyto vybrané hodiny budou použity spolu s ostatními odučenými pro vytvoření obecné typologie úkolů s mezipředmětovým uplatněním. V poslední kapitole empirické části se budu zabývat samotným výzkumem. Popíši zde analýzu nashromážděných dat a důsledně se zaměřím na zodpovězení výzkumných otázek. Které jsem si v rámci výzkumu definovala.

V rámci akčního výzkumu budu pozorovat průběh vyučovacích hodin, práci žáků a působení sebe sama v reálné školní praxi. V přílohové části budou přiložené zápisy z odučených hodin. Z jejich analýzy zhodnotím své působení v hodinách a poukážu na zlepšující alterace vyučovacích hodin. Což znamená, že se v rámci akčního výzkumu pokusím do hodin přicházet s novými nápady, novými metodami a novým přístupem. Tyto pokusy o zlepšení mé pedagogické praxe budou popsány v samotném závěru empirické části.

1 ČÁST TEORETICKÁ

Diplomová práce navazuje a rozšiřuje zjištění z bakalářské práce, která byla zaměřená na mezioborové přesahy mezi výtvarnou výchovou a českým jazykem. Věnuje se tématu mediální výchova jako možnost integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků. V teoretické části nejprve představím průřezové téma jako možnost integrované výuky a následně se v této kapitole budu věnovat integraci vizuálních a verbálních výrazových prostředků v rámci předmětu a průřezového tématu mediální výchova.

1.1 PRŮŘEZOVÉ TÉMA JAKO MOŽNOST INTEGROVANÉ VÝUKY

Průřezová témata nacházející se v Rámcově vzdělávacích programech jsou jednou z možností, jak využívat ve vyučovacím procesu integrovanou výuku.

V této kapitole blíže vysvětlím pojmy spojené s integrací a integrovanou výukou. Poukážu na možné souvislosti s průřezovými tématy a zaměřím se na druhy komunikace (verbální, vizuální). V závěru kapitoly představím pojmy jazyková klíčová kompetence a vizuální gramotnost.

Nyní se zaměřím na pojmy integrace a integrovaná výuka. Jejich význam je nutné ozřejmit především proto, že integrace je součástí názvu této práce. a integrovaná výuka zde bude popsána jako možnost uplatňování průřezového tématu mediální výchova.

1.1.1 INTEGRACE A INTEGROVANÁ VÝUKA

Pojem **integrace** je výstižně popsán ve slovníku cizích slov. Slovník cizích slov říká, že se jedná o proces spojování ve vyšší celek. Našli bychom zde také synonyma, jakými jsou: ucelení, sjednocení, úplnost, zapojení nebo začlenění.¹

Tento pojem se v pedagogické praxi objevuje v podobě sousloví integrovaná výuka.

---

¹ http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=integrace
(ze dne 26. 2. 2014)

Integrované výuce věnuji více pozornosti, protože se mediální výchovou zabývám jako průřezovým tématem z Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, kde se mediální výchova nachází jako jedna z forem integrované výuky.

„Integrovaná výuka je chápána ve smyslu spojení (syntézy) učiva jednotlivých učebních předmětů nebo kognitivně blízkých vzdělávacích oblastí v jeden celek s důrazem na komplexnost a globálnost poznávání, kde se uplatňuje řada mezipředmětových vztahů.“ (Podroužek, 2002, s. 11)

V bakalářské práci jsem se již formám integrované výuky věnovala. Nyní si trůfám svá zjištění dosadit do konkrétního průřezového tématu mediální výchova. Zjistila jsem, že integrovaná výuka probíhá čtyřmi různými způsoby.

V rámci **integrovaných předmětů nebo kurzů**, kde průřezové téma mediální výchova vystupuje jako samostatný předmět, v němž dochází explicitně, implicitně nebo improvizovaně k propojování vzdělávacích obsahů několika oborů.

S touto formou průřezového tématu jsem se setkala a v rámci vyučovacího předmětu mediální výchova, jsem plnila souvislé výstupové praxe, na nichž stavím celou svou diplomovou práci. Ve vyučovacích jednotkách běžně docházelo k mezioborovým přesahům do výtvarné výchovy a českého jazyka. Konkrétně tyto situace dokládám v kapitole s názvem Obecná typologie mezipředmětových úkolů pro výuku mediální výchovy.

Druhou formou jsou **moduly nebo témata zařazované jako součást více předmětů**. Díky praxi, kterou jsem uskutečnila v předmětu mediální výchova jsem si takových témat vědoma. Sama jsem odučila několik hodin věnovaných tématům, které je možné realizovat i v dalších předmětech. Takovými jsou například Zpráva, Reklama, Fotografie.

Třetí formou jsou **projekty spojující poznatky z více předmětů s praktickými zkušenostmi a produktivními činnostmi**. V praxi jsem neměla možnost sledovat projekt většího rozsahu, ale dalo by se říct, že jsme se společně s žáky věnovali jednomu tématu vždy několik vyučovacích jednotek. Snažili jsme se na něj pohlížet ze všech možných stran,

takže aniž bychom to cíleně zamýšleli, pracovali jsme na malých projektových řadách. Žáci si vyzkoušeli výstupy různého typu, dramatické (moderování), verbální (dabing), vizuální (piktogram, komiks, kaligram) i písemné (zpráva, slogan, novinový titulek, reklama).

Poslední podobou této výuky jsou takzvané **integrované dny, kdy celá škola realizuje jedno společné téma**. Tuto možnost integrované výuky jsem v reálné praxi nezapomínala. Je náročná na organizaci, a tudíž by bylo opravdu náhodou, kdybych se s ní v rámci praxí setkala.

K dobrému uchopení pojmu integrovaná výuka přispěje na závěr této podkapitoly citace Ladislavy Lederbuchové:

„Integrovaná výuka obecně je založena na různé míře a kvalitě učiva jednotlivých předmětů, zabraňuje izolovanosti poznatků jednotlivých oborů, utváří žákovu schopnost chápat je v souvislostech, kontextově, akcentuje komplexnost poznávání v širším slova smyslu, tj. i ve vztahu k potřebným činnostem učení, rozvíjeným schopnostem žáků a k výchovným možnostem vyučování. Rozvíjí žákovu schopnost uplatnění dedukce, analogie a aplikace. Komplexnost poznávání umožňuje, aby se v jeho procesu angažovaly více než v tradičním učení cit, představivost a obrazotvornost, ...“ (Lederbuchová, 2006, s. 5)

V návaznosti na tuto podkapitulu nyní představím průřezová témata, která je totiž možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů apod. Je tedy žádoucí je užívat, pokud se chceme zaměřit na integrativní výuku.

1.1.2 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA V RVP ZV

Průřezová témata se ukazují jako vhodná pro užívání integrované výuky. V Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání se o průřezových tématech mluví jako o okruzích, které reprezentují aktuální problémy soudobého světa. Díky nim se učí žáci spolupráci a rozvíjejí svou osobnost v oblasti postojů a hodnot.

Každé průřezové téma má vztah ke konkrétním vzdělávacím oblastem a je rozpracováno do tematických okruhů, které obsahují nabídku témat, činností a námětů,

jak s danou oblastí pracovat. To, jak se průřezové téma zařadí do výuky je v kompetenci školy, která si sama vytváří tzv. Školní vzdělávací program.

„Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.“²

V programu základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova.

Já se zaměřím ve své práci na poslední uvedené průřezové téma, kterým je mediální výchova. Její vztah k ostatním průřezovým tématům je velmi blízký. Média totiž zprostředkovávají společnosti situaci, která se odehrává ve světě.

„Média jsou účastníky i nositeli změn. Popisují nebo ovlivňují veřejné mínění v oblasti mezilidských vztahů, demokracie, globalizace, multikultury, věnují se fauně i flóře Země a podmínkám udržitelného rozvoje.“ (Broklová, 2008, str. 14)

1.1.3 MÉDIUM JAKO PROSTŘEDEK KOMUNIKACE

Média jsou hromadné sdělovací prostředky, jimiž se realizuje masová sociální komunikace, vymezená tím, že přenášené sdělení je přijímáno velkým, anonymním a heterogenním souborem adresátů a zpětná vazba od adresáta sdělení ke zdroji je zpožděná. Obvykle se uvádějí čtyři základní funkce médií: 1. Informovat, 2. Bavit, 3. Přesvědčovat, 4. Zprostředkovávat kulturu.

Mezi média zahrnujeme: tištěná média (noviny, časopisy, knihy) a elektronická média (rozhlas, televize, video, aj.). Z pedagogického hlediska jsou velmi významným prostředkem vzdělávání, akulturace a socializace jedince. (Jirák, 2003)

² http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf (ze dne 30. 3. 2014)

Žáci se s médii setkávají v každodenním životě. Školní instituce je s vlivem médií seznamují pomocí průřezového tématu mediální výchova, jejímž cílem je naučit studenty tak zvané mediální gramotnosti. To je pojem, který zastřešuje podstatu očekávaných výstupů. Cílem osvojení si mediální gramotnosti je vypěstování si schopnosti dešifrovat sugestivně podaná mediální sdělení a schopnost pracovat s médii tak, abychom z toho měli vlastní prospěch.

Mediální gramotnost zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře fungování), jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr... Dále pak orientaci v medializovaných obsazích a schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb - od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času. (Balada, 2007, s. 101-102)

V dnešní době jsou média součástí běžného života, stávají se rozhodujícím socializačním činitelem. Sdělení, která nám média zprostředkovávají, jsou různého charakteru a mohou být manipulativní. Mediální gramotnost je schopnost vyhodnotit záměr zprostředkovaných informací, tedy zda nás mají poučit, pobavit, informovat nebo s námi manipulovat. K tomu abychom si tuto schopnost osvojili již v raném věku, slouží právě předmět mediální výchova.

Následujícím pojmem, který blíže vysvětlím, ačkoli si myslím, že je všeobecně známý, je pojem komunikace. Poukáži na jeho možnosti uplatnění v předmětu mediální výchova.

1.1.4 VERBÁLNÍ A VIZUÁLNÍ KOMUNIKACE

Komunikace je přenos nejrůznějších informačních obsahů v rámci různých komunikačních systémů za použití různých komunikačních médií, probíhá zejména za pomoci jazyka, hlavním cílem je sdělování. (Buchtelová a spol., 2008, s. 426)

Slovníková definice se o komunikaci vyjadřuje jako o způsobu sdílení informací mezi lidmi. Je to v podstatě možnost, jak lidé mohou vyjádřit své pocity, zážitky a sdělovat různé jiné údaje.

Prostředkem komunikace může být jak slovní tak vizuální podnět. Zaměříme-li se na styčné plochy mezi verbálními a vizuálními výrazovými prostředky v rámci předmětu mediální výchova, je jednou takovou plochou právě komunikace.

Komunikačním prostředkem jsou samotná média, která nás obklopují, a my jsme konzumenti jejich komunikačních kanálů. Cílem mediální výchovy je posilovat aktivní roli žáků v této komunikaci. Umělecké obrazy i výtvarné práce studentů jsou také prostředkem komunikace. Takto nahlížena se i díla výtvarného umění stávají sdělením, mediálním textem, který je třeba se naučit číst a odhalovat jeho významy. (Broková, 2008, s. 221)

Schopnost číst vizuálně obrazná vyjádření je nazývána vizuální gramotností. Tento pojem představím v následující podkapitole.

1.1.5 VIZUÁLNÍ GRAMOTNOST

Vizuální schopnost, znamená vnímat svět pomocí zraku, tj. vizuálního analyzátoru a kognitivních procesů. Rozdílná úroveň vizuální schopnosti je dána neurofyziologicky (vynikající vizuální schopnost, vady vidění, nevidomost), věkem (ve stáří se zhoršuje), povoláním (profesionál je schopen postřehnout ve svém oboru kvality, které laik vůbec nevidí). (Průcha, 2009, s. 273)

Barbara Stafford užívá pojem **vizuální kompetence**, které jsou základní dovedností, ale ne dostačující, podmínkou pro pokročilejší a specializovanější dovednosti, které můžeme nazývat *vizuální gramotností*. Vizuální gramotnost srovnává nabývání rozdílných úrovní znalostí ve vizuální oblasti se znalostí jazyka a literatury. Podle ní je vidění něco jako čtení.

Pokud mají vidění a čtení něco společného, je to jen na nejelementárnějších a nejzákladnějších úrovních. Čtení nám připadá jako mnohem obtížněji získaná dovednost. Většinou se můžeme začít učit číst nějaký jazyk teprve tehdy, když jsme se jím naučili

mluvit. Pokud má jazyk fonetický systém psaní, je potřeba se nejprve naučit abecedu, která spojuje mluvené slovo se zapsaným: můžeme si všimnout, že umění psát je vlastně předně vizuální dovednost, jelikož se týká schopnosti rozlišit jednotlivá písmena abecedy a jejich spojování s příslušnými zvuky. Pokud soustava není fonetická, ale ideografická nebo piktografická, pak jsou požadavky na vizuální systém ještě větší.

Vidění se naopak zdá být snadnou a přirozeně získanou dovedností, alespoň na základní úrovni, kterou je schopnost rozlišit objekty od prostoru, ve kterém jsou umístěny, sledovat pohybující se objekt a rozlišit popředí a pozadí, figuru a podklad. Tyto schopnosti jsou základy toho, co George Berkeley nazval „jazykem vidění“. Podle něj je tento jazyk „univerzálním jazykem přírody“ na rozdíl od *mluvených* a *psaných* „přirozených jazyků“, které jsou kulturními konstrukcemi založenými na náhodných, symbolických konvencích. Ale trval na tom jej nazývat jazykem, protože správně rozpoznal, že přestože je „univerzální“ a „přirozený“, není vrozený, není součástí organismu, ale je třeba se jej naučit.

Vizuální gramotnost – Je podle slovníkové definice percepční a vizuální schopnost přijímat vnější podněty a zároveň jde o schopnost i dovednost pochopit zrakové informace a dále s nimi komunikovat.

Je tedy znalectvím bohatých, vysoce kultivovaných a cvičených zkušeností a technik vizuálního pozorování.³

1.1.6 JAZYKOVÁ KOMUNIKACE JAKO KLÍČOVÁ KOMPETENCE SOUDOBÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Ve výchovném a vzdělávacím procesu je jazyková komunikace nepostradatelná. Zaujímá zde zásadní postavení. V Rámcově vzdělávacím programu jazykové schopnosti spadají do vzdělávací oblasti jazyk a jazyková komunikace.

Hlavním cílem jazykového učení je rozvoj komunikačních kompetencí a zvládnutí jazykové kultury na dobré úrovni.

---

³ <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/3021/vizualni-gramotnost-nebo-gramotnostni-vizualnost.html/>
(ze dne 21. 3. 2014)

Jazyková výuka vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat různá jazyková sdělení. Žák takovým sdělením rozumí, dokáže se vhodně vyjadřovat a účinně uplatňovat i prosazovat své názory a zkušenosti.

Obsah vzdělávací oblasti jazyk a jazyková komunikace se realizuje ve vzdělávacích oborech český jazyk a literatura, cizí jazyk a další cizí jazyk. Kultivace jazykových dovedností a jejich využívání je nedílnou součástí všech vzdělávacích oblastí.

Dovednosti získané v předmětu český jazyk a literatura jsou nezbytné pro kvalitní jazykové vzdělání i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Užívání češtiny jako mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě umožňuje žákům poznat a pochopit společensko-kulturní vývoj lidské společnosti. Při realizaci daného vzdělávacího oboru se vytvářejí předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama.⁴

V následující kapitole se zaměřím podrobněji na RVP ZV a možnosti integrace verbálních a vizuálních výrazových prostředků v něm. Budu navazovat na zjištění z bakalářské práce a rozvíjet je novými poznatky.

---

⁴ <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6435> (ze dne 29. 3. 2014)

1.2 MEZIOBOROVÉ PRŮNIKY ČJ A VV v RVP ZV

Ve výsledném šetření mé bakalářské práce jsem zjistila, že k mezioborovým přesahům výše zmíněných předmětů dochází. Je možné ho pozorovat jako vědomě realizovaný plán, tedy explicitně využívanou možnost integrace obou předmětů. Nebo k nim dochází improvizovaně či implicitně, tedy intuitivně. Tyto tři postupy jsem měla možnost pozorovat v rámci výzkumu realizovaného pro bakalářskou výstupovou práci. Všechny tři se shodují s možnými postupy, jak integrovat do výuky mediální výchovy prvky vizuální i verbální.

V rámci výzkumu prováděného pro mou druhou výstupovou práci jsem si nakonec sama vyzkoušela, jak takové procesy mohou probíhat. Blíže se k této skutečnosti vyjadřuji v kapitole s názvem Způsoby využívání vizuálních a verbálních prvků v rámci výuky mediální výchovy.

Konkrétními mezioborovými průniky se budu zabývat v následující podkapitole, kde blíže specifikuji cíle Rámcově vzdělávacího programu a klíčové kompetence, které mají být užíváním RVP rozvíjeny.

1.2.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM A MEZIOBOROVÉ PŘESAHY

Cílem Rámcově vzdělávacího programu (dále jen RVP) je dosažení stanovené úrovně kompetencí, což znamená osvojení si důležitých vědomostí, dovedností, postojů a hodnot. Za další cíl je považováno dokázat dosažené znalosti využívat v osobním i profesním životě. Smyslem tohoto stylu vzdělávání je vybavit žáky systematickou a vyváženou strukturou vědění, naučit je zařazovat informace do smysluplného kontextu životní praxe a motivovat je k tomu, aby chtěli své vědomosti a dovednosti dále rozvíjet. S tím souvisí uplatňování vzdělávacích postupů a metod podporujících tvořivé myšlení, pohotovost a samostatnost žáků. Samozřejmostí je využívání způsobů diferencované výuky, nových organizačních forem, zařazování integrovaných předmětů apod. (Balada, 2007, s. 5-8)

V RVP jsem se dále zaměřila na vzdělávací oblasti, v nichž se objevují předměty výtvarná výchova a český jazyk. Důkladně jsem se věnovala vzdělávací oblasti jazyk a

jazyková komunikace, kde se nachází český jazyk a literatura a také vzdělávací oblasti umění a kultura, jejíž součástí je výtvarná výchova. Cílem bylo zaměřit se na možnou integraci výtvarné výchovy a českého jazyka v rámci RVP.

První průniky obou kapitol jsem pozorovala v jednom z hlavních cílů RVP a tím jsou klíčové kompetence. Klíčové kompetence obou předmětů slouží k ukotvení dovedností, postojů a hodnot, které si žáci během výuky osvojí. Jejich pomocí jsou žáci vedeni i k návykům na samostatné učení a k zodpovědnému jednání. Žák by si během svého studia měl osvojit celkem šest druhů kompetencí: kompetenci k učení, k řešení problémů, komunikativní kompetenci, sociální a personální občanskou kompetenci a kompetenci k podnikavosti. Konkrétní příklady průniků jsem detailně popsala ve své bakalářské práci v kapitole s názvem: Integrace výtvarné výchovy a českého jazyka v rámci RVP G. (Albrechtová, 2012, s. 13)

Dalším polem, kde se obě vzdělávací oblasti v RVP potkávají, jsou průřezová témata. Průřezová témata podle RVP mají výchovné zaměření, pomáhají žákům propojovat a doplňovat znalosti, které si během studia osvojili. Součástí RVP jsou průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova.

V mém výzkumu, který jsem realizovala v průběhu bakalářského studia vyplynulo, že je vhodným tématem pro mezioborové přesahy právě průřezové téma mediální výchova.

S rámcově vzdělávacím programem se dále pojí pojmy vzdělávací cíle a vzdělávací obsahy či očekávané výstupy. Tyto pojmy vysvětlím v následujících podkapitolách.

1.2.2 CO JSOU TO VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Vzdělávací cíle jsou popsány v RVP ZV v části C v kapitole Pojetí a cíle základního vzdělávání takto: *„Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.*

V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učít je žít společně s ostatními lidmi;*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci⁵.*

1.2.3 CO SI PŘEDSTAVIT POD POJMEM VZDĚLÁVACÍ OBSAH

V kapitole jazyková komunikace jako klíčová kompetence soudobého vzdělávání jsem se věnovala jedné z devíti vzdělávacích oblastí. Tyto oblasti společně tvoří vzdělávací obsah RVP. Každá z nich je vázána na vzdělávací obor, kterým je tvořena. V této kapitole vyjmenuji všechny vzdělávací oblasti i předměty či obory, kterými jsou tvořeny.

Vzdělávací obsah v RVP ZV je formován devíti vzdělávacími oblastmi. Jazyk a jazyková komunikace je tvořena předměty český jazyk a literatura a ostatní cizí jazyky. Po jazykové komunikaci následuje matematika a její aplikace, která se objevuje

⁵ http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf (ze dne 29. 3. 2014)

ve stejnojmenném oboru. Informační a komunikační technologie je také tvořena stejnojmenným oborem. Člověk a jeho svět shodně tvoří stejnojmenný obor. Vzdělávací oblast člověk a společnost je tvořena vzdělávacími obory dějepis a výchova k občanství. Následující vzdělávací oblast člověk a příroda je tvořena vzdělávacími obory: fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis. Umění a kultura je představována obory hudební a výtvarná výchova. Oblast člověk a zdraví představují obory výchova ke zdraví a tělesná výchova. Poslední vzdělávací oblast člověk a svět práce je opět tvořena stejnojmenným vzdělávacím oborem.

Všemi vzdělávacími oblastmi procházejí napříč průřezová témata. Díky průřezovým tématům dochází k propojování vzdělávacích obsahů jednotlivých oborů. Průřezovým tématům v RVP ZV je věnována celá kapitola uvedená výše v mé práci.

Všechny tyto pojmy, tedy vzdělávací obory, průřezová témata a vzdělávací obsahy si kladou za cíl pozitivně ovlivňovat rozvoj klíčových kompetencí žáka a ucelení jeho školního vzdělávání.

1.2.4 OČEKÁVANÉ VÝSTUPY VÝTVARNÝCH ÚKOLŮ BP A JEJICH PŘÍNOS KLÍČOVÝM KOMPETENCÍM

Během výzkumu, který jsem realizovala pro svou bakalářskou práci, jsem zdokumentovala několik úkolů, které vytvořili žáci dvou různých škol. Na základě popisu úkolů a fotodokumentace se pokusím o jejich systematizaci. Zaměřím se na účel a cíl vybraných úloh.

- Cvičení v českém jazyce jsou zaměřená na osvojování, rozvíjení a prohlubování znalostí slovní zásoby, gramatiky a zvukové či grafické stránky jazyka.
- Cvičení z výtvarné výchovy jsou zaměřená na rozvíjení představivosti, výtvarného myšlení, podporování citlivosti, osobitého projevu žáků, výtvarnou komunikaci.

Východiskem, pro volbu témat je pro učitele cíl hodiny, který bývá vymezen pomocí školního vzdělávacího programu. Pokud úkoly slouží i k procvičování, například techniky, funkčního stylu apod., jsou velmi žádané a užitečné. Díky nim se totiž učivo ukládá do dlouhodobé paměti. Proto vhodnou formou opakování, která může být zároveň i

zábavnou, si žáci probranou látku lépe pamatují a na tomto základě získávají návyky a dovednosti, což je jedním z cílů rámcově vzdělávacího programu.

Tyto úkoly jsou podrobně popsány v mé bakalářské práci, nyní je zde uvádím proto, že byly prvotními, s kterými jsem se setkala jako s mezioborovými. V těchto hodinách docházelo k mezioborovým průnikům, které mě inspirovaly k vytváření úkolů pro předmět mediální výchovy. Díky této systematizaci jsem se ve vymýšlení úkolů pro mediální výchovu dokázala ponořit do hloubky vzdělávacích obsahů.

Téma hodiny: Poetismus

Tento projekt byl realizován v průběhu čtyř dvouhodinových hodin. Tvořivá činnost žáků probíhala na teoretickém základu. Nejprve byla žákům představena vzdělávací část, tedy výklad směru, seznámení s autory a jejich díly. Následně pak na základě získaných informací, mohli studenti tvořit.

Zadání:

„Vybrat si fotografii nebo fotografie, podle toho jak se jim líbí, jak je inspirují a jakoukoli technikou je zpracovat... Mají tedy pomocí vytištěných obrázků vytvořit nový obraz, nový celek, který by měl působit podobně, jako ta báseň to znamená nápaditě, svěže, originálně, spontánně, nový obraz by měl pobavit, vykouzlit úsměv, vnést nový úhel pohledu.“
(Albrechtová, 2012, s. 63)

Očekávané výstupy:

Studenti dokáží vysvětlit znaky typické pro směr zvaný Poetismus. Znají jeho základní rysy a podobu literatury, která je pro něj typická. Žáci si uvědomí teoretický a dobový podklad probíraného směru. Jsou schopni pracovat s hlavními rysy a motivy

daného stylu. Prvky, které tuto dobu připomínají, dokáží přenést v duchu charakteristiky směru do nových rozměrů. Dokáží vnímat odlišnou formu a obsah textu.

Studenti vyhledávají potřebné informace pro svou práci z různých zdrojů. Dokáží preferovat určité znaky a zakomponovat je do své práce. Jsou schopni hodnotit průběh své činnosti a porovnávat své výsledky s výsledky ostatních spolužáků.

Studenti reagují na připomínky či rady vyučujícího a dokáží je využít pro své potřeby. Jsou schopni hovořit o své práci i jejím průběhu v rámci kolektivu. Dokáží reflektovat celý průběh hodiny. Studenti zvládají prezentovat své myšlenky a obhájit si svou výslednou práci. Chápu a dokáží používat pojmy s daným směrem spojené (př.: analogie, asociace).

Studenti chápou dobové souvislosti a zvláštnosti a dokáží tyto klasické prvky zachovat, či ozvláštnit nebo transformovat tak, aby dostaly nový rozměr a nenarušili tím charakter doby. Studenti na základě dialogů rozvíjí své základní myšlenky a vzájemně si napomáhají k rozvíjení počátečního nápadu.

Studenti si sami zvolí vhodný formát pro své dílo. Vyberou si prvky, s kterými budou dále pracovat. Dokáží si práci předem promyslet a rozvrhnout tak, aby ji stihli splnit v daném časovém rozmezí. Žáci si zvolí vhodnou výtvarnou techniku.

Klíčové kompetence:

K učení: Díky tomuto tématu žáci propojovali různé informace, které následně prakticky využili. Byli donuceni propojovat poznatky z různých oblastí, čímž si vytvořili svůj vlastní pohled na tehdejší dobu a dnešní podobu světa. Osvojili si základní pojmy s daným směrem spojené.

K řešení problémů: Studenti hledali informace k řešení úkolu. Samostatně pracovali a řešili nastalé situace. V závěru projektu kriticky hodnotili své práce.

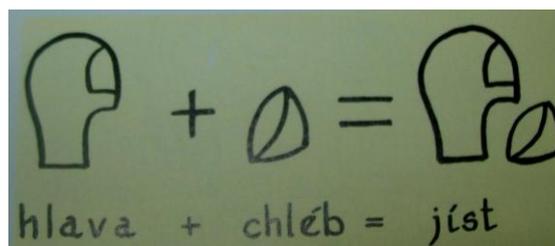
Komunikativní: V závěrečné reflexi žáci formulovali a vyjadřovali své myšlenky, vyjadřovali se kultivovaně. Umí pracovat s různými informacemi, které jsou jim poskytnuty a dokáží je prakticky využít. Vhodně užívají v mluveném projevu nové pojmy, které si osvojili.

Občanské: Rozhodují se zodpovědně podle dané situace, jsou schopni a ochotni pomoci si mezi sebou. Respektují tradice doby a kulturní zvláštnosti.

Pracovní: Žák používá při tvorbě bezpečně a účinně materiály i nástroje. Využívá zkušenosti a znalosti z oboru pro svůj rozvoj. Dokáže si vhodně zvolit techniku práce a rozvrhnout čas pro tvoření.

Téma hodiny: Mezopotámie

Tato hodina výtvarné výuky byla zaměřena převážně teoreticky. Paní učitelka žákům představila oblast Mezopotámie a snažila se zjistit jejich dosavadní znalosti o této oblasti. Na základě vysvětlení pojmů logogram a ideogram vznikla krátká, tvořivá aktivita, která probíhala na teoretickém podkladě.

ŠAMŠULA, Pavel., ADAMEC, Jaromír. *Průvodce výtvarným uměním I.*, 2.vyd. Praha:SPL-Práce, 2000. 43 s. ISBN 80-86287-22-X

Zadání:

„Žáci dostali proužek papíru a měli za úkol nakreslit svůj ideogram, který dali přečíst vybranému spolužákovi, kterému byl adresován.“ (Albrechtová, 2012, s. 93)

Očekávané výstupy:

Žáci získají přehled v zeměpisných a dějinných oblastech, které se týkají daného období. Jsou schopni orientovat se v mezioborových přesazích (pravopis, tvarosloví, literatura, zeměpisná poloha, aj.). Znají charakteristiku doby (dataci, hlavní znaky architekturu, písmo,...). Chápu a dokáží používat pojmy s daným směrem spojené (př.: logogram, ideogram).

Žáci dokáží formulovat a pokládat otázky týkající se tématu. Jsou schopni odpovídat na otázky, které se k tématu váží. a diskutovat mezi sebou o daném směru či typech písma. Jsou schopni vymyslet a dešifrovat ideogram, který je pro ně určený. Dokáží zhodnotit vývoj a konečnou fázi aktivity.

Žáci si dokáží představit tehdejší podobu města, architektury, literatury a písma. Uvědomují si rozdíly mezi dnešní podobou těchto věcí a podobou charakteristickou pro tehdejší dobu.

Klíčové kompetence:

K učení: Žáci propojují informace z různých předmětů. Uvědomují si současnou podobu světa, historický vývoj, vývoj v architektuře a odlišnost písma a jiné. V rámci této kompetence si žáci osvojili pojmy logogram a ideogram.

Komunikativní: V rámci aktivity žáci formulovali a vyjadřovali své myšlenky. Umí pracovat s různými informacemi, které jsou jim poskytnuty a dokáží je prakticky využít. Žáci aktivně reagují na otázky. Komunikují mezi sebou pomocí krátké aktivity.

Občanské: Žáci se seznámili s dobovou architekturou, s dobovým písmem a jinými zvláštnostmi, které dokázali respektovat. (V rámci aktivity dodržovali tradiční písmo při psaní vzkazu.)

Téma hodiny: Abstrakce

V průběhu této hodiny se rovnoměrným způsobem prolínala činnost vzdělávací s činností tvořivou. Na počátku vyučování proběhlo krátké opakování všech prvků, s kterými žáci přišli do kontaktu. Zopakovala se teorie barvy, její užívání a míchání. Dalším vzdělávacím prvkem bylo opakování

vědomostí z češtiny zaměřené na probranou látku podstatná jména. Na základě zopakování dělení podstatných jmen vyložila žákům paní učitelka podstatu abstraktního umění. Po tomto úvodu dostali žáci prostor pro tvorbu. Podrobněji je tento úkol popsán v mé bakalářské práci.

Zadání:

„Zadáním jejich práce bylo namalovat svůj pocit. Pomocí barev vyjádřit pocit nebo vlastnost. Po dokončení práce dozadu na čtvrtku napsat, co za pocit nebo vlastnost ztvárnili a ukázat obrázek ostatním spolužákům, aby mohli hádat.“ (Albrechtová, 2012, s. 98)

Očekávané výstupy:

Žáci dokáží využívat možnosti barvy, jejího nanášení, míchání a její volby tak, aby s její pomocí dokázali vyjádřit konkrétní emoce, pocity. Dokáží vysvětlit pojem abstraktní umění a užít ho v reálném světě. Dokáží pracovat se synonymy a rozvíjet tak svou slovní zásobu.

Žáci si dokáží svou práci předem promyslet, zrealizovat ji a prezentovat před ostatními. Jsou schopni vnímat práce ostatních a vyjádřit se k nim. Učí se zacházet s produktivní kritikou.

Žáci rozumí pojmu abstraktní umění a dokáží ho vysvětlit. Jsou schopni slovně pojmut a vyjádřit svou práci. Prezentují své myšlenky a diskutují v rámci třídy o možných alteracích. Uvědomují si využití výrazové prostředky a jsou schopni je pojmenovat.

Žáci si sami připraví pracovní prostor, vyberou si vhodné nástroje a poznávají vlastnosti zvoleného materiálu. Využívají předchozích zkušeností pro získání správných efektů ve své práci. Dokáží popsat proces své činnosti.

Klíčové kompetence:

K učení: Žáci si upevnili své dosavadní znalosti o barvě. Vyzkoušeli si vlastnosti barvy a vliv jejího používání na vyjádření emocí či pocitů. Zopakovali si teorii a definici spojenou s podstatnými jmény. Naučili se pojem abstrakce.

K řešení problémů: Žáci v hodině pracovali samostatně. V jejím závěru kriticky hodnotili svou práci i práci spolužáků. Dokázali rozpoznat záměr autora práce.

Komunikativní: V rámci reflexe, která proběhla v závěru hodiny, žáci diskutovali o vyjadřovacích prostředcích, které ve svých pracích využívali. Žáci dokáží pracovat se svými znalostmi a informacemi, které jsou jim poskytnuty.

Pracovní: Žák používá při tvorbě bezpečně a účinně materiály i nástroje. Využívá zkušenosti a znalosti z předmětu pro svůj rozvoj. Tyto zkušenosti je schopný využívat pro dosažení maximálního účinku na okolí. Dokáže si vhodně zvolit techniku práce a formát. Důkladně jsem zmapovala témata vyučovacích jednotek, v nichž docházelo

k mezioborovým přesahům českého jazyka a výtvarné výchovy. Zaměřila jsem se na konkrétní hodiny a podrobně jsem popsala oborové očekávané výstupy a klíčové kompetence, které byli u žáků rozvíjeny.

V následujících kapitolách pokročím od vzdělávacích cílů, obsahů a očekávaných výstupů k průřezovému tématu mediální výchovy. Zprvu se zaměřím na média a jejich působení ve vyučovacím procesu.

1.3 MÉDIUM JAKO PROSTŘEDEK REALIZACE VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU

Média, která jsou žákům známá, v podstatě zprostředkovávají ve vyučovacím procesu vzdělávací obsahy. Jsou tedy žákům představována jako zdroje informací. S těmito informacemi by se žáci měli naučit pracovat. V průběhu praxe jsem si uvědomila, kolik médií učitelé využívají ke své práci s žáky. Mají k dispozici rádio, počítač, interaktivní tabuli, videonahrávky, fotografie, internet i různá tištěná média a další. Také jsem si uvědomila, z kolika z těchto médií se žáci reálně v rámci výuky setkávají a z kolika z nich se učí reálně pracovat. V podstatě nejjednodušší médium na práci s informacemi i se samotným zdrojem, který nám je zprostředkuje, jsou tištěná média. Nejsložitější v rámci výuky, kterou jsem v praxi zažila, by bylo žáky naučit pracovat například s fotoaparátem nebo video kamerou tak, aby sami mohli vytvořit kvalitní výstup nejen po stránce informativní, ale i z pohledu kvality. V rámci této kapitoly nahlížím na médium jako na prostředek realizace vzdělávacího obsahu právě proto, že se s ním takto nejčastěji seznamují i žáci ve školním prostředí.

V následujících kapitolách popíšu, jak se s médii pracuje v různých vyučovacích oborech. Představím podrobněji předmět mediální výchovy, a poukážu na styčné plochy mezi výtvarnou výchovou, českým jazykem a mediální výchovou.

1.3.1 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

„... v mediální výchově, na rozdíl od ostatních školních předmětů, po dětech chceme, aby zkoumaly, jak vědí to, co vědí. V mediální výchově se musejí pít po tom, odkud informace a myšlenky přicházejí a ne přijímat fakt, že tu prostě jsou.“
(Mičienka, Jirák, 2007, s. 8)

Média jsou ve společnosti dnes již běžným prvkem. Jsou všude kolem nás v podobě novin, rozhlasu, rádia, televize, internetu, a jiné. Každý člověk je s nimi denně v kontaktu. Hrají významnou roli v oblasti socializace. Práce s nimi se dostává do škol v podobě průřezového tématu zvaného mediální výchova. Mediální výchova se realizuje ve většině zemí jako součást určitých vyučovacích předmětů nebo jako samostatné mezipředmětové téma. V českém kurikulu *Vzdělávací program základní škola* je mediální výchova součástí předmětu český jazyk, kde se má směřovat k tomu, aby žáci chápali funkci médií, naučili se orientovat v jejich mnohostranné nabídce z hlediska kvality a významu pro vlastní život. (Mašek, 1997, s. 127-133)

Je považována za důležitou právě díky rozmachu médií ve společnosti. Do školy se integruje pomocí RVP. Mediální výchova zprostředkovává žákům základní poznatky a dovednosti, které se týkají práce s médii a mediální komunikace. Jejím cílem je naučit žáky rozpoznávat mediální vliv, umět pracovat s informacemi, které nám média zprostředkují a umět je popřípadě dále využít v osobním životě.

„Cílem mediální výchovy je komunikační kompetence jedince. Tedy to, že každý je schopen využívat média ke komunikaci s ostatními, je schopen se skrze média vyjadřovat, formulovat své názory a ve veřejném prostoru je konfrontovat s ostatními.“
(Mašek, Sloboda, Zikmundová, 2010, s. 10)

Očekávané výstupy tohoto průřezového tématu se týkají schopnosti kriticky reflektovat svůj vztah k médiím a schopnost je aktivně využívat. Žáci by měli získat povědomí o roli médií ve společnosti dnes a v minulosti a měli by si všimnout prostředků mediální komunikace. Důležité je také žáky seznámit s problematikou užívání médií, především seznámit je s riziky, které přináší různé sociální sítě.

Je to výchova k orientaci v masových médiích, k jejich využívání a zároveň k jejich kritickému hodnocení. Relativně nová součást všeobecného vzdělávání, vyvolaná rozvojem a zpřístupňováním prostředků prezentujících informace. Mediální výchova se snaží orientovat mládež k tomu, aby uměla využívat informace, které nám média zprostředkovávají, pro své sebevzdělávání, ale zároveň, aby uměla kriticky filtrovat prezentované informace a byla odolná vůči negativním vlivům médií.

1.3.2 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA A MOŽNOSTI MEZIPŘEDMĚTOVÉHO PROPOJENÍ

Mediální výchova může být předmětem, v němž se setkávají různé vyučovací obory. Záleží na vyučujícím, jak se k tématu hodiny postaví. *V praxi jsem měla možnost pozorovat vliv aprobace vyučujícího na výklad jedné látky. Vyučující s aprobací občanská výchova a tělesná výchova nahlížela na téma hodiny z jiných úhlů pohledu než já s aprobací českého jazyka a výtvarné výchovy. Každá jsme do hodiny vnášely jiné prvky, které jsme žákům chtěly představit. Vyučující daného předmětu mi poskytla témata jednotlivých hodin a mým úkolem bylo vymyslet jejich náplň. Ze zvědavosti jsem si vyžádala přípravy nebo náměty, které s žáky na dané téma probírá ona, a rozdílly byly viditelné. Vyučující volila témata, se kterými v hodinách pracovala, tak, aby byla blízká jejím aprobačním oborům. Hodiny směřovaly k politice, sociální problematice, ekonomice, kultuře a jiným. Já jsem do hodin vnášela více českého jazyka a výtvarné výchovy. Snažila jsem se žákům poskytovat informace z těchto oborů, protože k nim mám blízko.*

Mezioborové přesahy jsou žádoucí nejen v tomto předmětu. Ideálně by učitelé měli propojovat informace z různých oborů v rámci všech vyučovaných předmětů. Dokonalý učitel pro předmět mediální výchova by byl takový, který by dokázal v jeho rámci propojovat všechny předměty vyučované na dané škole.

Tím se dostávám do rovnosti pojmů mediální výchova jako samostatný předmět a mediální výchova jako průřezové téma. Buď se různé vzdělávací obory dotýkají předmětu - mediální výchova, nebo průřezové téma mediální výchovy prostupuje různé vzdělávací obory.

V publikaci Média tvořivě od Zdeňky Broklové jsou vypsané předměty, s nimiž se mediální výchova v podobě průřezového tématu může setkávat. Jsou zde vypracované konkrétní náměty do hodin společně s vypsanými cíli, v kterých se setkává mediální výchova a daný obor. Uvedu nyní možnou kombinaci s konkrétními obory a alespoň jeden příklad námětu hodiny, v níž k setkávání dochází.

Mediální výchova je zde propojená s předmětem český jazyk a literatura tématem Zpravodajství a další novinářské žánry. Následuje obor dějepis, v němž mě zaujalo téma: Proč hořelo Národní divadlo?. Mediální výchovu je možné propojit také s občanskou výchovou. O tomto spojení jsem se již zmiňovala výše. Jako vhodné téma pro propojení se mi v publikaci Média tvořivě zalíbilo téma Volební kampaň. Propojení s výtvarnou výchovou není vůbec složité, zde se nabízí například námět hodiny Umění a kýč. Následuje prolnutí s předmětem zeměpis například pomocí hodiny s názvem Specifika televizní předpovědi počasí. Jako předposlední jsou zde uváděny přírodní vědy s námětem hodiny Chemie a mediální sdělení. V poslední možnosti prolínání mediální výchovy se školním předmětem je zde uváděna fyzika s tématem Fyzika v novinách.

Následující kapitola se soustředí na potkávání dvou oborů v rámci průřezového tématu mediální výchova a to na výtvarnou výchovu a český jazyk.

1.3.3 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA RUKU V RUCI S PŘEDMĚTY ČESKÝ JAZYK A VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Pokud uvažujeme o propojení průřezového tématu mediální výchovy s předměty, jakými jsou výtvarná výchova a český jazyk, abychom si mohli všimnout prolínání vizuálních a komunikativních výrazových prostředků, je nutné nejprve porovnat očekávané výstupy všech tří předmětů.

V této kapitole se tedy pokusím porovnat očekávané výstupy všech tří předmětů, poukázat tím na možnost jejich vzájemného propojování, a tudíž na možnost propojování komunikativních a vizuálních prvků na podkladě průřezového tématu mediální výchova.

Nejdřív se podíváme na český jazyk a literaturu, tedy na literární výchovu a výchovu komunikační a slohovou, kde se nám v očekávaných výstupech objevuje hned několik možností, pod kterými si lze představit možnou spolupráci výše zmíněných předmětů:

Český jazyk

Žák:

- Odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáním s dostupnými informačními zdroji;
- Rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj;
- Odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru;
- V mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči;
- Porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování;
- Vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích. (Balada, 2007, s. 25-26)

K možnému srovnání průniků potřebuji ještě očekávané výstupy z výtvarné výchovy, které naznačují možný střet s očekávanými výstupy českého jazyka a mediální výchovy.

Výtvarná výchova

Žák:

- Porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace;
- Užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie;
- Užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích- počítačová grafika, fotografie, video, animace;
- Interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků;

- Porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů. (Balada, 2007, s. 69-70)

Podařilo se mi vyhledat v RVP ZV očekávané výstupy z oblasti jazyk a jazyková komunikace konkrétně jsem se zaměřila na český jazyk- literární výchovu, jazykovou výchovu, komunikační a slohovou výchovu a také z oblasti umění a kultura, kde jsem se zaměřila pouze na výtvarnou výchovu. Nyní se pokusím vypsát hlavní cíle průřezového tématu mediální výchova, které nabízí základní poznatky a dovednosti o mediální komunikaci a práci s médii.

Mediální výchova:

- Vede k rozeznávání platnosti a významu argumentů ve veřejné komunikaci;
- Rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování a stylizaci psaného a mluveného textu;
- Přispívá k využívání vlastních schopností v týmové práci a redakčním kolektivu; (Balada, 2007, s. 101-103)
- U tištěných médií pojmenuje funkci užití grafických a dalších vizuálních prvků (písma, grafiky, fotografie);
- U audiovizuálních médií vnímá významy práce s obrazem (střih, detail, nájezd, zpomalení, zrychlení) a roli zvuku (např. scénické hudby);
- U internetových médií vnímá užívání prostředků přímého oslovení a vytváření pocitu intimity a neformálního kontaktu.⁶

Objevila jsem několik kontaktních ploch mezi ČJ, VV a MV. Týkají se mluveného a psaného projevu, jeho stavby a nejrůznějších typů obsahů. Dále také osvojení si základních pravidel veřejné komunikace, dialogu a argumentace. Dotýkají se obzvlášť v oblasti porozumění textu, interpretace sdělení a v produkci vlastní tvorby.

---

⁶ <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=37813&view=3951> (dne 2. 2. 2014)

Nyní se pokusím k jednotlivým hodinám, které jsem v rámci své praxe odučila, dosadit očekávané výstupy z každého předmětu. Pokusím se vytvořit obecnou typologii úkolů v níž poukáži na to, které hodiny obsahovaly jaké očekávané výstupy. Vyplyne mi z tohoto porovnání, které z hodin odučených ve vyučovacím předmětu mediální výchova, byly zaměřeny na vizuální a verbální vrazové prostředky.

1.3.4 TYPOLOGIE MEZIPŘEDMĚTOVÝCH ÚKOLŮ PRO VÝUKU MEDIÁLNÍ VÝCHOVY

V této kapitole se pokusím navázat na myšlenku kapitoly předchozí, kde jsem se věnovala očekávaným výstupům předmětů mediální výchova, výtvarná výchova a český jazyk. Doposud jsem hledala obecné cíle, které jsou pro všechny tři předměty podobné, v nichž by mohlo docházet k mezipředmětovým přesahům. V podstatě jsem hledala plochy, kde se tyto předměty mohou potkávat.

Nyní se podívám na konkrétní odučené hodiny, jejichž popis je vložený v přílohové části. Jednotlivé hodiny analyzuji podle očekávaných výstupů, kterých v nich bylo dosaženo. Každou hodinu podrobně prozkoumám a přiřadím k ní naplněné očekávané výstupy z předmětů mediální výchovy, výtvarná výchovy a českého jazyka.

Pro přehlednost a snazší orientaci jsem vytvořila čtyři tabulky. První tři tabulky jsou věnovány každá jednomu z předmětů. V tabulce č. 1 jsou vypsány očekávané výstupy z předmětu mediální výchova, přiřazené ke konkrétním hodinám, v nichž byly naplňovány. V tabulce č. 2 jsou vypsány očekávané výstupy z předmětu výtvarná výchova, přiřazené ke konkrétním hodinám, v nichž byly naplňovány a v poslední tabulce č. 3 jsou vypsány očekávané výstupy z předmětu český jazyk a jsou přiřazené ke konkrétním hodinám, v nichž byly naplňovány.

Následující tabulka č. 4 shrnuje výsledky předchozích zjištění a dané výsledky systematizuje. Vyplyvá z ní rozřazení analyzovaných úkolů. Snažila jsem se odučené hodiny roztřídit podle preference zaměření. Tabulka je vypracována pro čitelné dělení. Jsou v ní označeny vyučovací jednotky s konkrétní preferencí předmětů, tedy hodiny s větším výskytem výtvarných či jazykových očekávaných výstupů.

Očekávané výstupy jsem vyhledávala v RVP ZV a Doporučené očekávané výstupy - Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách.⁷

Tabulka č. 1

VYUČOVACÍ HODINA	NAPLNĚNÉ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY V PŘEDMĚTU MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Žák:
Zpráva z pravěku	<ul style="list-style-type: none"> rozeznává typy mediálních sdělení a jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky)
Správná zpráva	<ul style="list-style-type: none"> rozeznává typy mediálních sdělení a jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky) rozeznává zvolené výrazové prostředky jako příznakové a roli jejich citového zabarvení pro „navádění“ uživatele k určitému výkladu obsahu sdělení rozlišuje rozdíly v expresivním a citovém zabarvení ve významově blízkých slovech užívaných ve zpravodajství (např. „přiznal“ či „připustil“ místo „řekl“) rozezná rozdíly mezi „seriózním“ a „bulvárním“ zpravodajstvím a výrazové prostředky, které jsou pro ně příznačné
Není zpráva jako zpráva	<ul style="list-style-type: none"> rozeznává typy mediálních sdělení a jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky) rozeznává zvolené výrazové prostředky jako příznakové a roli jejich citového zabarvení pro „navádění“ uživatele k určitému výkladu obsahu sdělení na příkladech vysvětlí, jak volba záběru (např. u fotografie) směřuje diváka ke konkrétnímu výkladu sdělení rozezná rozdíly mezi „seriózním“ a „bulvárním“ zpravodajstvím a výrazové prostředky, které jsou pro ně příznačné porovnává mediální produkty a identifikuje pravidelnosti v jejich stavbě (např. ve zpravodajské relaci či na internetovém portálu)
Jedna zpráva mnoho podob	<ul style="list-style-type: none"> rozeznává typy mediálních sdělení a jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky) u tištěných médií pojmenuje funkci užití grafických a dalších vizuálních prvků (písma, grafiky, fotografie) porovnává mediální produkty a identifikuje pravidelnosti v jejich stavbě (např. ve zpravodajské relaci či na internetovém portálu) pojmenuje základní strukturu příběhu a složky, které příběh tvoří (expozice, zápletka, postavy apod.); tyto prvky rozpoznává v reklamě, zprávě, detektivním příběhu apod. sestaví jednoduchý příběh a prezentuje ho pro sebe přiměřenou

⁷ <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=29303&view=3251> (ze dne: 11. 5. 2014)

	formou (v souvislém vyprávění, bodovém scénáři, komiksu apod.)
Řeč novinových titulků	<ul style="list-style-type: none"> • uvede, jakou roli a jaký význam má výběr grafických výrazových prostředků (např. podtržení, velikost písma v periodickém tisku i na www stránce) • rozezná rozdíly mezi „seriózním“ a „bulvárním“ zpravodajstvím a výrazové prostředky, které jsou pro ně příznačné • u tištěných médií pojmenuje funkci užití grafických a dalších vizuálních prvků (písma, grafiky, fotografie)
Slova a obrázky	<ul style="list-style-type: none"> • rozlišuje rozdíly v expresivním a citovém zabarvení ve významově blízkých slovech užívaných ve zpravodajství (např. „přiznal“ či „připustil“ místo „řekl“)
Piktogram, kaligram, komiks	<ul style="list-style-type: none"> • sestaví jednoduchý příběh a prezentuje ho pro sebe přiměřenou formou (v souvislém vyprávění, bodovém scénáři, komiksu apod.)
Verbální komunikace, dabing	<ul style="list-style-type: none"> • u audiovizuálních médií vnímá významy práce s obrazem (střih, detail, nájezd, zpomalení, zrychlení) a roli zvuku (např. scénické hudby) • ve vybraných mediálních sděleních identifikuje princip nadsázky (komedie, parodie);
Fotografie	<ul style="list-style-type: none"> • rozeznává typy mediálních sdělení a jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky)
Co říká fotografie, aneb vzniká reklamní slogan	<ul style="list-style-type: none"> • rozeznává zvolené výrazové prostředky jako příznakové a roli jejich citového zabarvení pro „navádění“ uživatele k určitému výkladu obsahu sdělení • na příkladech vysvětlí, jak volba záběru (např. u fotografie) směřuje diváka ke konkrétnímu výkladu sdělení • ve vybraných mediálních sděleních identifikuje princip nadsázky (komedie, parodie); • pojmenuje základní strukturu příběhu a složky, které příběh tvoří (expozice, zápletka, postavy apod.); tyto prvky rozpoznává v reklamě, zprávě, detektivním příběhu apod. • sestaví jednoduchý příběh a prezentuje ho pro sebe přiměřenou formou (v souvislém vyprávění, bodovém scénáři, komiksu apod.)

V každé z odučených hodin se podařilo naplnit alespoň jeden z očekávaných výstupů předmětu mediální výchovy. Byly naplněny očekávané cíle z okruhů: Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality a z okruhu Stavba mediálních sdělení. V hodinách nebyla možnost uplatnit očekávané výstupy z tematického okruhu: Fungování a vliv médií ve společnosti.

Díky následujícím tabulkám se mi podaří úkoly rozdělit na ty, v nichž se více projevují vizuální prvky, tedy dochází zde k mezipředmětovým přesahům MV a VV či verbální prvky, kde dochází k mezioborovým průnikům předmětů MV a ČJ. Z tabulek

také vyplyne, zda docházelo v některých hodinách k provázání všech tří předmětů vyváženým způsobem.

Tabulka č. 2

VYUČOVACÍ HODINA	NAPLNĚNÉ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY V PŘEDMĚTU VÝTVARNÁ VÝCHOVA Žák:
Zpráva z pravěku	<ul style="list-style-type: none"> • porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace • užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie • rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu • interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků • porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů
Správná zpráva	
Není zpráva jako zpráva	<ul style="list-style-type: none"> • rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu (př.: Novinářská kachna- Atomový výbuch)
Jedna zpráva mnoho podob	
Řeč novinových titulků	
Slova a obrázky	<ul style="list-style-type: none"> • porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace • interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků • porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů
Piktogram, kaligram, komiks	<ul style="list-style-type: none"> • porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace • užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie • interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků • porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně

	obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů
Verbální komunikace, dabing	<ul style="list-style-type: none"> • užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie • porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů
Fotografie	<ul style="list-style-type: none"> • porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace • rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu • interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků • porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů
Co říká fotografie, aneb vzniká reklamní slogan	<ul style="list-style-type: none"> • porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace • rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu • interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků • porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů

Z tabulky č. 2 jasně vyplynulo, že v hodinách Správná správa, Jedna zpráva má mnoho podob a Řeč novinových titulků nedocházelo k naplňování výstupů, které jsou charakteristické pro předmět výtvarné výchovy. V ostatních hodinách docházelo k prolínání prvotně mediálně zaměřených hodin s cíli charakteristickými pro výtvarnou výchovu.

Tabulka č. 3

VYUČOVACÍ HODINA	NAPLNĚNÉ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY V PŘEDMĚTU ČESKÝ JAZYK Žák:
Zpráva z pravěku	<ul style="list-style-type: none"> • uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování
Správná zpráva	<ul style="list-style-type: none"> • odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji • rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj • dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci • odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru • v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči • využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát • uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování
Není zpráva jako zpráva	<ul style="list-style-type: none"> • odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji • rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj
Jedna zpráva mnoho podob	<ul style="list-style-type: none"> • odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji • rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj • dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci
Řeč novinových titulků	<ul style="list-style-type: none"> • odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji • uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování
Slova a obrázky	<ul style="list-style-type: none"> • rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh
Piktogram, kaligram, komiks	

Verbální komunikace, dabing	<ul style="list-style-type: none"> • dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci • odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru • v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči
Fotografie	<ul style="list-style-type: none"> • dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci
Co říká fotografie, aneb vzniká reklamní slogan	<ul style="list-style-type: none"> • dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci • uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování (úkol: Den plný reklamních sloganů)

Z tabulky č. 3 jednoznačně vyplývá, že byly naplňovány očekávané výstupy z českého jazyka a to z oblastí: komunikační a slohová výchova a jazyková výchova. Očekávané výstupy z oblasti literární výchovy se v hodinách nevyskytovaly.

Pouze v jedné vyučovací jednotce nedocházelo prvotně k naplňování cílů českého jazyka, a to v hodině, která byla věnována Piktogramu, kaligramu a komiksu. Jednoznačným opakem byla hodina nasycená očekávanými výstupy z českého jazyka a to hodina s názvem Správná zpráva.

Můj předpoklad byl pro větší výskyt hodin, v nichž se objeví převaha výtvarně zaměřených očekávaných výstupů. Mám sice dvouoborovou aprobaci, ale více tíhnu k výtvarné výchově, proto jsem předpokládala, že se to více projeví i v odučených hodinách. K mému překvapení byl **počet hodin vyvážený**. Ve všech odučených hodinách se naplňovaly cíle mediální výchovy a vyrovnaně bylo užíváno mezipředmětových přesahů do předmětů český jazyk a výtvarná výchova.

Kdybych měla z odučených a analyzovaných hodin vytvořit jejich typologii, snažila bych se o jejich roztřídění. Rozdělila bych úkoly na mediální, které naplňují cíle výtvarné výchovy a na mediální, které naplňují cíle českého jazyka. Také by se zde daly uvést úkoly, v nichž docházelo k naplňování cílů všech tří předmětů ve vyváženém poměru. Rozdělení úkolů je zachyceno v následující tabulce č. 4.

Tabulka č. 4

MEDIÁLNÍ VÝCHOVA	VÝTVARNÁ VÝCHOVA	ČESKÝ JAZYK
Zpráva z pravěku	•	
Správná zpráva		•
Není zpráva jako zpráva		•
Jedna zpráva mnoho podob		•
Řeč novinových titulků		•
Slova a obrázky	•	
Piktogram, kaligram, komiks	•	
Verbální komunikace, dabing	•	•
Fotografie	•	
Co říká fotografie, aneb vzniká reklamní slogan	•	

Hodina zaměřená na mediální výchovu **s vyváženým naplněním očekávaných výstupů** ze všech zmíněných předmětů se objevila pouze jedna s názvem Verbální komunikace, dabing.

Hodiny z předmětu mediální výchovy **s naplňováním očekávaných výstupů výtvarné výchovy**, byly tyto: Zpráva z pravěku, Slova a obrázky, Piktogram, kaligram, komiks, Fotografie, Co říká fotografie, aneb vzniká reklamní slogan.

A nakonec zbývá upozornit na hodiny mediální výchovy, v nichž byly **naplňovány jazykové očekávané výstupy**: Správná zpráva, Není zpráva jako zpráva, Jedna zpráva mnoho podob, Řeč novinových titulků, Verbální komunikace, dabing.

V této kapitole jsem roztřídila hodiny, které jsem vymyslela a odučila podle cílů, které byly v hodině naplňovány. Vznikly mi tři skupiny úkolů podle toho, jaké cíle v nich byly převážně naplňovány v rámci předmětu mediální výchovy.

V následující kapitole představím možnosti pedagogického výzkumu, teoreticky představím podstatu akčního výzkumu a v krátkosti popíši metody sběru dat pro něj typické.

1.4 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM

„Výzkum patří k velmi významným cestám v objevování reality a zejména pak v hledání a nalézání nového či staronového v oblasti pedagogické teorie a praxe.

Pedagogickému výzkumu se věnuje široké spektrum pracovníků: profesionální výzkumníci, studenti a učitelé z praxe. Podstata výzkumné práce skoro vždy směřuje k řešení pedagogických problémů nebo k odhalování nových zákonitostí o pedagogických jevech.“ (Čábalová, 2011, s. 5)⁸

V rámci souvislé praxe, kdy jsem měla možnost učit dvacet hodin mediální výchovy, jsem vytvořila z každé odučené hodiny podrobný zápis všeho, co se v jejím průběhu odehrálo. Prvních pět nebylo příliš podrobných, jednalo se spíše o souhrn významných situací, které se ve výuce objevily. Druhá pětice už byla podrobnější, snažila jsem se pomocí audiozáznamu detailně popsat každý moment výuky, abych se později mohla vrátit do uplynulých hodin a přemýšlet nad tím, co by bylo možné udělat jinak, aby se dalo předejít případným nevysvětlitelným či odborně nezvládnutým pedagogickým situacím.

Tento způsob práce se nazývá akční výzkum. Co je akční výzkum a čím konkrétně se zabývá, vysvětluji v následující podkapitole.

1.4.1 AKČNÍ VÝZKUM

Nyní se zaměřím na teoretický popis toho, co to vlastně akční výzkum je a k čemu slouží. Není snadné vyhledat ucelený zdroj o tom, co akční výzkum je, čím se zabývá a jak má jeho výstup vypadat. Já se v této kapitole budu nejvíce opírat o texty Maňáka, Švece a Čábalové, kteří se o danou problematiku zajímají.

Akční výzkum by měl sloužit k zdokonalování a k zvýšení kvality pedagogické praxe. V podstatě se učitel zaměří na svou činnost a na své vedení hodiny pomocí reflektivních návratů do výuky. Zaměří se na konkrétní vyučovací situace a snaží se navrhnout různá řešení, jak danou situaci inovovat, aby byla pro žáky zajímavější, uchopitelnější. Učitel

---

⁸https://fpe.zcu.cz/study/celozivotni_vzdelavani/nabidka/ESF_mistri/materialy2011/LS_podpory/kpg_pg1/K_PG_PG1_c1.pdf (ze dne 12. 3. 2014)

by měl uvažovat o svém pedagogickém působení, tedy o své pedagogické praxi a případně ji produktivně měnit.

V definicích, které jsou nám známy, se mluví o dvou aspektech akčního výzkumu. „Prvním je, že někdo provádí systematickou reflexi profesních situací (zkoumá akci), tím druhým je, že se pokouší tyto situace na základě jejich poznání zlepšit (jedná). V pedagogice je tedy akční výzkum chápán jako nástroj, který učitelům pomáhá lépe poznávat problémy své vlastní praxe a řešit je.“ (Maňák, Švec, 2004, s. 52)

Díky zamýšlení se nad svou pedagogickou praxí může dojít u učitele k osobnostnímu i profesnímu rozvoji, což je důvod, proč by se akční výzkum měl dostat do povědomí každého, nejen začínajícího pedagoga.

1.4.2 SHODY A ROZDÍLY MEZI KLASICKÝM A AKČNÍM VÝZKUMEM

Porovnání rysů klasického výzkumu a akčního výzkumu je myšlenka převzatá od Maňáka a Švece. Jejich srovnání usnadňuje orientaci mezi základními rozdíly obou výzkumů. Je totiž otázkou, zda se o akčním výzkumu dá mluvit jako o výzkumu vědeckém. Ve vědeckých kruzích bývá často odmítán, protože je příliš subjektivní. Je vázán na konkrétní osobnost, na konkrétní vyučovací jednotku a na konkrétní situaci. Proto se nyní budu soustředit na shody a rozdíly mezi klasickým a akčním výzkumem, abychom si mohli rozdíly mezi vědeckým a akčním výzkumem lépe uvědomit.

Jako shodu uvádí Maňák a Švec přinášení „před porozumění“ složitým edukačním jevům a procesům. Akční výzkum má být nástrojem pro učitele, s jehož pomocí snáze pronikne do hloubky toho, co se odehrává ve vzdělávací praxi.

Rozdíly mezi oběma výzkumy se objevují v cílech výzkumu, ve volbě výzkumných otázek, v plánu výzkumu, ve výzkumném vzorku, ve sběru dat, v metodách vyhodnocování dat, v jazyce, ve výsledcích a v dopadu realizovaného výzkumu.

Pro akční výzkum je charakteristické, že učitel je v roli badatele, zkoumá svou práci s žáky, chce se něco dozvědět, jeho prvotním cílem je ucelit si myšlenky o své praxi a změnit ji k lepšímu. Pokládá si na začátku výzkumu otázky, které se mohou v průběhu bádání změnit, na rozdíl od výzkumu klasického, kde jsou výzkumné otázky striktně dané

a není možná jejich změna. Podobným benevolentním způsobem probíhá i sběr dat. Je možné ho v průběhu měnit, podle potřeb učitele. V rámci analýzy nashromážděných dat se učitelé nemusí vždy vyjadřovat vědecky, užívají jazyk profesní. Výsledky výzkumu jsou subjektivní na rozdíl od klasického výzkumu, kde jsou především objektivní či zobecněné. Dopad akčního výzkumu je v podstatě popsán jako bezprostřední působení na jednání konkrétního učitele, které je opřeno o vlastní zkušenost.

1.4.3 AKČNÍ VÝZKUM A JEHO KONKRÉTNÍ FÁZE

Akční výzkum pedagogové provádí, pokud se chtějí dozvědět něco víc o svém přístupu k hodině a jeho působení na třídu. Nejčastěji bývá užíván, pokud se v hodinách pedagoga odehrávají nepředvídatelné situace, tedy pokud ve vyučování není něco v pořádku. Nejdůležitějším momentem je, uvědomit si v pravý čas, že ve třídě něco nefunguje. Nejčastěji se to projeví v průběhu hodiny, když nastane nějaká problémová situace, například: žáci se málo hlásí, učitel v hodině vede monolog, učitel automaticky vyvolává stejné- rychlejší žáky apod. Není však podmínkou, že nemůže nastat podivná situace i mimo výukovou jednotku, třeba v kolektivu žáků. i takový případ se dá řešit pomocí akčního výzkumu pomocí zaměření se na konkrétní jev a díky reflexi a uvažování vymyslet zlepšení situace.

Uvažování nad daným stavem a snaha pochopit jej je druhou fází akčního výzkumu. Aby mohla proběhnout, je možné využívat různé metody, ať už pozorování, rozhovor, audio záznam z hodiny či jiné nástroje a metody, které má učitel k dispozici. Cílem je blíže si klasifikovat specifika situace a pokusit se vymyslet způsoby pro její řešení.

Třetí fází je gradující cyklus výzkumného bádání a akce neboli jednání.

Jednotlivými fázemi akčního výzkumu se podrobně zabýval John Elliott. Podle něj akční výzkum vždy vychází z akce, která je reflektována. Na základě této reflexe je vytvořena praktická teorie, z níž jsou odvozeny nápady pro akci a ty jsou skutečně opět v akci. Akční výzkum díky cyklu akce a reflexe rozvíjí, inovuje a zlepšuje pedagogickou praxi. (Maňák, Švec, 2004, s. 58)

1.4.4 METODY VHODNÉ PRO AKČNÍ VÝZKUM

Metody vhodné pro akční výzkum jsou metody typické pro pedagogicko-psychologické diagnostikování či pro klasický pedagogický výzkum. Nejprve musíme získat nějaký materiál, z kterého budeme vycházet. Nejčastěji se jedná o nějaký pedagogický deník, skupinový rozhovor, zápisy z hodin nebo třeba brainstorming. Pokud najdeme správné východisko pro náš akční výzkum, zaměříme se na sběr potřebných dat. Ten může probíhat opět různými způsoby, například pozorováním, rozhovorem, audiozáznamem, který je nutné si přepsat do písemné podoby nebo různými zápisky, testy a podobně. Analýza nashromážděných dat probíhá třeba na základě testování tezí. Ověřování zvolené strategie je možné na základě metody volné spontánní diskuse na dané téma, založené na hledání nových nápadů a návrhů. Akční výzkum je možné prezentovat pomocí případové studie nebo zprávou z výzkumu.

Toto všechno jsou příklady metod vhodných pro akční výzkum. V závěru kapitoly věnované akčnímu výzkumu, bych ráda použila shrnující slova z publikace *Cesty pedagogického výzkumu*, kde autoři píší: „Dobře prováděný akční výzkum propojuje teorii s praxí a praxí s teorií v jejich vzájemné podmíněnosti. Akční výzkum přispívá k tomu, že se praxe teoretizuje a teorie se praktikuje.“ (Maňák, Švec, 2004, s. 66)

2 EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části své práce se budu věnovat výzkumu a metodám, které jsem si pro něj zvolila. Naváží na zjištění z bakalářské práce, kde jsem objevila možnost integrace výtvarné výchovy a českého jazyka na poli průřezového tématu mediální výchovy. V rámci diplomové práce jsem si stanovila výzkumné otázky, které tento jev mají potvrdit a blíže specifikovat. Soustředím se na mediální výchovu jako možnost integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků.

Mým cílem je zjistit specifika integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků v rámci školního úkolu mediální výchovy. Reakce žáků na vyučování mediální výchovy s mezioborovými úkoly (výtvarně-jazykovými). Dále se pokouším zjistit, zda jsou naplňovány cíle RVP v hodinách, kde jsou cíleně využívány vizuální a verbální prostředky, a jakými způsoby dochází v hodinách mediální výchovy k využívání vizuálních a verbálních výrazových prostředků.

V kapitolách empirického výzkumu se zaměřím na metody zvolené pro výzkum, na realizaci výzkumného bádání, na charakteristiku nasbíraného materiálu a výzkumného vzorku. Budu se snažit naplnit cíl výzkumu a zodpovědět otázky, které jsem si pro svůj výzkum zformulovala. V závěru empirické části navrhnu alterace do hodin, které budou prospěšné k zlepšení mé pedagogické praxe.

2.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Kvalitativní výzkum je pro mou práci vhodný, protože potřebná data, která jsem pořídila, pochází z reálného prostředí a ze situací, které se odehrávají v běžném životě. Tyto popsané situace jsou polem jeho zkoumání. Také je pro něj typické velké množství informací získaných o malé skupině. Toho jsem ve svém bádání dosáhla, protože se soustředím na dvě třídy základní školy. Setkávala jsem se a pozorovala zhruba 40 žáků. Z každé hodiny jsem pořídila záznam, který popisuje, co se v hodinách odehrálo. Tento jev je také charakteristickým znakem kvalitativní analýzy. Průcha říká, že pro kvalitativní výzkum je důležitý detailní popis jevů často doplněný o citace aktérů, kteří jsou účastníky popisovaných situací. (Průcha, 2005, s. 45)

O tento přístup jsem v psaní mé práce usilovala. Snažila jsem se kapitoly, dokládat citacemi z reálných situací, ke kterým v hodinách docházelo. V přílohové části jsou vloženy zápisky z hodin, které obsahují, jak citace žáků, tak ukázkou jejich prací z vyučování. V následující podkapitole připomenu akční výzkum, který jsem si zvolila pro svou práci jako výchozí a který jsem charakterizovala již v teoretické části.

2.1.1 AKČNÍ VÝZKUM

Akční výzkum je forma kvalitativního výzkumu, proto ho nyní opět připomínám. Vložila jsem ho jako součást empirické části i přesto, že je mu v teorii věnována dostatečná pozornost. Co je akční výzkum, čím se zabývá, jak se odlišuje od klasického výzkumu, jaké má fáze a které metody jsou pro něj vhodné, jsem popsala v teoretické části práce (viz kap. 1.4.1 Akční výzkum).

Nyní z pohledu praktické části ho uvádím kvůli představení konkrétních otázek, výzkumných otázek. Tyto otázky jsem si definovala v rámci svého výzkumného bádání. Doufám, že na všechny získám odpověď právě díky akčnímu výzkumu, který jsem zrealizovala v rámci souvislých praxí. V průběhu jejich jsem nasbírala veškerá potřebná data pro rozbor. Tato data se pokusím analyzovat pomocí otevřeného kódování. V následující podkapitole představím metody, jimiž jsem sbírala potřebné informace k uskutečnění svého výzkumu.

2.1.2 METODY SBĚRU DAT

V této kapitole se zaměřím na krátký popis metod, které mi pomohly ke sběru dat. Nejvíce zastoupenou při mém bádání byla především metoda pozorování. V hodině jsem totiž vystupovala nejen jako pedagog, ale také jako pozorovatel reálných pedagogických situací. Tato pozice pro mne nebyla jednoduchá, proto se mi nepodařilo prvních pět hodin popsat příliš podrobně. V posledních hodinách jsem si pozorování usnadnila pořizováním audiozáznamu. Nahrávky z hodin jsem pořizovala pomocí mobilního telefonu, takže nebyly příliš kvalitní. Nebylo možné je přepsat doslovně, ale díky jejich poslechu se mi vybavovaly i situace, kterým jsem v hodině nevěnovala velkou pozornost a které nakonec sehrály v průběhu analýzy svou roli. Žáky jsem seznámila s faktem, že si jejich hodiny nahrávám a vysvětlila jsem jim svůj důvod. Z odučených hodin mám k dispozici i některé výstupy žáků, co jsem přepsala z audionahrávek nebo vyfotila a přiložila k zápisům z hodin, ke kterým se pojí. Zápisky z hodin jsou součástí přílohové části.

Díky těmto metodám (pozorování a přepis audiozáznamu) se mi podařilo nasbírat dostatek informací, které mi umožní po jejich analýze zodpovědět mnou formulované výzkumné otázky. Tyto otázky nyní blíže specifikuji v následující podkapitole.

2.1.3 DEFINOVÁNÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem akčního výzkumu, který je v této kapitole zmíněn, je zodpovědět výzkumné otázky, které jsou právě zde definovány.

Otázky jsem definovala v počátcích realizace mé souvislé praxe. Nahlížela jsem na mediální výchovu z pohledu samostatného předmětu. Vytyčila jsem si za cíl pozorovat zda se v ní objevují vizuální a verbální výrazové prostředky a pokud ano, tak jakým způsobem a jak na to reagují žáci. V rámci výzkumu jsem se pohybovala ve školním prostředí a měla jsem možnost pozorovat činnost žáků v průběhu hodin tohoto výukového předmětu. Vymyslela jsem 10 vyučovacích hodin v podobě několika na sebe navazujících úkolů, které jsem v praxi zrealizovala a v rámci analýzy bych se chtěla zaměřit na specifika takových úkolů.

Metodou, kterou jsem sbírala data pro akční výzkum, byla přednostně již zmíněná metoda pozorování. Z hodin jsem také pořizovala audio nahrávky, které jsem následně přepisovala, abych si lépe uvědomila odpovědi na mé výzkumné otázky, které jsem definovala takto:

1. Jaká jsou specifika integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků v rámci školního úkolu mediální výchovy?
2. Jak žáci reagují v rámci vyučování mediální výchovy na školní mezioborové úkoly (výtvarně-jazykové)?
3. Jsou naplňovány cíle RVP v hodinách, v nichž cíleně dochází k využívání vizuálních a verbálních výrazových prostředků?
4. Jakými způsoby dochází v hodinách MV k využívání vizuálních a verbálních výrazových prostředků?

Odpovědi na tyto otázky jsou součástí poslední kapitoly empirické části. V následující kapitole popíšu charakteristiku školy a tříd, v nichž k vyučování docházelo. Následně pak představím vlastní náměty, které jsem v hodinách mediální výchovy odučila. Představím prostředí, v němž jsem svůj akční výzkum realizovala. a hodiny, které následně sloužily k analýze, jež byla uskutečněna pomocí otevřeného kódování. Blíže také charakterizují údaje o výzkumu a specifika školy a třídy, v níž probíhal.

2.1.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO PROSTŘEDÍ A VZORKU

Svůj výzkum jsem realizovala na základě výstupové praxe na 14. ZŠ v Plzni. Na této škole realizují samostatný předmět - mediální výchova. Odučila jsem zde 20 hodin a deset různých témat, která jsem se snažila tematicky propojovat. Snažila jsem se také na jednotlivé hodiny plynule navazovat a vzájemně propojovat informace, které jsem v nich žákům zprostředkovala. Vyzkoušela jsem si, že téměř v každém zadání je možné propojovat vizuální a komunikativní prvky. Reflektivní záznamy z těchto hodin jsou vloženy do přílohové části.

Nyní popíšu charakteristiku školy a třídy, v nichž byl výzkum prováděn. Jak jsem již zmínila výše, navštívila jsem 14. Základní školu v Plzni, kde se žáci učí podle Školního

vzdělávacího programu pro ZV – „Škola jazykům, sportu a tvořivosti otevřená“. Cílem tohoto vzdělávání je mimo jiné naučit žáky jednat v různých životních situacích.

Mimo jiných specializovaných učeben má tato škola také učebnu informatiky, v níž se odehrávaly hodiny mediální výchovy. Třída je vybavena počítači, interaktivní tabulí s možností připojení se na internet a lavicemi, které jsou umístěny do tzv. hnízd.

Třídy, ve kterých jsem výuku realizovala, byly dvě. Hodiny se uskutečňovaly vždy v pátek třetí a šestou vyučovací hodinu. Kvůli takto časově omezené výuce, probíhalo vyučování 20 hodin mediální výchovy čtyři měsíce.

Podklady, které jsem nasbírala a ve své práci analyzovala, byly především z hodin třídy 9. B (24 žáků - 12 chlapců, 12 dívek), která probíhala třetí vyučovací hodinu. Výsledky paralelní třídy 9. a (20 žáků - 7 chlapců, 13 dívek) byly v podstatě svým průběhem ve většině hodin velice podobné předchozí třídě, avšak spolupráce žáků nebyla tak pozitivní jako ve třídě předchozí.

Vzhledem k průběhu mé praxe jsem se rozhodla analyzovat pět tematických celků, které jsou podrobně popsány v následující kapitole. Dále zdůrazním v popisu hodiny její zadání a hlavní cíle jednotlivých hodin, které bylo mým záměrem v hodině naplnit a pokusím se jejich důležitost doložit klíčovými kompetencemi, které žáci svou prací rozvíjeli.

2.2 NÁVRHY VLASTNÍCH HODIN MEDIÁLNÍ VÝCHOVY

V této kapitole se odražím od poznatků o rozvíjení klíčových kompetencí v mezipředmětových úkolech, kterým jsem se věnovala v kapitole Očekávané výstupy výtvarných úkolů bp a jejich přínos ke klíčovým kompetencím. Nyní se hodiny, které jsem odučila snažím opět dosadit do vzdělávacích obsahů. Pokusím se o jejich konceptové usazení do RVP.

Hodiny, které jsou v této kapitole rozebrány, jsou popsány z pohledu cílů, kterých mělo být v hodině dosaženo, očekávaných výstupů a klíčových kompetencí. Cíle z těchto hodin jsou následně znovu zmíněny a použity v kapitole Zodpovězení výzkumných otázek, kde je využívám ke srovnání s cíli mediální výchovy a kde se zaměřuji i na jejich přínos do stejnojmenného průřezového tématu.

2.2.1 SLOVA A OBRÁZKY

Škola:	Základní škola
Předmět:	Mediální výchova
Cílová skupina:	9. Třída
Námět:	Slova a obrázky
Časová dotace:	1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl hodiny:

Cílem této hodiny bylo, zopakovat po prázdninách, které proběhly, jak má vypadat novinový titulek, jaké má vlastnosti a jakou má plnit funkci v textu.

Dalším cílem bylo na základě pracovních listů, které jsem vytvořila obohatit slovní zásobu žáků o pojmy, které se mohou pojít se žurnalistikou. Pracovali s obraznými pojmenováními, frazeologismy a vysvětlovali slova, která se objevují v dnešních médiích.

Posledním cílem této hodiny bylo pochopení pojmu piktogram. Žáci si měli osvojit čtení vizuálních sdělení.

Pojmový slovník:

Frazeologismus, obrazné pojmenování, synonymum, exkluzivní informace, prvotřídní rozhovor, radikální, tohle je silné kafe, mít horkou půdu pod nohama, lev salónů, dramatické rozhodování, bouřlivý potlesk, živořit, absurdní, kumpán, klopýtnout, šarvátka, riskantní, piktogram.

Zadání úkolu:

Každý z žáků má svůj pracovní list s výše uvedenými pojmy. Jejich úkolem je samostatně pomocí synonym nebo opisnou formou vysvětlit, co dané pojmy znamenají, popřípadě, dokázat je zasadit do kontextu. Po společné kontrole a vysvětlení si všech pojmů v tomto cvičení, následoval úvod do následující hodiny v podobě vysvětlení pojmu piktogram.

V následujícím úkolu před sebou měli nakreslená přísloví a jejich úkolem bylo vyčíst jejich přesné znění a vysvětlit, jak těmto příslovím rozumí.

Očekávané výstupy:

Žák se dokáže vžít do role, která je mu přisouzena v modelové situaci, reflektuje své chování spjaté s rolí. Je schopen dát si do souvislosti svou zkušenost s rolí, kterou má plnit.

Žákovi tato aktivita pomáhá uvědomit si roli médií ve společenském kontextu. Uvědomuje si, jak je důležité vnímat vizuální, ale i verbální výrazové prostředky.

Žák se učí předvídat, jaké dopady může mít různý způsob interpretace některých sdělení. Přemýšlí nad tím, jak ho v životě média ovlivňují.

Klíčové kompetence:

K učení: Žáci si záměrně procvičují komunikační schopnosti. Učí se pracovat s vizuálním sdělením a přenášet ho pomocí slov do řeči. Žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly. Je schopen využívat znalosti z jiných vyučovacích oborů a prolínat je do úkolu, který řeší.

Komunikativní: Žák je rozumí novým pojmům a je schopen je používat v běžném životě. Trénuje pochopení různých forem sdělení a je schopen číst v obrazovém materiálu. Své myšlenky zachycuje v logické návaznosti. Formuluje své nápady v logické provázanosti s obrazem, ke kterému se pojí.

K řešení problémů: Žák vhodně pracuje s informacemi, které jsou mu v hodině poskytnuty. Učí se rozumět a užívat nové pojmy.

2.2.2 PIKTOGRAM, KALIGRAM, KOMIKS

Škola:	Základní škola
Předmět:	mediální výchova
Cílová skupina:	9. Třída
Námět:	Piktogram, kaligram, komiks
Časová dotace:	1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl hodiny:

Seznámit žáky se čtením obrazového materiálu. Hledání souvislostí mezi obrazovou předlohou a slovem. Představení piktogramu jako média. Seznámení s pojmy kaligram a komiks. Žáci si vyzkouší možnosti, jak jedno přísloví různě vizuálně ztvárnit.

Pojmový slovník:

Přísloví, piktogram, kaligram, komiks, strip, frazeologismy, obrazná vyjádření

Zadání úkolu:

Z obrázků v tabulce vyčtěte přísloví, která na něm jsou zachycena. Následně se pokuste vymyslet vlastní přísloví, které v hodině nezaznělo a zachytit ho pomocí piktogramu, kaligramu a komiksu. Všimněte si shodných momentů v rozdílném ztvárnění.

Očekávané výstupy:

Žáci dokáží interpretovat sdělení konkrétního vizuálního podnětu verbálně.

Žáci vytváří svá vlastní sdělení v rámci ověření si pochopení nových pojmů, které se pojí s tématem hodiny. Tyto pojmy umí nejen vysvětlit, ale také je v reálném světě používat k vlastním potřebám.

Žáci si díky takové aktivitě uvědomují, že každé médium se může vyjadřovat prostřednictvím uměleckých prostředků.

Žáci si vyzkouší jeden z obsahů zpracovat více způsoby, pokusí se vymyslet jiné než stereotypní ztvárnění úlohy. Užívají ke komunikaci s ostatními nejen verbální, ale také vizuální prostředky.

Klíčové kompetence:

K učení: Žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly. Je schopen využívat znalosti z jiných vyučovacích oborů a prolínat je do úkolu, který řeší.

Je veden ke schopnosti kriticky hodnotit svou práci a prezentovat ji v rámci diskuze.

Komunikativní: Žák své nápady a myšlenky zachycuje v logické návaznosti, snaží se vyjadřovat se výstižně a věcně.

Rozumí různým typům textu a obrazového materiálu.

Personální a sociální: Žák je schopen nabývat nových poznání ze zkušeností pedagoga, čerpá poučení pro své další působení.

Učí se působit, vystupovat a argumentovat v rámci skupiny.

2.2.3 VERBÁLNÍ KOMUNIKACE, DABING

Škola:	Základní škola
Předmět:	mediální výchova
Cílová skupina:	9. Třída
Námět:	Verbální komunikace, dabing
Časová dotace:	1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl hodiny:

Cílem této hodiny bylo, vyzkoušet si dabování „němého“ filmu. V úvodu hodiny jsme si zrealizovali krátkou aktivitu na procvičení verbální komunikace, podrobněji je popsána v příloze 3.8 Verbální komunikace, dabing. Následovala práce s odzvučenou ukázkou ze seriálu. Žáci si měli pečlivě prohlédnout celou scénku, všítat si prostředí, gest a výrazů herců. Uvědomit si, jak na ně scénka působí, promyslet si téma, o kterém hlavní postavy asi mluví a vyzkoušet si roli dabéra.

Pojmový slovník:

Verbální komunikace, dabing, intonace, výraz, originalita

Zadání úkolu:

Ve dvojicích, v nichž jste plnili aktivitu na procvičení verbální komunikace, nyní vymyslíte vlastní dabing k seriálové ukázce. Vaším úkolem je všítat si neverbální komunikace, prostředí, výrazů herců, délky jejich monologu, prostě všech prvků, které přispívají k atmosféře ukázky. Na jejich základě vymyslíte vhodné téma dialogu, který následně před třídou zrealizujete.

Očekávané výstupy:

Žák se dokáže vžít do role, která je mu přisouzena v modelové situaci, reflektuje své chování spjaté s rolí. Je schopen dát si do souvislosti svou zkušenost s rolí, kterou má plnit.

Žákovi tato aktivita pomáhá uvědomit si roli médií ve společenském kontextu. Uvědomuje si, jak je důležité vnímat vizuální, ale i verbální výrazové prostředky.

Žák se učí předvídat, jaké dopady může mít různý způsob interpretace některých sdělení. Přemýšlí nad tím, jak ho v životě média ovlivňují.

Klíčové kompetence:

K učení: V rámci aktivity si žák rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování. Učí se pracovat s verbální i neverbální komunikací. Vhodně volí slova, kterými se vyjadřuje v rámci své role.

Žák se učí média využívat z různých pohledů, buď jako zdroj informací, nebo jako zdroj zábavy.

Žák je schopen sebereflexe a sebehodnocení.

Komunikativní: Žák je schopen odhadnout téma na základě vlastní zkušenosti. Je schopen propůjčit svůj hlas jiné postavě. Formuluje a vyjadřuje své nápady v logické provázanosti s doprovodným obrazem. Vhodně a intuitivně reaguje na svého komunikačního partnera. Je schopen číst v obrazovém materiálu a přizpůsobit mu výraz řeči.

Sociální a personální: Učí se spolupracovat na společném výstupu se spolužákem, učí se být tolerantní k chybám ostatních a učí se také konstruktivní kritice. Práci svých spolužáků nezesměšňuje a snaží se vhodně volit argumenty případné kritiky.

2.2.4 FOTOGRAFIE

Škola:	Základní škola
Předmět:	mediální výchova
Cílová skupina:	9. Třída
Námět:	Fotografie
Časová dotace:	1 vyučovací hodina (45 minut)

- **Cíl hodiny:**

Cílem této vyučovací jednotky bylo seznámit žáky s novým médiem, kterým je fotografie. Následně jsem se je snažil vést k pojmenování toho, co na daném obrázku vidí. Uvědomit si, jak na ně fotografie působí. Jestli se jim při pohledu na ni něco vybavuje. Mým záměrem bylo poukázat na jejich argumentacích, jak významy, které ve fotografiích našli, souvisí s jejich osobními zkušenostmi. Dále jsem je chtěla seznámit s kritérii, podle nichž lze fotografii hodnotit.

Pojmový slovník:

Fotografie – její vznik, současná podoba, kritéria hodnocení

Zadání úkolu:

Z domova si měli přinést 3 fotografie nebo obrázky dle vlastního výběru. V hodině pak každý sám za sebe měl vybrat jednu fotku, o které si myslí, že je nejlepší a jednu, o které si myslí, že je nejhorší.

Očekávané výstupy:

Žáci v rámci argumentace výběru fotografií byli vedeni k rozvíjení komunikační schopnosti. Očekávaným výstupem je uvědomění si možností vyjadřování vlastních postojů a hodnot.

Žák je veden k tomu, aby dokázal rozlišit informativní a umělecký obsah fotografie a zařadit ji jako médium výtvarného umění.

Žák by měl znát funkce a užití vizuálních prvků a být schopen interpretovat dílo vlastními slovy.

Žáci reagují na připomínky vyučujícího formou diskuze. Prezентují své myšlenky a obhajují svůj výběr obrazového materiálu.

Žáci jsou schopni rozeznat společenskou a estetickou hodnotu fotografie. Chápu a dokáží používat pojmy s danou problematikou spojené (př.: barevnost, sytost, kontrast).

Klíčové kompetence:

K učení: Žák operuje s obecně užívanými termíny. Uvádí věci do souvislostí a propojuje je do širších celků. Je schopen uvědomit si souvislost mezi argumenty při obhajování volby obrazového materiálu a vlastní zkušeností.

K řešení problémů: Žák vhodně pracuje s informacemi, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky. Snaží se najít všechny možné varianty řešení úkolu. Kriticky uvažuje a je schopen obhájit svůj postoj či názor. Je schopen propojovat si znalosti z různých vzdělávacích oborů a uplatnit je v rámci daného tématu.

Komunikativní: Žák se výstižně vyjadřuje k tématu hodiny. V rámci diskuze volí vhodná vyjádření svých myšlenek, je schopen argumentace a konstruktivní kritiky.

Sociální a personální: Žák diskutuje o svých postojích a názorech v rámci malé skupiny a zapojuje se konstruktivně i k debatě celé třídy.

2.2.5 CO ŘÍKÁ FOTOGRAFIE ANEB JAK VZNIKÁ REKLAMNÍ SLOGAN

Škola:	Základní škola
Předmět:	mediální výchova
Cílová skupina:	9. Třída
Námět:	Fotografie a reklamní slogan
Časová dotace:	1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl hodiny:

Cílem hodiny je navázat na předchozí hodinu a na práci s fotografií. Žáci mají za úkol poznat z výřezu fotografie, co se na ní ve skutečnosti skrývá. Musí pracovat se svými zkušenostmi a hledat určité podobnosti fotografie s reálným světem.

V dalším úkolu bylo cílem přemýšlení o obsahu fotografie. Přemýšlet o tom, co daná fotografie divákům říká, jakou nese informaci.

Ukázat žákům, jaký vliv mají reklamní slogany na ně samotné tím, že je necháme rozpomenout si na některé z nich, bez předešlé přípravy.

Pokusit se zařadit reklamní slogany do příběhu ze života. Cílem je uvědomění si volby slov, rýmů a skutečností, ke kterým se pojí.

Pojmový slovník:

Fotografie – její vznik, současná podoba, obsah sdělení, slogan, reklamní slogan

Zadání úkolů:

V prezentaci jsou promítány výřezy fotografií. Každý sám za sebe si na papír napíše, co si myslí, že na fotografii, z které výřez pochází, je zachyceno. Až si napíšou své nápady, jednotlivě je budou říkat a následně porovnávat s originálem fotografie.

V druhém úkolu si měli na ten samý papír poznamenat, co jim každá z fotografií říká. Co nese za poselství, za význam, za informace. Jedním z požadavků, které jsem jim kladla na srdce, byla originalita.

Zdání třetího úkolu bylo na pracovním listu. Na pracovním listě měli fotografie třinácti známých produktů a log. Jejich úkolem bylo zalovit v paměti a vzpomenout si na originální znění sloganu každého z výrobků.

Vypracujte krátký příběh, v němž využijete alespoň deset reklamních sloganů. Nemusí to být ty, které v hodině zazněly. Příběh ale musí být srozumitelný a plynulý.

Očekávané výstupy:

Žáci se učí rozpoznávat různé obsahy, které se ve fotografiích nachází. Učí se pracovat s jednotlivými částmi fotografie a logicky podle nich usuzovat, jaké informace nám chce obraz sdělit.

Žáci dokáží propojit své zkušenosti z reálného života a na základě podobnosti barev či tvarů vyčíst z části obrazu celek.

Žáci si uvědomují, jaký vliv na ně má reklamní slogan, dokáží ho vhodně použít i přiřadit.

Žák by měl znát funkce a užití vizuálních prvků a být schopen interpretovat dílo vlastními slovy.

Žáci v hodině reagují formou diskuze. Prezентují a obhajují své nápady.

Klíčové kompetence:

K učení: Žák operuje s obecně užívanými termíny. Uvádí věci do souvislostí a propojuje je do širších celků. Je schopen uvědomit si souvislost mezi argumenty při obhajování svých nápadů a vlastní zkušeností.

K řešení problémů: Žák vhodně pracuje s informacemi, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky. Snaží se najít všechny možné varianty řešení úkolu. Kriticky uvažuje a je schopen obhájit svůj postoj či názor. Je schopen propojovat si znalosti z různých vzdělávacích oborů a uplatnit je v rámci daného tématu.

Komunikativní: Žák se výstižně vyjadřuje k tématu hodiny. V rámci diskuze volí vhodná vyjádření svých myšlenek, je schopen argumentace. Vymýšlí na základě vizuálního podnětu slovní pojmenování dané skutečnosti.

Sociální a personální: Žák se konstruktivně zapojuje do debaty, která vzniká v rámci třídního kolektivu.

Reklamním sloganem jsem navázala na témata verbální komunikace, dabing a fotografie, které jsou výše podrobně rozepsané.

Mezi další námět na vyučovací jednotku bych zařadila zprávu, také jedno z témat, které jsem si vyzkoušela odučit. Cílem hodin bylo seznámit žáky s pojmem zpráva. Vysvětlit, co tento pojem znamená, kde se s ním setkáváme, v jaké podobě, jakou má funkci a jak má či nemá zpráva vypadat. Hodiny se nazývaly: Zpráva z pravěku, Jak má vypadat správná zpráva, Není zpráva jako zpráva, Jedna zpráva může mít mnoho podob.

- 1. ZPRÁVA Z PRAVĚKU:** V této hodině jsme začali vývojem zprávy, jejími počátky v pravěku, kde měla dorozumivací či informativní funkci. Dostali jsme se až do současnosti, představili jsme si média, která nám zprávu zprostředkovávají. Mluvili jsme o rádiu, televizi a novinách jako o zdroji informací.
- 2. JAK MÁ VYPADAT SPRÁVNÁ ZPRÁVA:** Cílem této hodiny bylo seznámit žáky s tím, jak má vypadat správně napsaná či řečená zpráva a hlavně jsme se zaměřili na věrohodnost informací. Řekli jsme si, jaké zdroje jsou důvěryhodné a které ne. Žáci si vyzkoušeli moderování zprávy, se kterou jsme v hodině pracovali. Vyzkoušeli si konstruktivně kritizovat výstup svých spolužáků.
- 3. NENÍ ZPRÁVA JAKO ZPRÁVA:** Žáci měli za úkol pozorovat televizní noviny na třech různých kanálech. Dostali pracovní list s odkazy na konkrétní noviny a s otázkami, které měli během pozorování vyplnit. V hodině jsme následně celý list společně porovnávali s vyhotovenou prezentací a upozorňovali jsme na rozdíly v podávání zpráv médií nám konzumentům. Porovnávali jsme, jak je možné jedno téma zpracovat různým způsobem na různých televizních kanálech. Zabývali jsme

se tématy: Důvěryhodnost podávaných informací, jejich zdrojů. Manipulace médií. Užívání hodnotících přívlastků ve zprávě. Jaký vliv mají vybraní experti na podání zprávy. Co to znamená „dobře informovaný“ zdroj. Co to znamená pojem - nevyvážený prostor pro strany? Zmínili jsme také pojmy: skrytá inzerce a novinářská kachna.

- 4. JEDNA ZPRÁVA MNOHO PODOB:** V následující hodině jsme se věnovali porovnávání tištěné zprávy. Pomocí pracovního listu jsme vyhledávali rozdíl mezi standartní zprávou a zprávou komentovanou. Vysvětlili jsme si, jakou roli hraje ve zprávě přímá řeč, a ukázali jsme si na komentované zprávě, jak na čtenáře působí, když má prostor pro vyjádření v komentované zprávě pouze jedna strana. Opět jsme se tím dostali k pojmu manipulace médií. Na závěr hodiny jsem si pro žáky připravila detektivní příběh, který museli pokládáním správných otázek, vyřešit. Když se jim podařilo zjistit, jak má celý příběh vypadat, nechala jsem je, aby na něj vymysleli, standartní nebo komentovanou zprávu se všemi zákonitostmi, které zpráva má.

Dalším tématem, které navazovalo na zprávu jako takovou, byla práce s novinovými titulkami.

- 5. NOVINOVÉ TITULKY:** Žáci už mají povědomí o tom, jak titulek vypadá, dokonce jsme si ho několikrát zkoušeli vymyslet v hodinách věnovaných zprávě. Takže jsme na začátku hodiny zopakovali, co jim utkvělo v paměti z předchozích hodin a nechala jsem je vymyslet kritéria pro to, jak má správně titulek vypadat. K práci s novinovým titulkem jsem využila pracovní listy, v nichž měli přiřazovat text k napsaným titulkům a pokusit se zařadit text s titulkem k názvu novin, v nichž byla zpráva vytištěna. Dále jsme v hodině pracovali s prezentací, v níž jsem si připravila chybné znění titulků a společně jsme se snažili chyby pojmenovat a opravit.

Svou praxi jsem zakončovala tématem Reklama. V bakalářské práci jsem upozornila na to, že v téma Reklama je klasifikováno jako jedno z nejtypičtějších, kde dochází k mezipředmětovým přesahům v rámci předmětů VV a ČJ.

Všechny náměty hodin jsou podrobně popsány v přílohové části, včetně ukázek žákovských prací.

2.3 REALIZACE VÝZKUMNÉHO BĀDÁNÍ

V rámci výzkumu, který jsem realizovala, jsem byla ve dvou rolích od sebe velice těžko oddělitelných. V hodinách jsem byla jak v roli pedagoga, tak v roli pozorovatele. Mimo vyučovací hodiny jsem se stala badatelem a výzkumníkem. Z předchozí praxe, kterou jsem realizovala v rámci výstupové praxe, jsem zjistila, že ne všechny hodiny, které jsem měla naplánované, probíhaly způsobem, kterým jsem chtěla. To mě motivovalo k přemýšlení nad možnými chybami, které se ve výuce mohly odehrát. Až později jsem se dozvěděla, že můj zpětný zájem o odučené hodiny a snaha pochopit jejich průběh a následně se pokusit ho analyzovat a zlepšit, je vlastně fází akčního výzkumu. Proto jsem se rozhodla, v následující souvislé praxi, z níž pochází tento výzkum, nashromáždit pokud možno co nejvíce dat z odučených hodin, které probíhaly pod mým vedením a pomocí analýzy zjistit, zda splňují kritéria, které jsem si zde stanovila v podobě výzkumných otázek. Pokud tato kritéria hodiny splňují, zamyslet se nad zlepšujícími alteracemi, které povedou k zlepšení mé pedagogické praxe.

Při sběru dat jsem využívala metodu pozorování a v posledních pěti odučených hodinách i metodu nahrávání, k níž jsem použila mobilní telefon. Nahrávky nebyly příliš kvalitní, ale k přepisu hodin stačily. Tím, že jsem byla zároveň v roli pedagoga a ne jen pozorovatele, měla jsem možnost žákům klást různé otázky, které napomáhaly ke splnění cílů, jež jsem si pro jednotlivé hodiny vytyčila (jsou popsány v kapitole Návrhy vlastních hodin mediální výchovy).

V rámci shromažďování informací jsem se potýkala i s několika nepředvídatelnými situacemi. První byl přístup vyučující, která předmět vedla. Zajímalo jí, jak hodiny pojmu jako neznalá tohoto předmětu. Poskytla mi plán pro celoroční rozvržení učiva, abych tušila, co s žáky probírala, ale příprava a volba témat do jednotlivých hodin, byla zcela na mých bedrech. V plánu, který mi zprostředkovala, byly jednotlivé hodiny pracovním pojmenované. Zpočátku jsem se snažila názvy hodin ponechávat a vyhledávat do nich patřičnou náplň. Prvních pět vyučovacích jednotek jsem odučila díky pracovním listům, které bylo možné vyhledat na internetových stránkách digitálních učebnic pro výuku nebo na stránkách zabývajících se projektovým vyučováním. Zhruba v polovině praxí jsem si začala k přípravám do hodin tvořit vlastní pracovní listy doprovázené prezentacemi.

Přípravy do hodin jsem si psala opravdu precizně a s každou z nich jsem promýšlela i návaznost na předchozí či následnou hodinu.

Materiál, který mám nasbíraný pro analýzu, sestává prakticky z 5 hodin, které jsem odučila ve dvou paralelních třídách. V průběhu realizace praxe jsem se bohužel potýkala i s neochotou žáků spolupracovat. Předpokládám, že na výuku měl vliv čas, kdy probíhala, tedy v pátek poslední vyučovací hodinu, také má nedostatečná zkušenost a fakt, že žáci měli po pololetním vysvědčení, které potřebovali k přijímacím zkouškám na další školu.

I přes některé nesnáze, všechny hodiny proběhly a materiálu k analýze jsem nashromáždila dostatek. V následujících podkapitolách se zaměřím na analýzu nashromážděných dat a na zodpovězení výzkumných otázek, které jsem si na počátku svého zkoumání definovala.

2.3.1 ANALÝZA NASHROMÁŽDĚNÝCH DAT – OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ

Jako nejvhodnější ke zpracování informací, které jsem nashromáždila, se mi jeví metoda otevřeného kódování. Pokusím se tedy v krátkosti představit její hlavní principy pro pochopení zpracování následujícího textu a analýzy nasbíraných dat.

K tomu abych mohla ve své práci využít výzkumnou metodu otevřeného kódování, bylo v první řadě zapotřebí přepsat do písemné podoby všechny vyučovací hodiny, které jsem realizovala v rámci svého bádání. Přepis probíhal vždy, co nejdříve po odučené hodině. Je vložen do přílohouvé části. Dalším krokem, kterému jsem se věnovala, bylo rozčlenění informací podle toho, jestli se vážou k výzkumnému cíli, nebo ne. Hledala jsem tedy v každém popisu hodiny informace, které by vedly k odpovědím na mnou stanovené výzkumné otázky. Pak konečně následovalo kódování jednotlivých hodin, z kterého mi vycházely situace vhodné k porovnávání podobností či rozdílů témat. Na základě těchto situací jsem se věnovala kratším úsekům, v nichž jsem se snažila rozpoznat všechny jejich významy a přiřadit je k obecnějším celkům.

Otevřené kódování mi nakonec umožnilo zodpovědět si definované výzkumné otázky, jimž se věnuji v následující kapitole.

2.3.2 ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

V této kapitole a jejích podkapitolách se zaměřím na zodpovězení otázek, které jsem si na počátku výzkumu zadala. Nejprve se zaměřím na specifika vizuálních a verbálních prostředků školního úkolu v mediální výchově. Pokusím se vystihnout reakce žáků na mezioborové úkoly, tedy na takové úkoly, v nichž jsou využívány výtvarně – jazykové prvky. Předposlední podkapitola je věnována otázce naplňování cílů RVP ve školních úkolech v předmětu mediální výchova. V poslední podkapitole poukážu na různé způsoby užívání vizuálních a verbálních prostředků v hodinách, které jsem odučila. K zodpovězení těchto otázek mi pomohl výzkum, který jsem realizovala a jeho následná analýza.

Specifika integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků v rámci školního úkolu mediální výchovy

Hodiny, které jsem připravovala do předmětu mediální výchovy, byly promyšleny tak, aby se v nich objevovaly vizuální a verbální výrazové prostředky. Snažila jsem se o jejich přítomnost proto, abych nasbírala vhodný materiál pro svou diplomovou práci. K záměrnému užívání obou typů výrazových prostředků je velkou výhodou má aprobace. K tomu abych dokázala vhodně pracovat a využívat verbální a vizuální prostředky mi napomohla **aprobace výtvarné výchovy a českého jazyka**. V hodinách, které jsem odučila, by se tato výhoda možnosti přirozeného kombinování výrazových prostředků, dala považovat za charakteristický prvek, tedy za určité specifikum na rozdíl od hodin ostatních.

Další výhody, které nesla v tomto tématu má aprobace, jsem spatřovala v možnosti uplatňovat dané předměty na poli mediální výchovy více do hloubky. **Mezioborové inspirační zdroje** jsem dokázala využít například hned v první hodině, kdy jsme se žáky zabrousili do pravěku a pravěkého umění.

„Další moje otázka směřovala k tomu, co malovali a proč? Shodli se ve většině, že malovali postavu člověka a zvířat. Odůvodnili jsme si to tím, že se snažili zajistit si tímto způsobem úspěšný lov. Pro rozšíření jejich znalostí jsem jim řekla nejznámější místo, kde

byly malby nalezeny (Altamira - Španělsko, Lascaux - Francie). Když jsem viděla, že o těchto místech zatím neslyšeli, rozhodla jsem se zeptat se jich, jestli ví, čím byly malovány. Když nevěděli, tak jsem je navedla na uhlíky, různé pigmenty z rostlin a hlíny.“

V následujících hodinách jsem využívala v průběhu přednášek pracovní listy, internet, klipy, scénky, fotografie, reklamy, interaktivní tabuli a doprovodné prezentace. V porovnání s jinými předměty konkrétně například s českým jazykem, by se **využívání mediálních technologií** dalo také považovat za specifikum hodin. Rozhodně bylo těchto technologií v předmětu mediální výchovy v rámci mé praxe, užíváno častěji než v hodinách českého jazyka, které jsem měla možnost odučit také. Jako příklad uvedu část hodiny, v níž jsme se věnovali novinovým titulům.

„Následovala práce s prezentací. Cílem této aktivity bylo upozornit žáky na důležitost volby slovních spojení. Chtěla jsem jim ukázat, že ne vždy je jednoduché vyčíst v titulku jeho pravý smysl. Na internetu jsem vyhledala několik chybných titulků, které jsme vložila do prezentace. Buď nebyly jednoznačné, nebo v nich byly hrubé chyby, nebo byl komicky podaný význam, na stránce byly výrazné titulky, které vyzněly v tomto spojení také komicky, byla zaměněna doprovodná fotografie a podobně.“

Úkoly v odučené výuce vedly prioritně žáky k osvojení si **znalostí mediální komunikace**. Jednalo se o úkoly, v nichž **docházelo k mezioborovým přesahům** do předmětů: výtvarná výchova a český jazyk. Žáci si například díky výtvarné aktivitě mohli sami vyzkoušet vytvořit piktogram, jako jednu z možností, kterou média nabízí. Stejně tak si vyzkoušeli i kaligram a komiks. Specifikum těchto úkolů se objevilo také v tom, že výtvarná aktivita nebyla jako výtvarná hodnocena. Pokud by měli být žáci hodnoceni za výslednou práci, hodnotil by se nápad, originalita a zvládnutí rozdílných prvků mezi výše zmíněnými pojmy.

„Požádala jsem žáky, aby pracovní list otočili a vymysleli si vlastní přísloví, které v piktogramech nebylo. Jejich úkolem nyní bylo, aby si své přísloví napsali na papír, prohlédli si všechna slova, která ho tvoří a pokusili se je přenést do vizuální podoby tak, jak

to viděli doposud. Smyslem bylo přenést na papír hlavní informaci sdělení v podobě obrázku. Protože se někteří žáci báli začít kreslit, sdělila jsem jim, že výtvarná stránka nebude hodnocena, že se tedy nemusí bát kreslit. To některým z nich opravdu pomohlo k odhodlání začít.“

Aktivity tedy byly nastaveny tak, aby bylo možné **popřít výtvarnou či jazykovou stránku úkolů**. Tím mám na mysli, jak jsem již výše zmínila, určité ústupky v hodnocení výsledných prací. a vyzdvižení prvků mediální komunikace. Stejný cíl měly i aktivity s písemnými výstupy. Záměrem bylo naučit žáky formální podobu psaní zprávy, vymyslet originální děj, zápletku, její obsažnost v logických souvislostech, ale pokud se v textu vyskytovaly stylistické nedostatky, nebyly brány při hodnocení v potaz. To si myslím, že je nejvýraznějším specifickým většiny aktivit, které v rámci vyučování proběhly.

Reakce žáků na vizuálně – jazykové mezioborové úkoly mediální výchovy

Nejzřetelněji k užívání vizuálních a verbálních prvků v hodinách mediální výchovy docházelo především ve vyučování posledních pěti hodin, které jsou blíže popsány v kapitole s názvem Návrhy vlastních námětů do hodin mediální výchovy, nebo jsou přiložené v přílohové části. Tyto hodiny byly vytvářeny tak, aby se v nich objevovaly vizuální podněty. Do vyučování se mi je povedlo vpravit nejčastěji v podobě fotografie, reklamy, dále pak v podobě obrázků – piktogramů, klipů a v neposlední řadě byl žákům zprostředkován vizuální podklad i v podobě krátké seriálové ukázky. **Výtvarně žáci tvořili málo**. Mohli si vyzkoušet nakreslit komiks, kaligram, vlastní piktogram a zkoušeli si kresbu, jejíž podobu jim popisovali spolužáci (aktivita je podrobně popsána v příloze Verbální komunikace, dabing). V hodinách nešlo prioritně o výtvarnou kvalitu, takže tvorba zůstala v podobě jakýchsi návrhů. Nebylo by špatné, se tomuto úkolu věnovat v návaznosti na probranou výuku i ve výtvarné výchově.

S jazykovými úkoly se žáci také potýkali. Tuto část nebylo těžké do hodiny zapojit, vyplývala stejně jako výtvarná část přirozeně ze zvolených úkolů. Dokonce bylo jednodušší pracovat s žáky na úkolech, kde museli sami vytvářet jazykové výstupy. Nejčastěji však tyto výstupy vycházely z obrazných - vizuálních podnětů. Úkoly, kdy **žáci tvořili písemný**

výstup, se týkaly vymýšlení zprávy, novinových titulků, dabingu, reklamních sloganů, povídání o svém dnu, který je propleten reklamami a tak podobně.

V podstatě k **propojování výtvarné a jazykové části** docházelo zcela nenásilným způsobem v rámci každé hodiny mediální výchovy. Žákům byly zprostředkovány informace, které se týkaly buď teoretického, nebo praktického konceptu. V rámci jednotlivých učebních bloků jsme si vysvětlili, z jakého důvodu se dané problematice věnujeme, k čemu jim dané pojmy jsou a kde se s nimi mohou setkat v životě.

Snahou bylo naučit je **nahlížet na mediální sdělení** s určitým kritickým odstupem. V hodinách se měli naučit kódovat a analyzovat informace, které jim média zprostředkovávají a naučit se zacházet s nimi. Důležitost médií jsem žákům zdůraznila například v hodině věnované práci s piktogramy.

„Nejprve jsem se jich zeptala, jestli ví, co to je piktogram. V podstatě odpověděli správně, že je to nějaká informace zobrazená pomocí obrázku. Upozornila jsem je na to, že piktogramy jsou výhodné, a když netušili proč, vysvětlila jsem jim, že pokud mají v každé zemi dopravní značky stejný význam, nemusíme umět cizí jazyk, a přesto můžeme řídit auto i v Německu a jiných zemích.“

„Nedokázali uvést příklad, tak jsem je navedla například na dopravní značení, upozornila jsem je na značení v mapě, a na značky typu informace, WC, a podobně.“

Jako další mediální tvorbu, kterou si mohli sami ve vyučování vyzkoušet, jsem jim představila dabing. Po žácích jsem chtěla, aby byli schopni sami vymyslet úskalí dabingu. V hodině jsem jim zprostředkovala ukázkou ze seriálu a jejich úkolem bylo, vymyslet rozhovor, který uvedené postavy mezi sebou vedou.

„Žáci odpovídali, že je to to, když někdo mluví za někoho jiného. Že se využívá ve filmech nebo v klipech. Dále řekli, že dabing i titulky jsou formou překladu. Rozdíl je, že titulky bývají lepší, protože dabing může být zkreslený, aby ta slova pasovala do otevírání úst herce, musí být tomu ten text přizpůsoben.“

S úkolem si poradili velice dobře. Rozhovory postav si sepisovali na papír. Myslím si, že si vůbec **neuvědomili souvislost s mezioborovými přesahy** do výtvarné výchovy,

když museli vnímat a reagovat na obraz, ani do českého jazyka, když tvořili písemný výstup, který museli následně prezentovat.

V rámci vyučování jsem se setkala s jednou reakcí ve třídě a to na náplň hodiny, která byla věnována fotografii.

„Ptali se mě, proč se mají učit zrovna o fotce, tak jsem po nich chtěla, aby mi vyjmenovali média, která znají, tedy televizi, internet, noviny, fotografie... Některá z nich totiž pracují s obrazem nebo přímo s fotografií. Tím jsem je upozornila na to, že fotografie je důležitým médiem, proto si o ní něco povíme a vyzkoušíme si i nějakou aktivitu, která nám fotografii a pohled na ni přiblíží.“

Na jejich reakci jsem se snažila odpovědět věcně. Zasadila jsem jim **látku do hlubšího kontextu**. Uvedla jsem jim příklady toho, proč je důležité mít povědomí o fotografii, jak vypadá, co nese za informaci, jak rozlišit hodnocení obsahu fotografie od její podoby, apod.

Snažila jsem se žáky srozumitelně seznamovat s přínosem daných témat k mediální výchově i k tomu, k čemu jim taková témata v životě jsou. V hodině mediální výchovy se mi nestalo, že by si někdo všimnul, že je práce jazykově nebo výtvarně zaměřená. Jediná situace, kdy si uvědomovali **souvislost s českým jazykem**, byla při psaní testu.

„Když jsem viděla, jak posedávají, upozornila jsem je na to, aby si zkontrolovali pravopis. Nevyhnula jsem se poznámkám, že nemají češtinu, tak je snad jedno, kolik tam bude chyb.“

Celistvou odpovědí na mou otázku, jak žáci reagují na výtvarné či jazykové prvky v hodinách mediální výchovy, je skutečnost, že si žáci mezipředmětových přesahů znatelně nevšímají. Nereagují na ně negativně ani pozitivně. Když věděli, proč jednotlivé pojmy probírají, nevšímali si, jakým způsobem jsou jim vykládány nebo zprostředkovány. Tento fakt dokládají zápisky z vyučovacích hodin, které se nacházejí v přílohové části.

V následující podkapitole se zaměřím na jednotlivé hodiny z pohledu cílů, které jsem si stanovila s žáky v průběhu vyučování naplnit a pokusím se je dosadit do cílů mediální výchovy, jak je popsáno v RVP ZV.

Srovnání cílů jednotlivých hodin s přínosem do průřezového tématu mediální výchova

Pro každou hodinu jsem si stanovila cíle, kterých bych v hodině chtěla dosáhnout. V předchozí kapitole, kde se nachází návrhy vlastních námětů do hodin mediální výchovy, jsem jejich důležitost dokázala teoretickým ukotvením v RVP. V této kapitole se pokusím konkrétní cíle z návrhů mých vlastních námětů hodin mediální výchovy abstrahovat do cílů přínosu průřezového tématu mediální výchova. Nejprve vždy uvedu konkrétní cíle, které se pojí k jednotlivým hodinám, následně je abstrahuji do výstupů, které jsou formulovány v RVP ZV a v závěru tyto momenty doložím situacemi, které se odehrávaly ve výuce.

SLOVA a OBRÁZKY

Cílem této hodiny bylo, zopakovat po prázdninách, které proběhly, jak má vypadat novinový titulek, jaké má vlastnosti a jakou má plnit funkci v textu.

- Informacemi, díky nimž si žáci zopakovali vlastnosti novinových titulků, si uvědomují roli médií v každodenním životě.
- Žáci byli vedeni ke kritickému čtení a vnímání mediálních sdělení.

„Cílem této aktivity bylo upozornit žáky na důležitost volby slovních spojení. Chtěla jsem jim ukázat, že ne vždy je jednoduché vyčíst v titulku jeho pravý smysl.“

„... takže jsme si raději společně rozlišili bulvární prvky v textu od těch čistě informativních.“

„Některé chyby pro ně byly složité na pochopení, nejčastěji nechápali dvojsmyslnost jedné věty. Tedy dvě různé informace v jedné větě závislé na interpretaci jedince.“

- Vyzkoušeli si sami vyhledávat hodnotící prvky ve sdělení (výběr slov) a vyhledávání rozdílů mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením.

„Když jsme si zdůraznili důležitost vizuální podoby, upozornila jsem žáky, že je samozřejmě důležitý i význam slov a volba slov, které autor zvolí. Že už na titulcích záleží, jaký druh textu uvádějí, jestli zábavný, reklamní nebo informativní.“

Dalším cílem bylo na základě pracovních listů, které jsem vytvořila obohatit slovní zásobu žáků o pojmy, které se mohou pojít se žurnalistikou. Pracovali s obraznými pojmenováními, frazeologismy a vysvětlovali slova, která se objevují v dnešních médiích.

- Žáci se učí vybírat a užívat vhodné verbální výrazové prostředky.
- Rozvíjí svou slovní zásobu proto, aby byli schopni vytvořit komunikačně správná a vhodná sdělení.

„..., že cílem těchto cvičení bude mimo jiné i rozšiřování jejich slovní zásoby. V prvním cvičení měli vysvětlit slova a slovní spojení, které jsem pro ně vyhledala v tiskových zprávách, v článcích s kterými jsme pracovali nebo jsem je odposlouchala z televizních novin.“

- Procvičují si výběr a kombinaci slov a slovních spojení pro schopnost jejich dalšího užívání z hlediska jejich záměru.

„Vysvětlit dané pojmy mohli pomocí synonym nebo opisnou formou. Kdo by měl práci rychle hotovou, mohl si promyslet, jak uvedené pojmy zasadit do kontextu.“

Posledním cílem této hodiny bylo pochopení pojmu piktogram. Žáci si měli osvojit čtení vizuálních sdělení.

- Žáci využívají svou osobní zkušenost a vědomosti z jiných učebních oborů tak, aby byli schopni číst vizuální informace a převést je do verbálně správného sdělení.

„... udělali jsme první obrázek společně. Poukázala jsem na to, že symbol srdce tradičně znamená lásku a aby si všimli toho pohoří, co je tam zakresleno a ta čára mezi nimi, že znázorňuje pohyb. - ..., že je to přísloví- láska hory přenáší.“

- Žáci se učí vnímat obrazový materiál z hlediska autorova záměru, zkouší vyhledat význam obrazového podkladu.

„Upozornila jsem je na to, že piktogramy jsou výhodné, pokud mají v každé zemi dopravní značky stejný význam, nemusíme umět cizí jazyk proto, abychom mohli řídit auto i v Německu.“

„Když byli na obrázku dva panáčky, jeden hubený a druhý tlustý řekla jsem jim, ať si všímají postav, že jeden je hubený a druhý sytý. Se slovem sytý už byly dvě ruce nahoře. Poradila jsem jim ještě, že vlnovka mezi nimi je naznačení komunikace, a když je přeškrtná, že by ta komunikace nemusela být pozitivního rázu.“

„Společně jsme jednotlivé znaky dešifrovali, ale znění přísloví jsem jim musela prozradit.“

PIKTOGRAM, KALIGRAM, KOMIKS

Cílem této hodiny bylo seznámit žáky se čtením obrazového materiálu.

- Žáci využívají svou osobní zkušenost a vědomosti z jiných učebních oborů tak, aby byli schopni číst vizuální informace a převést je do verbálně správného sdělení.

„Na dalším piktogramu byly dva obrázky kádě s vodou a jeden smajlík. Pomohla jsem jim tím, že jsem jim řekla, že v tom piktogramu jsou v podstatě zakresleny 3 osoby. Když jsem vyvolala někoho na přečtení, viděl v obrázku dvě vany a usmívajícího smajlíka. Tak jsem zopakovala, co sám řekl, jen jsem ze smajlíka vyčetla a třetí osoba se směje. Těm, kteří nemají s českými příslovími moc co dočinění, ještě nesvitlo, ale některé chytré hlavičky už se hlásily se správnou odpovědí. Pomocí vody, která tam byla nakreslená, jsem je navedla na praní prádla, a nakonec většina věděla, že šlo o přísloví: Když se dva perou, třetí se směje.“

- Tato hodina přispívá k dosažení schopnosti úspěšně dešifrovat mediální sdělení.

Hledání souvislostí mezi obrazovou předlohou a slovem.

- Procvičování interpretace vizuálních výrazových prostředků

„... Tak jsme obrázek společně pro ostatní rozebrali. Upozornili jsme je na to, že je tam značka vody, značení 0 decibelů hluku a ozubené kolo, kterým se zřejmě značí mlýn na mapě.“

- Rozeznává verbální i vizuální výrazové prostředky a jejich uplatnění pro vyjádření své myšlenky

„Požádala jsem žáky, aby pracovní list otočili a vymysleli si vlastní přísloví, které v piktogramech nebylo. Jejich úkolem nyní bylo, aby si své přísloví napsali na papír, prohlédli si všechna slova, která ho tvoří a pokusili se je přenést do vizuální podoby tak, jako to viděli doposud.“

Představení piktogramu jako média. Seznámení s pojmy kaligram a komiks.

- Žáci se setkávají s potenciálem média, jako se zdrojem informací i zábavy

„Jejich úkolem nyní bylo, aby si své přísloví napsali na papír, prohlédli si všechna slova, která ho tvoří a pokusili se je přenést do vizuální podoby tak, jako to viděli doposud. Smyslem bylo přenést na papír hlavní informaci sdělení v podobě obrázku. Když byli hotoví, měli nakreslit to samé přísloví pomocí komiksu. Zadala jsem jim tři okénka, upozornila jsem je na to, že se tomu jinak říká strip, když se příběh vejde do tří políček. Že v prvním je začátek příběhu ve druhém děj a ve třetím je závěr. Že je také důležité neopomenout na podstatu komiksu a tím je text, který doprovází obrázek nejčastěji v bublinách. Je to text, který nahrazuje rozhovor nebo nějakou myšlenku hlavní postavy.“

- Žáci si uvědomují význam a užitečnost mediálních sdělení - piktogramů

„Mojí hlavní myšlenkou bylo, aby si vyzkoušeli různé způsoby čtení obrázků a všechny ty způsoby si sami vyzkoušeli. a aby si uvědomili, kde všude se s piktogramy mohou setkat a jak se naučit vykládat jejich sdělení.“

Žáci si vyzkouší možnosti, jak jedno přísloví různě vizuálně ztvárnit.

- Žáci si zkouší různé typy sdělení, uvědomují si jejich odlišnosti a funkci (informativní – piktogram, zábavní - komiks)

VERBÁLNÍ KOMUNIKACE, DABING

Cílem této hodiny bylo, vyzkoušet si dabování „němého“ filmu.

- Uvědomit si rozdíl mezi faktickým a fiktivním obsahem mediálního sdělení

„Samozřejmě jsem se zeptala jich, co to dabing je, kde se využívá, jaký je rozdíl mezi dabingem a filmem v originálním jazyce s titulky. Žáci odpovídali, že je to to, když někdo mluví za někoho jiného. Že se využívá ve filmech nebo v klipech. Dále řekli, že dabing i titulky jsou formou překladu. Rozdíl je, že titulky bývají lepší, protože dabing může být zkreslený, aby ta slova pasovala do otevírání úst herce, musí být tomu ten text přizpůsoben.“

- Žáci rozvíjí citlivost vůči stereotypům ve zpracování mediálního sdělení

„Proto jsem s nimi stihla udělat dabing, který si většina vyzkoušela odříkat, a následně jsme si scénku pustili v originálu, aby mohli porovnat, co vymysleli oni a jak to znělo ve skutečnosti.“

- Žáci si trénovali práci v týmu, spolupráci, porozumění, schopnost improvizace

Tento jev bylo možné pozorovat už v průběhu ledolamky, kdy procvičovali verbální komunikaci pomocí krátké aktivity.

„Jedničky sedí, mají v ruce propisky a čekají, co uslyší. Smyslem bude procvičit si verbální komunikaci. Jedničky nesmí pokládat žádné upřesňující otázky dvojkám. Dvojky se nedívají, jak jedničky kreslí, aby je nemohli navádět. Cílem je popsat co nejpřesněji a nakreslit co nejpřesněji daný obrazec.“

Žáci si měli pečlivě prohlédnout celou scénku, všítat si prostředí, gest a výrazů herců. Uvědomit si, jak na ně scénka působí, promyslet si téma, o kterém hlavní postavy asi mluví a vyzkoušet si roli dabéra.

- Učili se vnímat a identifikovat základní orientační prvky ve zprostředkovaném sdělení

„Nechala jsem je sesednout si do dvojic, ve kterých v hodině pracovali a jejich novým úkolem bylo, udělat si poznámky k dabingu. Řekla jsem jim, že jsou tu pouze dvě postavy, aby si všímali, pozadí, grimas, gest, délky proslovů a podobně.“

- Procvičili si vnímání obrazů a snažili se vhodně vybrat slovní spojení a zvuky, které měli reálně zastoupit mediální sdělení

„Vyzkoušeli si, že není vždy snadné volit slova tak, aby jimi vyjádřili svou myšlenku. Oba tyto úkoly jim potvrdily, jak důležitá jsou vhodně zvolená slova pro udržení smyslu obrazu.“

FOTOGRAFIE

Cílem této vyučovací jednotky bylo seznámit žáky s novým médiem a to s fotografií.

- Žáci si tak rozšiřují svou mediální gramotnost, osvojují si poznatky o fungování a společenské roli současných médií

„Na začátku teorie jsem se jich zeptala, co je to fotografie. Jestli by byl někdo schopný vytvořit definici fotografie. Správně odpověděli, že se jedná o nějaký snímek zachycující nějakou skutečnost, něco, co se stalo.“

„Tipovali, že první fotoaparát vypadal jako ten z pohádky Pyšná princezna, takový ten, kdy má fotograf přikrytou hlavu látkou a fotí.“

Následně jsem se je snažila vést k pojmenování toho, co na daném obrázku vidí. Uvědomit si, jak na ně fotografie působí. Jestli se jim při pohledu na ni něco vybavuje.

- Žáci si zkouší zapojení do komunikace o mediálním sdělení, rozvíjí komunikační schopnost

„Po té jsem jim ukázala jednu z prvních fotografií, hádali, co je na ní zachyceno.“

„Jejich úkolem bylo, aby každý sám za sebe vybral jednu fotku, o které si myslí, že je nejlepší a jednu, o které si myslí, že je nejhorší.“ „Samozřejmě si k tomu připraví i argumenty, kterými svůj výběr obhájí.“

Mým záměrem bylo poukázat na jejich argumentacích, jak významy, které ve fotografiích našli, souvisí s jejich osobními zkušenostmi.

- Uvědomění si vztahu mediálního sdělení a možností jeho hodnocení, které může být ovlivněné jejich vlastních zkušeností

„V první skupině jsem vyvolala dívku, měla fotografii z výletu z Národního parku v Německu, kde chodila v korunách stromů. Tento snímek si vybrala jako nejzdařilejší, nejhezčí. Argumentovala tím, že je pro ni fotka důležitá, protože se jí na výletě moc líbilo. Dokonce o tom napsala i článek do nějakého tisku.“

„Dvě, které přinesly fotografie, si z nich vybraly ty nejhezčí, nejpovedenější, to pro ně nebylo těžké, všechny se jim líbily, proto je do školy přinesly. Problém nastal, když měly vybrat fotografii nejméně zdařilou. Každý z těch snímků pro ně měl osobní význam, buď fotografii samy fotily, nebo na ní ony samy byly vyfocené, nebo to byla vzpomínka na jejich mazlíčka a podobně. Nedokázaly tedy vybrat tu nejméně atraktivní.“

Dále jsem je chtěla seznámit s kritérii, podle nichž lze fotografii hodnotit.

- Žáci se seznamovali s prvky, které by v médiu mohli vyhledávat a hodnotit

„Vybrala si obrázek psa-vlčáka, i přesto, že psy nemá ráda. Je prý kočičí typ, ale tenhle obrázek ji zaujal, protože byl hezky a výrazně barevný. Měl jednoduchou kompozici, tisk byl kvalitní a nezrnitý. Obrázek byl v lesklém provedení.“

CO ŘÍKÁ FOTOGRAFIE, ANEB JAK VZNIKÁ REKLAMNÍ SLOGAN

Žáci mají za úkol poznat z výřezu fotografie, co se na ní ve skutečnosti skrývá. Musí pracovat se svými zkušenostmi a hledat určité podobnosti fotografie s reálným světem.

- Tato aktivita vedla žáky k tomu, aby si vyzkoušeli vnímat obrazový materiál a snažili se rozkódovat jeho ucelenou podobu s využitím vlastní zkušenosti ze života

„Na každou fotografii měli poměrně dost času, aby si v klidu promysleli, co vlastně vidí. Snažila jsem se ve třídě udržet klid, aby to byla samostatná práce a každý zapojil svou představivost a fantazii k dokončování obrazu.“

- Žáci se učí pracovat s informací na základě syntetizace jednotlivých informací tak, aby vznikl ucelený komplex

„Na prvním slidu byla vyříznuta část chmýří. Žáci v tom viděli rybu v moři, štětku na záchod, hlavu panenky a zazněla i správná odpověď- chmýří. Následně jsem jim celou fotografii ukázala a poukázala jsem na část, odkud výřez pocházel.“

„V předposledním obrázku viděli vajíčka, platíčko tabletek, buňky, bílé krvinky, golfové míčky, larvy a nakonec někdo správně uhodnul i cigarety. Všichni se hodně divili, když najednou v kompletním obrazu viděli vyskládané cigarety. Věc, se kterou má každý z nich nějakou zkušenost, pro ně byla složitá na rozkódování a je to očividně samotné překvapilo.“

V dalším úkolu bylo cílem přemýšlení o obsahu fotografie. Přemýšlet o tom, co daná fotografie divákům říká, jakou nese informaci.

- Žáci se pokoušejí určovat rozdíly mezi reklamou a zprávou

„Kouření způsobuje pomalou a bolestivou smrt. Kdo kouří, mlčí. Kouřením sám sobě škodíš. Kouříš, shoříš.“

Hlavním prvkem ve fotografii určili cigaretu a její neblahodárný vliv na lidský organismus. Většina rozhodla, že se jedná o nějaké poselství a ne o reklamu. Chybí zde důležitý reklamní prvek – značka cigaret, viditelný produkt, co si lidé mají koupit a motivační obrázek, který je ke koupi výrobku přesvědčí.“

- Pokud se jedná o reklamní fotografii, všímají si opakujících se prostředků a dokáží vysvětlit, proč se ve fotografii objevují

„Krém proti celulitidě. Krém na krásná pozadí. Stop celulitidě. Pevné hýždě do jednoho týdne. Když se budeš mazat tímto krémem, budeš mít krásné pozadí.“

Hlavním motivem fotografie jsou krémy proti celulitidě. Většina třídy se shodla na tom, že se jedná o reklamní fotografii, která se snaží prodat nějaký produkt. Upozorňovali na to, že důležitý je produkt, který se nachází na fotografii v popředí a v pozadí se nachází přitažlivě vypadající hýždě. Je to fotografie, která láká k zakoupení oněch krémů.“

- Uvědomování si prvků, které nesou hodnotící funkci

„Kouření může prostě zabít. Kuřte, v márnici dostanete přikrývku zdarma. Pokud Vám proti zápachu nohou nepomohla pedikúra, u nás dostanete toto vonítka na nohy.“

Na fotografii je opět v pozici hlavního motivu prvek kouření – cigaret. Žáci se pokusili situaci na fotografii odlehčit, když popisovali, co na ní vidí. Myslím si, že k tomu docházelo proto, aby se dostali do opozice antireklam na kouření, kterých je v jejich okolí spousta. Shodli se na tom, že fotografie v sobě opět nese zprávu o tom, že kouření může zabít. Na tomto obrázku je sice naznačena značka cigaret, ale obrázek spíše odrazuje od koupě či činnosti, než aby k ní lákal.“

- Žáci se učí vyhledávat stavbu mediálních sdělení (pozitivní a zábavné principy – význam, užitečnost, negativita, blízkost, přítomnost)

„Nejezděte rychle. Rychle a zběsile. Za rychlou jízdu rychlá smrt. Na 110 kilometru začínají hřbitovy“

„Hlavním sdělením této fotografie je nebezpečí rychlé jízdy. Třída jednoznačně označila fotografii za zprávu či poselství. Chybí zde důležitý reklamní prvek – viditelný produkt, co si lidé mají koupit a motivační obrázek, který je ke koupi výrobku přesvědčí.“

Obrázek však motivační funkci má, nutí řidiče zamyslet se nad tím, jestli má cenu překračovat povolenou rychlost. Toto téma je jistě důležité ztvárňovat jakýmkoli způsobem.“

Ukázat žákům, jaký vliv mají reklamní slogany na ně samotné tím, že je necháme rozpomenout si na některé z nich, bez předešlé přípravy.

- Žáci si uvědomují, jak na ně působí mediální sdělení, že si pamatují specifické „řeči“ znakových kódů, které jsou umocněné kombinací zvuku, obrazu a přirozeného jazyka.

„Po krátkém zaváhání odpověděli, že vymýšleli reklamní slogany. Společně jsme si tento pojem vymezili, jako krátké heslo, které vypovídá originálním způsobem o produktu, který představuje. Řekli jsme si, že má být originální, snadno zapamatovatelný, může být rýmovaný a slouží v podstatě k upoutání pozornosti čtenáře nebo diváka. Jeho cílem je vrýt se do podvědomí spotřebitele, což si ukážeme pomocí další aktivity.“

„Další měli vymyslet oni, vzpomenout si na nějaký slogan, který jim v poslední době utkvěl v paměti.“

- Umožňuje pochopení cílů a strategie vybraných mediálních sdělení

„Na internetu jsem našla článek s názvem Den plný reklam, který jsem jim přečetla. Byl to popis všedního dne, v němž se objevily úplně všechny slogany, s kterými jsme pracovali. Popisovali jednotlivé produkty a dokazovali, jejich souvislost s každodenním životem.“

- Žáci si pěstují kritický přístup k mediálnímu sdělení

Pokusit se zařadit reklamní slogany do příběhu ze života. Cílem je uvědomění si volby slov, rýmů a skutečností, ke kterým se pojí.

- Žáci si zkouší identifikovat své postoje k mediovaným sdělením

„Do konce hodiny a za domácí úkol měli vypracovat krátký příběh, v němž využijí slogany, které znají, nebo které zazněly v dnešní hodině.“

- Žáci se učí vybírat a uplatňovat výrazové prostředky pro tvorbu věcně správných a komunikačně vhodných sdělení

„Byl to popis všedního dne, v němž se objevily úplně všechny slogany, s kterými jsme v hodině pracovali. Popisovali jednotlivé produkty a dokazovali, jejich souvislost s každodenním životem.“

- Učí se vybírat kombinace slov z hlediska záměru jejich výpovědi

„Slogany musí zasadit do příběhu tak, aby jejich pomocí posouvaly děj příběhu, a aby na sebe informace v příběhu logicky navazovaly.“

V této kapitole se mi podařilo odpovědět na jednu z mých výzkumných otázek, kdy jsem se ptala, zda jsou naplňovány cíle RVP v hodinách, v nichž cíleně dochází k využívání vizuálních a verbálních výrazových prostředků. a díky této kapitole jsem potvrdila svůj předpoklad, s kterým jsem do všech hodin vcházela. Tedy, že dochází k naplňování cílů RVP. V hodinách byly splňovány vytyčené cíle, s kterými jsem do výuky vstupovala, ty se mi podařilo zasadit do teoretického konceptu RVP ZV a následně je doložit citacemi z realizované praxe.

V následující kapitole se pokusím zodpovědět další z otázek, které jsem si definovala. Zaměřím se na způsoby využívání vizuálních a verbálních prvků v rámci výuky předmětu mediální výchova.

Způsoby využívání vizuálních a verbálních prvků v rámci výuky mediální výchovy

Díky mé předešlé zkušenosti se způsoby využívání mezipředmětových přesahů, mě zajímalo, jestli se tento způsob práce a uvažování pedagoga, objeví i v mých hodinách, tedy v těch, které jsem měla odučit sama. Pedagožka, kterou jsem pozorovala při výzkumu bakalářské práce, měla letitou praxi a právě ona dokázala využívat mezioborové přesahy různými způsoby. Zajímalo mě, jestli jsem takové práce také schopná, jako nezkušená učitelka, která si má poradit s předmětem, který doposud neznala. Proto jsem si stanovila otázku: Jakými způsoby dochází v hodinách mediální výchovy k využívání vizuálních a verbálních výrazových prostředků? V podstatě se tato otázka také vztahuje na oblast analýzy mých pedagogických schopností.

Díky otevřenému kódování jsem analyzovala svou práci v hodinách, zaměřila jsem se na okamžiky, kdy jsem byla nucena improvizovat, na volbu úkolů, které jsem žákům záměrně vymýšlela a kdy se mi podařilo vymyslet úkol s užitím verbálních a vizuálních výrazových prostředků, aniž bych si to sama do této doby uvědomovala.

V průběhu analýzy jsem si uvědomila, že záměrně vyhledávám vizuální či verbální podněty do hodiny. Díky tomuto momentu, jsem začala takové situace úmyslně pozorovat. Zaměřila jsem se ve své práci na pozorování improvizovaného, explicitního či implicitního užívání vizuálních a verbálních výrazových prostředků v hodinách mediální výchovy.

Zpočátku učebních jednotek se nabízelo užívání vizuálních prvků jen zřídka. *Žáci například v prvním pracovním listu zkoušeli komunikaci pomocí obrázků. Zkoušeli si komunikovat jako pravěcí lidé, pomocí symbolů. Když jsem viděla, že je aktivita zaujala, napadlo mě ptát se jich na otázky spojené s jeskynní malbou, jak vypadala, čím byla tvořena, kým a proč. Protože jejich zájem o látku neutichal, napadlo mě vyložit jim ještě pojem logogram.* Tímto způsobem u mě například proběhlo **improvizované propojení** vizuálních i verbálních prvků v učební jednotce zaměřené na zprávu jako na sdělení.

Explicitní integrace výrazových prostředků probíhala zhruba v polovině odučených hodin. V domácích přípravách jsem vyhledávala doprovodné fotografie, texty, slogany, obrázky či reklamy s konkrétním záměrem. Asi nejčastěji jsem se snažila žákům

zprostředkovat buď vizuální, nebo verbální podklad, na jehož základě měli vymyslet protějšek.

Například jsem je nechala vymyslet si přísloví a zachytit ho pomocí piktogramu, nebo ho nakreslit jako krátký komiks či vybrat si jeden z hlavních prvků přísloví a ztvárnit ho v podobě kaligramu. Nejlépe, aby stihli vymyslet všechny tři podoby, aby viděli případné rozdíly a možnosti práce s obrazem, symbolem a textem.

V obráceném případě jsem jim poskytla různé fotografie, které jsem promítla pomocí interaktivní tabule a vytiskla jim je v podobě pracovního listu a jejich úkolem bylo vymyslet zajímavý, originální a poutavý slogan k dané věci.

Úspěch měla i aktivita, kdy si žáci zkoušeli dabovat všem známý americký seriál. Pustila jsem jim několikrát pouze obraz bez zvuku a ve dvojicích si připravovali krátký dabing, který pak před třídou přednesli. Na konci hodiny proběhlo krátké srovnání jejich práce s originálním zněním.

Vzhledem k tomu, že jsem do praxe vcházela s vědomím, že budu potřebovat materiál z hodin, v nichž dochází k užívání verbálních a vizuálních prostředků, bylo v rámci analýzy velice obtížné najít příklad k jejich intuitivnímu užití v hodině. Nakonec se mi však podařilo najít část hodiny, v níž jsem **implicitně** tyto prvky užila.

S žáky jsem měla za úkol v hodině, ve které jsme se věnovali piktogramu, kaligramu a komiksu napsat test. V rámci analýzy jednotlivých hodin jsem si uvědomila, že jsem test sestavila tak, aby žáci pracovali s vizuálním podkladem a vytvořili k němu verbální doprovod. V podstatě jsem žáky nechala vybrat obrázek vystřižený z novin a jejich úkolem bylo, vymyslet k němu zprávu. Zde se u mě projevila automatická tendence propojovat vizuální a verbální prostředky, se kterými jsme v hodině pracovali.

Podrobněji se o těchto aktivitách zmiňuji v reflektivních záznamech z hodin, které jsou součástí přílohy.

Touto kapitolou se mi podařilo zodpovědět výzkumné otázky, které jsem si v rámci svého akčního výzkumu položila. Na základě odučených hodin a záznamů z nich jsem si uvědomila, že v hodinách mediální výchovy docházelo k využívání vizuálních a verbálních prostředků třemi způsoby – implicitně, explicitně a improvizovaně. Dokázala

jsem, že žáci nevnímají mezioborové přesahy jako negativní jev ve výuce, ba dokonce, že ho nevnímají vůbec. Jsou tedy zřejmě zvyklí na tento styl vyučování a nereagují na něj ani negativně ani pozitivně. Díky výzkumu se mi také podařilo pojmenovat specifika integrace vizuálních a verbálních prostředků do hodin mediální výchovy a srovnání jejich cílů s přínosem do průřezového tématu mediální výchovy.

V poslední podkapitole empirické části se zaměřím na zlepšující alterace hodin, kterých jsem v rámci své praxe a díky akčnímu výzkumu dosáhla.

2.3.3 NÁVRHY NA ZLEPŠUJÍCÍ ALTERACE HODIN

V této kapitole se zaměřím na mé postupné posouvání v uvažování nad jednotlivými hodinami a jejich vedením. Popíši části hodin, zaměřím se na to, co jsem v nich odučila a jaký to mělo vliv na žáky. V celé kapitole budu citacemi z přílohy části dokladat zlepšující momenty hodin, které jsem na základě nasbíraných zkušeností vymyslela a zrealizovala v dobré víře, že povedou ke zlepšení vyučování. V podstatě je celá kapitola věnována mým malým krůčkům ke zlepšování mé pedagogické praxe.

Díky mé nedostatečné pedagogické zkušenosti jsem počátky svého vyučování předmětu mediální výchovy opírala o různé materiály a učební pomůcky. Měla jsem k dispozici několik učebnic a internetových zdrojů, s jejichž pomocí jsem vyhledávala materiál do hodin. K prvním čtyřem hodinám jsem vyhledala pracovní listy v internetových metodických příručkách. Svou výuku jsem tedy přizpůsobila materiálům, které se mi naskytly.

Když jsem si udělala představu o třídách a o informacích, které je žákům vhodné zprostředkovat začala jsem vymýšlet vlastní úkoly, své pracovní listy i doprovodné prezentace. Začala jsem přirozeně **podmiňovat pracovní materiály své představě o výuce** předmětu. Tuto změnu vnímám jako jednu z pozitivních možností změny konceptu celkového průběhu výuky a rozvíjení mé pedagogické zkušenosti.

Velice se mi v hodinách osvědčilo pracovat s prezentací, v počátečních hodinách jsem žádnou neměla. První prezentaci do hodiny jsem připravovala k domácímu úkolu, který jsem žákům zadala na hodinu, kde porovnávali znění zpráv z různých televizních

zdrojů (3.3 Není zpráva jako zpráva). Když jsem viděla, že **práce s prezentací** je pro ně i pro mě snazší, začala jsem vyhledávat materiály a sestavovat prezentace do hodiny. Jako příklad uvedu vyučování, kde jsme se věnovali novinovým titulkům (3.5 Řeč novinových titulků).

„Následovala práce s prezentací. ... V podstatě jsem jim ukázala fotografie stránek s konkrétními zprávami a titulky, se kterými se mohou kdykoli setkat v reálném světě. ... Celá třída se snažila pracovat. Forma této výuky měla úspěch.“ (3.5 Řeč novinových titulků)

V rámci akčního výzkumu, kdy jsem pozorovala své pedagogické působení ve vyučovacích hodinách mediální výchovy, jsem zjistila, že žáci mají raději **práci s vizuálním podkladem**, tedy s pracovními listy a doprovodnými prezentacemi. To mi usnadnilo práci s nimi ve více než pěti odučených hodinách.

Každou odučenou hodinu jsem studovala a snažila se přijít na to, co způsobovalo, že žáci nepracovali, byli v hodině hluční apod. Snažila jsem se žáky více **motivovat k práci** a zaujmout je vykládanou látkou.

„S průběhem hodiny jsem byla vcelku spokojená. Soutěž jsem zvolila jako motivační prvek k oživení hodiny. Jejich závěrečná spolupráce a radost z možnosti hrát si mě zaujala a jako motivační prvek mi soutěž vyšla.“ (3.6 Slova a obrázky)

Soutěž se jako forma motivace nedá používat každou hodinu, proto jsem přemýšlela, jak žáky přimět v hodinách k práci a osvědčilo se mi sledování průběhu práce žáků v hodině. To probíhalo způsobem **vybírání pracovních listů** a jejich následné kontrolování.

„Listy jsem se rozhodla kontrolovat ze dvou důvodů, jedním bylo zjišťování, jak žáci ve výuce pracují a druhým důvodem byla možnost dobré a nedostačující práce ohodnotit. K hodnocení jsem přistoupila kvůli nízkému počtu známek z předmětu a také kvůli motivaci, aby ti, co se snaží pracovat, věděli, že ode mě mají zpětnou vazbu.“ (3.6 Slova a obrázky)

Po každé odučené hodině jsem psala zápis toho, co se v ní odehrávalo. Pokoušela jsem se v navazujících hodinách předcházet nedostatkům, na které jsem díky analyzování hodin přišla. V podstatě jsem využívala akčního výzkumu k napravování chyb, ke kterým docházelo. Návraty k odučeným hodinám měly důležitou roli v mém výzkumu. Díky nim jsem se snažila upravovat formy výuky, metody učení a poměr aktivit, které jsem do hodin zapojovala.

V posledních hodinách jsem si uvědomila, jaký vliv má ve třídě **pozdrav učitele** na počátku hodiny. Doposud jsem tomu nepřikládala velkou váhu, ale v posledních hodinách, kdy jsem se žáky ve třídě byla i sama, mi docházelo, že pozdrav je jedna z možností, jak žáky zklidnit a získat si jejich pozornost. V praxi jsem měla štěstí, že jsme se se žáky delší dobu neviděli, protože měli prázdniny. Když jsme se totiž po prázdninách společně sešli v hodině, vyžadovala jsem od nich pozdrav a oni nejspíš ani nezaregistrovali, že tomu tak doposud nebylo.

„Na začátku hodiny jsme se pozdravili. Zpočátku mé praxe měla třída tendenci přijít, posadit se, nechat se mnou pozdravit a začít hodinu. Tím, že jsem je požádala o pozdrav, se celá třída ztišila, vzala na vědomí, že se něco děje, zpozornila. Tím pádem jsme začínali hodinu mnohem méně chaoticky.“ (3.7 Piktogram, kaligram, komiks)

Jedním z hlavních poučení z předchozích hodin pro mě bylo, že ne vždy žáci pracují tak, jak si učitel naplánuje. Někdy jsou aktivní, rychlí, jindy jsou pomalí, unavení. Nevýhodou pro mě bylo, když žáci byli aktivní a já jsem ke konci hodiny musela improvizovat, abych třídu zaměstnala do zvonění. Proto jsem se v průběhu praxí naučila dělat **propracované přípravy do hodin** s více aktivitami či úkoly, které se pojí s cíli dané hodiny. Měla jsem tedy v záloze vždy nějakou aktivitu, kterou jsem byla připravena s žáky realizovat v případě nějaké kolize ve vyučování.

„Bohužel se paní učitelce nepodařilo propojit počítač s tabulí a žáci byli velice netrpěliví a hluční. Tak jsem pro ně vymyslela krátkou aktivitu na procvičení verbální komunikace. Cílem bylo žáky zaujmout, ztišit a připravit je na dabing, který bude následovat, až bude zpřístupněna interaktivní tabule.“ (3.8 Verbální komunikace)

Další možností, jak předejít nedorozumění se žáky je připravenost opravdu na vše. Je dobré vědět, proč v hodině probíráme zrovna to, co probíráme. Je dobré uvědomovat

si souvislosti mezi jednotlivými pojmy a aktivitami. Když na nás žáci vyrukují s otázkami typu: K čemu mi tohle v životě bude? Proč se mám jako tohle učit? apod. , měli bychom být schopni obhájit si svůj postoj pedagoga a žáky seznámit s důležitostí probírané látky. Měli bychom být schopní ji žákům představit v nějakém **kontextu probíraného učiva**. Ze zkušenosti už vím, že tento přístup funguje dobře také jako motivační prvek.

„Na začátku teorie jsem se jich zeptala, co je to fotografie. Jestli by byl někdo schopný vytvořit definici toho, co je to fotografie. Správně odpověděli, že se jedná o nějaký snímek zachycující nějakou skutečnost, něco, co se stalo. Ptali se mě, proč se mají učit zrovna o fotce, tak jsem po nich chtěla, aby mi vyjmenovali média, která znají, tedy televizi, internet, noviny, fotografie... Některá z nich totiž pracují s obrazem nebo přímo s fotografií. Tím jsem je upozornila na to, že fotografie je důležitým médiem, proto si o ní něco povíme a vyzkoušíme si i nějakou aktivitu, která nám fotografii a pohled na ní přiblíží.“ (3.9 Fotografie)

V poslední hodině proběhla také jedna část výuky, která se v předchozí hodině (3.3 Není zpráva jako zpráva) příliš nevyvedla a já se jí touto úpravou snažila nyní zlepšit. Šlo o **zadání domácího úkolu**. Po předchozí zkušenosti, kdy jsem žákům zadala domácí úkol – vypracování pracovních listů, které vedly k porovnání tří různých televizních zpráv, jsem zvolila trochu jiný přístup. První domácí úkol téměř nikdo nesplnil. Pracovali jsme s těmi listy celou hodinu a díky prezentaci, kterou jsem si připravila, jsme je společně vyplnili. Tímto opět poukazuji na nutnou přípravu na veškeré možné varianty hodiny. Prezentace byla připravená tak, abychom s listy mohli pracovat i v případě, že žáci úkol nesplní. Nesplněný úkol jsem nijak nehodnotila.

V poslední hodině jsem pro žáky měla připravený úkol, který se dal zvládnout v rámci vyučovací hodiny. Měli vymyslet krátký příběh plný reklamních sloganů. Jejich úkolem následně bylo přepsat ho do Wordu a odevzdat. Tento úkol už bude hodnocen, takže jsem předpokládala, že bude i splněn. Můj předpoklad byl správný, ukázky domácího úkolu jsou součástí přílohy (3. 10 Co říká fotografie aneb jak vzniká reklamní slogan).

„Do konce hodiny a za domácí úkol měli vypracovat krátký příběh, v němž využijí slogany, které znají, nebo které zazněly v dnešní hodině. Slogany musí zasadit do příběhu

tak, aby jejich pomocí posouvaly děj příběhu, a aby na sebe informace v příběhu logicky navazovaly. Své příběhy napíší ve Wordu a pošlou paní učitelce, která je ohodnotí a některé mi pro mou práci zašle.“ (3. 10 Co říká fotografie, aneb jak vzniká reklamní slogan)

Hodnocení domácího úkolu bylo už v režii jejich vyučující, kterou na předmět v průběhu roku mají.

Z hodin, které jsem odučila, jsem měla dobrý pocit. Mile mě překvapilo, že úkoly a aktivity mnou vymyšlené, byly formulovány tak, že žáci neměli problém s jejich pochopením. Myslím si, že kdybychom se s třídami, v nichž jsem učila, více znali, probíhala by výuka možná trochu jinak. Kdybych učila a měla letitou praxi, opět by výuka měla jinou podobu. Jsem však ráda, že jsem své první vyučování podrobila této studii a odnesla si díky tomu do dalšího pedagogického působení cenné zkušenosti.

ZÁVĚR

V této poslední části své práce, bych ráda zhodnotila celý průběh psaní mé diplomové práce. Nejprve bych popsala jak se mi pracovalo v rámci mé souvislé praxe s žáky ze 14. ZŠ v Plzni a se samotným předmětem mediální výchova. Ráda bych zde zmínila co a proč pro mě bylo v průběhu výzkumu náročné a jak se mi podařilo se s tím vypořádat.

Následně shrnu, jak se mi podařilo zodpovědět výzkumné otázky, které se týkají specifik integrace vizuálních a verbálních výrazových prvků v rámci předmětu mediální výchovy, reakce žáků na výtvarně jazykové úkoly, srovnání cílů z jednotlivých hodin s přínosem do průřezového tématu mediální výchova a způsobu využívání vizuálních a verbálních prvků v rámci výuky mediální výchovy. Na konec samotného závěru si tedy nechám jeho nejdůležitější části, jimiž jsou odpovědi na pokládané otázky a zjištění z akčního výzkumu, kterému jsem se sama podrobila.

Zhodnocení průběhu práce

Svou práci jsem psala na základě výzkumu, který jsem zrealizovala na 14. ZŠ v Plzni v rámci souvislých praxí. Podařilo se mi najít takovou základní školu, v níž realizují průřezové téma mediální výchova formou stejnojmenného předmětu. Díky této skutečnosti, jsem mohla odučit dvacet hodin mediální výchovy a pozorovat, zda je možné v rámci tohoto předmětu či průřezového tématu zapojovat do výuky vizuální a verbální výrazové prostředky. Pokoušela jsem se zjistit, v návaznosti na svou bakalářskou práci, zda dochází v rámci mediální výchovy k mezipředmětovým přesahům mezi výtvarnou výchovou a českým jazykem na poli mediální výchovy. Z vlastní praxe mohu potvrdit, že k takovým přesahům dochází. Tento jev dokládám výzkumem, který jsem realizovala právě díky této diplomové práci.

Výzkumné šetření jsem realizovala ve dvou paralelních devátých třídách. Úskalím této práce bylo, že se mnou spolupracovala pouze jedna třída. Proto jsem i v přílohouvé části uvedla pouze deset zápisů pořízených z realizovaných vyučovacích jednotek. Druhá třída tento předmět měla v pátek poslední vyučovací hodinu a práce s nimi byla pomalejší a náročnější, takže tomu byly podřízeny i přípravy do hodin. Naštěstí jsem mohla čerpat

z průběhu hodin druhé deváté třídy, díky níž jsem nasbírala dostatek materiálů, které mi pomohly doložit mé teoretické šetření o příklady z reálné praxe.

Předmět mediální výchova pro mě byl zcela neznámý. Doposud jsem se s ním nesetkala na žádné ze škol, které jsem navštívila, proto realizovat v jeho rámci svou praxi pro mě bylo výzvou. Počátky vyučování pro mě byly hodně náročné, pomáhala jsem si k naplnění cílů hodin pracovními listy, které bylo možné vyhledat v různých internetových metodických příručkách. Také jsem čerpala z několika učebnic mediální výchovy a snažila jsem se v nich vyhledat potřebné informace do hodin. Zpočátku jsem se snažila naplnit cíle osnov hodin, které jsem měla k dispozici. Když jsem se v látce a problematice začala orientovat, vymýšlela jsem žákům vlastní pracovní listy a doprovodné prezentace, které nám jak se ukázalo vzájemně zpříjemnily průběh výuky.

V čase mého působení na základní škole, jsem tedy nasbírala dostatek materiálů, který jsem následně podrobila analýze. Vystupovala jsem v hodinách jak v roli pedagoga, tak v roli pozorovatele. Z každé hodiny jsem pořídila písemný záznam o jejím průběhu. Díky těmto záznamům jsem nacházela potřebný materiál k zodpovězení si výzkumných otázek, které jsem si na počátku svého bádání formulovala.

Výzkumné otázky

Zodpovězení výzkumných otázek je věnována poslední kapitola empirické části. Já nyní jen ve zkratce popíšu zjištění, ke kterým jsem došla. Podařilo se mi nalézt odpovědi na všechny otázky, které jsem si definovala. První z nich zní: **Jaká jsou specifika integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků v rámci školního úkolu mediální výchovy?** Mezi specifika integrace vizuálních a verbálních výrazových prostředků v hodinách mediální výchovy jsem zařadila prvotně svou aprobaci. Studuji výtvarnou výchovu a český jazyk, díky čemuž hodiny mediální výchovy směřovaly směrem, kterým jsem potřebovala, abych mohla zkoumat objevování se výše zmíněných prvků. Druhým specifickým jevem mohu nazvat mezioborové inspirační zdroje. Jsou propojené právě s aprobací vyučujícího a jsou spojeny se schopností improvizace v mezioborových přesazích. Charakteristickým prvkem hodin bylo také, jak jsem zjistila, využívání mediálních technologií v tom slova smyslu, že k jejich užívání docházelo mnohem častěji než v rámci jiných předmětů, které jsem doposud mohla odučit. Posledním výrazným

specifikem, který jsem vyzorovala je znalost mediální komunikace. Všechny úkoly byly zaměřené na rozvíjení schopnosti žáků porozumět mediálním sdělením.

Druhou otázkou, kterou jsem se zabývala byla: **Jaké jsou reakce žáků na vizuálně – jazykové mezioborové úkoly mediální výchovy?** V zodpovězení si této otázky jsem vycházela ze svého pozorování průběhů jednotlivých hodin. V žádné z odučených vyučovacích jednotek jsem nezaregistrovala, že by si žáci uvědomovali mezioborové přesahy do dějin umění či českého jazyka. Klasifikovala jsem tedy jejich reakce jako neutrální, tedy ani kladné ani záporné.

Třetí otázka se zabývala **Srovnáním cílů jednotlivých hodin a jejich přínosem do průřezového tématu mediální výchova.** Popsala jsem v ní cíle hodin, které jsem odučila, provázala jsem je s výstupy, které jsou formulované v RVP a dokládala jsem naplňování daných cílů v hodinách citacemi ze zápisů, jenž jsou součástí přílohy.

Poslední otázkou, kterou jsem se zabývala jsou: **Způsoby využívání vizuálních a verbálních výrazových prostředků v rámci školního úkolu mediální výchovy.** Zajímalo mě jakými způsoby jsem látku žákům předkládala. Původně jsem se domnívala, že jsem zachytila všechny okamžiky, kdy ve vyučování k mezioborovým přesahům docházelo. Některé jsem plánovala již s vymyšlením příprav do hodin, tedy využívala jsem mezioborovosti záměrně - explicitně. Podařilo se mi v mnoha hodinách, když jsem viděla, že žáky výklad zaujal i improvizovat a zprostředkovat jim tudíž informace, které jsem původně v plánu neměla. a díky zkoumání mého vyučování jsem objevila i moment, kdy jsem oborových přesahů využila i implicitně, tedy aniž bych si to sama uvědomila.

To, že jsem se zaměřila na způsob, kterým jsem vyučovala má na svědomí akční výzkum, který jsem v průběhu praxe realizovala. Díky němu jsem pozorovala svou schopnost učit a snažila jsem se nacházet vhodné a vhodnější přístupy do vyučování. Navrhovala jsem tak v praxi zlepšující alterace hodin mediální výchovy, do nichž jsem docházela.

Realizace akčního výzkumu

S akčním výzkumem jsem se poprvé setkala právě při psaní mé diplomové práce. Při pořizování zápisů z hodin jsem si uvědomovala svou roli v jejich průběhu. Snažila jsem

se pro okamžiky, které se v hodinách nepovedlo zcela správně zrealizovat, nacházet zlepšující alterace, které jsem následně v paralelní třídě znovu odučila. Samozřejmě, že ne všechny alterace vedly k dokonalému průběhu hodin. Nejčastější problémy, které jsem v hodinách řešila zlepšujícími změnami popisuji v poslední podkapitole empirické části s názvem Návrhy na zlepšující alterace hodin. V této kapitole jsem se soustředila na popsání malých krůčků, které vedly ke zlepšení mé pedagogické praxe. Díky tomuto výzkumu, kterému jsem podrobila celou svou praxi, jsem si odnesla mnoho zkušeností. Rozhodně akční výzkum a analýzu odučených hodin nepovažuji za zbytečnou. Jako začínající pedagog bych tento postup doporučila všem svým kolegům, kterým není lhostejné, jaký mají vliv na vyučovací proces. Protože ten nakonec ovlivňuje žáky samotné.

Akční výzkum mě naučil na výuku nahlížet i jiným směrem, nezabývat se pouze tím, proč se mnou žáci nespoupracují, ale co mohu udělat proto, aby se taková situace zlepšila, popřípadě zamyslet se nad tím, zda v tomto procesu nehrají roli i jiné vlivy.

RESUMÉ

This work builds on the findings of my bachelor thesis. It builds on research findings and extends the field of investigation with new questions. It examines the issue of integration of visual and verbal means of expression in the subject of Media Education. It examines the specifics of the integration of visual and verbal means of expression within school role of Media Education. It observes the students' responses to the Media Education with interdisciplinary tasks (artistically-language). It determines whether RVP goals are being achieved in the lessons where the visual and verbal means are purposefully used and how the visual and verbal means of expression are used in the lessons of Media Education.

The work also includes the results of action research which the author realized on herself. She took records about the course of the lessons she was teaching. The target was set to observe situations where a problem that hindered the progress of teaching appeared. The parts of the lessons that were not precisely realized were analyzed and the author provided improving alterations. This activity, as the author herself states, led to the awareness of small steps that improved her teaching practice.

SEZNAM LITERATURY

ALBRECHTOVÁ, Veronika. *Mezioborové přesahy mezi výtvarnou výchovou a českým jazykem: bakalářská práce*. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická, 2012, 75 s. Vedoucí bakalářské práce Komzáková Martina, PhDr.

BROKLOVÁ, Zdeňka. et al. *Média tvořivě pro II. stupeň ZŠ a střední školy: Metodická příručka mediální výchovy*. Rutová Nina (ed.). 2008. Kladno: AISIS, 2008. 321 s. ISBN 978-80-904071-1-4.

BUCHTELOVÁ, Růžena. *Nový akademický slovník cizích slov*. dotisk 2008. Praha: Academia, 2005, 879 s. ISBN 978-80-200-1415-3.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 978-80-7367-287-4.

KANTOR, Milan. *Výchova a vzdělávání v českých zemích na prahu třetího tisíciletí*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity, 1997. ISBN 80-7043-216-0

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Zisky a ztráty mezipředmětových vztahů v literární výchově. In Výuka národní literatury v mezipředmětových vztazích*, Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-767-2.

MIČIENKA, Marek. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 296. ISBN 978-80-7367-4

PODROUŽEK, Ladislav. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. 96 s. ISBN 80-723-8157-1.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 3., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2005, 481 s. ISBN 80-7367-047-X.

PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*, 6., rozšířené a aktualizované vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2014-02-02]. Dostupné z www: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

Internetové zdroje:

http://slovník-cizichslov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=integrace

(ze dne 26. 2. 2014)

https://fpe.zcu.cz/study/celozivotni_vzdelavani/nabidka/ESF_mistri/materialy2011/LS_po_dpory/kpg_pg1/KPG_PG1_c1.pdf (ze dne 12. 3 2014)

<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/3021/vizualni-gramotnost-nebo-gramotnostni-vizualnost.html/>

(ze dne 21. 3. 2014)

<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6435> (ze dne 29. 3. 2014)

<http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=29303&view=3251>

(ze dne: 11. 5. 2014)

http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

(ze dne 29. 3. 2014)

PŘÍLOHY - ZÁPISKY Z VYUČOVACÍCH HODIN

PŘÍLOHA Č. 1 - ZPRÁVA Z PRAVĚKU

Cílem hodiny bylo seznámit žáky s pojmem zpráva. Vysvětlit, co tento pojem znamená, kde se s ním setkáváme, v jaké podobě, jakou má funkci a jak má či nemá vypadat.

Na počátku hodiny mě vyučující seznámila s elektronickou třídnicí. Vysvětlila mi, jak zapsat hodinu a chybějící žáky. Chvilku před zvoněním došla pro třídu a přivedla ji do učebny mediální výchovy. Představila mě žákům se slovy, že je budu učit nejspíš až do měsíce ledna a že si se mnou napíší i test z probrané látky. Měla jsem štěstí, že jsem svou praxí začala nový výukový blok. S žáky se budu věnovat zprávě a jejím možným podobám.

Když jsem se žákům představila, začala jsem se jich ptát na to, co je to zpráva. Správně odpovídali, že je to informace tom, co se stalo. Zeptala jsem se jich, jak se takové zprávy přenášely třeba v pravěku. Jak se dorozumívali pravěcí lidé? Dali jsme společně dohromady možnosti dorozumívání: posunky, skřeky a jeskynní malbou. Zeptala jsem se jich, jaký způsob jejich dorozumívání se nám dochoval dodnes. Odpověděli také sami, že je to jeskynní malba. Další moje otázka směřovala k tomu, co malovali a proč? Shodli se ve většině, že malovali postavu člověka a zvířat. Odůvodnili jsme si to tím, že se snažili zajistit si tímto způsobem úspěšný lov. Pro rozšíření jejich znalostí jsem jim řekla nejznámější místo, kde byly malby nalezeny (Altamira - Španělsko, Lascaux - Francie). Když jsem viděla, že o těchto místech zatím neslyšeli, rozhodla jsem se zeptat se jich, jestli ví, čím byly malovány. Když nevěděli, tak jsem je navedla na uhliky, různé pigmenty z rostlin a hlínky.

Po tomto úvodu jsem jim rozdala pracovní list, který samostatně vyplňovali. Měli za úkol rozluštit obrázkovou zprávu, potom vymyslet obrázky pro konkrétní i abstraktní podstatná jména, přepsat napsané zprávy pomocí obrázků a vymyslet obrázkovou zprávu pro kamaráda. Zatímco žáci pracovali samostatně na plnění úkolů, procházela jsem třídou a pozorovala práci v hodině u jednotlivců. Ti co měli hotovo, mohli si s kamarádem

prohodit zprávy a luštili, co v nich je za sdělení. Tento poslední úkol jsme pak společně četli a hodnotili jsme, jak bylo složité psaný kód rozluštit.

Z pravěku jsme se přenesli do současnosti. Zaměřili jsme se na to, jakou podobu má zpráva dnes- ústní v televizních novinách, psanou v tištěných novinách. Žáci správně odpovídali na otázky, že funkcí zprávy je nahradit osobní nepřítomnost. Že má být věcná, objektivní, neutrální, pravdivá, stručná, neměla by obsahovat vlastní názor a měla by zachovávat časový sled událostí.

Pomocí dalšího pracovního listu jsme se zaměřili na to, jak má zpráva vypadat. Popořadě jsme si společně vyjmenovali výrazný titulek, datum, místo, odpověď na otázky Kdy? Kdo? Co? Kde? Jak? Proč? Zdůraznili jsme si, že začínáme od toho nejdůležitějšího až po pozadí a souvislosti. a že uvádíme citační zdroje. Tento pojem byli žáci schopní vysvětlit, jen jsem jejich informace rozšířila o grafickou podobu citací.

V poslední fázi hodiny jsem žákům rozdala ještě jeden materiál. Byla na něm zpráva rozdělená do odstavců. Zadání bylo do dvojic. Měli za úkol si přečíst obsah zprávy a seřadit odstavce do správného pořadí. Mohli si papír rozstříhat nebo jednotlivé odstavce očíslovat. V podstatě bylo možné zprávu seskládat jakkoli, každý ten odstavec obsahoval důležitou informaci. Původní znění zprávy, kterou jsem jim rozdala, bylo správné, šlo o to, jestli na to přijdou, nebo si budou lámat hlavičky. Na počátku každého odstavce bylo napsané písmeno, když se zpráva správně seřadila, dávalo to slovo – informace. Takže po té, co si to někteří žáci rozstříhali, měli možnost si to i po té složit. Veškerý materiál, který jsem jim v hodině poskytla, si založili do desek, které mají vedené pro tento předmět. Úkoly krásně časově vyšly na celou vyučovací hodinu. Žáci se mnou spolupracovali bez problémů.

PŘÍLOHA Č. 2 - SPRÁVNÁ ZPRÁVA

Cílem této hodiny bylo seznámit žáky s tím, jak má vypadat správně napsaná či řečená zpráva a hlavně jsme se zaměřili na věrohodnost informací. Řekli jsme si, jaké zdroje jsou důvěryhodné a které ne.

Na počátku hodiny jsem se představila a nechala jsem žáky vyrobit si cedulky se jmény, abych je mohla oslovovat. Pak jsem se zeptala, jestli si pamatují, co dělali předešlou hodinu. Tu jim odpřednášela paní učitelka a já na ní touto hodinou navázala. V předešlé hodině jsem byla pouze na násleších. Tato třída, je o hodinu napřed.

Zopakovali jsme si společně informace o zprávě. Vybavili si i úkoly z předešlé hodiny. Ještě jednou jsme si řekli, jak má zpráva vypadat, a dostali jsme se k tématu dnešní hodiny, kterým je správná zpráva. Rozdala jsem žákům pracovní list, na kterém bylo několik informací o ukradeném obraze. Jejich úkolem bylo obodovat každou informaci podle toho, jak je důvěryhodná. Společně jsme si přečetli zadání úkolů, vysvětlila jsem jim, co je jejich úkolem a nechala je samostatně pracovat. Jedna slečna byla rychlejší, tak jsem jí řekla další část úkolu a tou bylo podtrhnout věrohodné informace. Když i s tímto byla hotová, přemýšlela nad vhodným nadpisem pro tuto zprávu. Zkoušela mě, jestli mám dost nápadů, protože byla se vším naschvál velice rychle hotová. Nechala jsem jí tedy, aby se dané informace naučila zpaměti. Mezi tím, jsem ukončila práci ostatních žáků a společně jsme se pustili do čtení jednotlivých informací. Ptala jsem se, kdo jak informaci obodoval, co podtrhl a proč. V rámci diskuze jsme vyvozovali správnost a věrohodnost informací. Probrali jsme zprávu jednu po druhé a většina žáků měla chybný úsudek, tak jsme se o tom bavili společně a snažila jsem se je navést k tomu, co je správně. Měli tendenci sklouzávat k informacím, které nebyly ničím podložené. Když jsme se tímto prokousali, dostali čas na to, vytvořit ze zadaných informací zprávu. Začínala datem a zbytek znění byl čistě na nich. Dvě holčiny byly rychleji hotové, tak jsem je nechala pročítat si tu svou zprávu, než ji dokončili i ostatní. Z celé třídy jsem vybrala čtyři žáky, kteří svou zprávu přečetli a ostatní dávali pozor, zda je napsaná správně. Když jsme si ukázali, jak to tedy mělo vypadat, sehráli jsme si scénku.

Dopředu před interaktivní tabulí jsem postavila vedle sebe dvě židle. Na jednu posadila kluka a na druhou jednu z dívek. Vysvětlila jsem jim, že jsou nyní v televizním studiu. Jeden z nich moderátor a druhý žurnalista z terénu. V podstatě šlo o to, aby si zkusili správné vystupování, formulaci myšlenek, spisovný jazyk, výraznou artikulaci. To jsem jim však nesdělila. Záměrně jsem je nechala vystoupit a pak chtěla po zbytku třídy, aby si zahráli na kritiky a něco pochválili a zároveň si všímali i nedostatků. Chlapec uvedl večerní zprávy, dívka odříkala hlavní informace ze zprávy a žáci jejich výkon hodnotili. Takhle se prostřídaly tři dvojice. Žáci pozorovali gestikulaci, rychlou mluvu, neverbální komunikaci, to jak moderátor seděl a působil na ně. Tahle závěrečná aktivita je bavila. a pro mě se stala malou ledolamkou pro stávající hodinu. Dostali totiž za domácí úkol vypracovat pracovní list, který se zaměřuje na televizní noviny, volbu odvysílaných zpráv a úroveň podaných informací.

PŘÍLOHA Č. 3 - NENÍ ZPRÁVA JAKO ZPRÁVA

Žáci měli za úkol pozorovat televizní noviny na třech různých kanálech. Dostali pracovní list s odkazy na konkrétní noviny. V první třídě úkol neudělal nikdo a ve druhé třídě neměli šanci úkol zcela splnit, protože odkazy byly smazány.

S tímto nedostatkem jsme si poradili. Vytvořila jsem prezentaci, v níž jsem odpovídala na jednotlivé otázky z pracovního listu. Měla jsem podrobně popsané odvysílané zprávy, tak jsem je žákům po jedné četla. Vždy jsem přečetla znění zprávy a oni ke každé vymýšleli nadpis. Doplnili jej do tabulky, když byla tabulka vyplněná, porovnávali jsme jejich titulek pro zprávu s tím, který jsem vymyslela já. Když jsme se shodovali, snažila jsem se žáky navádět k tvorbě synonym, abychom si ukázali více řešení.

V následujícím úkolu porovnávali znění zpráv z programu ČT1 a Prima. Na obou kanálech proběhla zpráva o české národní bance. Pustila jsem v prezentaci základní body, které ve zprávách zazněly. V podstatě jsem jim znovu přečetla znění zpráv a pak jsem je nechala přemýšlet nad tím, jaký je v obou podáních rozdíl. Zpočátku mluvili hodně konkrétně o tom, co se bude zdražovat, ale pomocí mých otázek se dostali k zobecňování a podařilo se jim nahlížet na zprávy s odstupem. Všichni řekli, že je zpráva na Primě zaujala víc, ale objektivnější a věrohodnější byla zpráva na ČT1. Byla stručnější a věcná, dala prostor pro ujasnění si toho, co se bude zdražovat, ale i tomu, co zůstane stejné nebo levnější.

Předposledním úkolem bylo porovnání zprávy z poslanecké sněmovny, která byla odvysílána na ČT1 a na NOVĚ. V podstatě jsem žákům opět připomněla, co v jednotlivých zprávách zaznělo a pak jim to v bodech ukázala v prezentaci, aby měli možnost srovnávat. Rozdíly byly znatelné. Pro žáky nebylo snadné pojmenovat to, co je na zprávách z NOVY špatně, protože je ta zpráva zaujala mnohem víc, vzbudila v nich emoce a byla pro ně snáz zapamatovatelná, ale věděli, že z hlediska kvality a úrovně podaných informací, byly údaje z ČT1 věcnější.

Zeptala jsem se žáků, na jaký program se doma dívají oni a proč? Vyvolala jsem krátkou diskuzi a většina žáků byla aktivní a účastnila se jí.

Předposlední úkol upravil půdu pro další část prezentace. Zeptala jsem se žáků, která událost se podle nich může stát zprávou. V prezentaci jsem jim ukázala hlavních šest bodů a společně jsme si je vysvětlovali. U každého bodu jsme si řekli příklad a snažili jsme se ho zachytit i ve zprávách, s kterými jsme doposud pracovali. U jednoho bodu jsme se zmínili o pojmu stereotyp, chtěla jsem ho po žácích vysvětlit, když se dobrali ke konečné verzi, tak jsem je nechala přemýšlet nad tím, zda se stereotyp objevuje i ve zprávách. Shodli jsme se na tom, že určitě a nejvíce se to projevuje ve volbě témat. Takže následně žáci vymýšleli, která témata (z jakých oblastí) nejčastěji zaznívají v televizních novinách. Vymysleli jich několik: politika, války, katastrofy, násilí, láska, charitativní zprávy a podobně.

Na zprávy, které slouží k vybírání peněz, jsem navázala otázkou, jestli s námi média manipulují. Nechala jsem si od žáků vysvětlit pojem manipulace a společně jsme se snažili přijít na to, jak s námi média mohou manipulovat, pomocí čeho...

Manipulaci médií jsme si vyhledala, tak když jsem ukončila volnou diskuzi na toto téma, tak jsem s nimi probrala bod po bodu. Vysvětlili jsme si pojmy jako: hodnotící přívlastky, vybraní experti, dobře informovaný zdroj, nevyvážený prostor pro strany, skrytou inzerci a pojem novinářská kachna.

PŘÍLOHA Č. 4 - JEDNA ZPRÁVA MNOHO PODOB

Vyučující zapoměla žákům rozdat zadání úkolu, takže jsem tuto hodinu musela vymyslet během dvou volných hodin mezi vyučováním. V podstatě jsme začali připomenutím předešlé hodiny. Když jsme si zopakovali základní informace o zprávě a připomněli si, jak má vypadat správná zpráva, zadala jsem žákům domácí úkol, abych na něj na konci hodiny nezapoměla. To nebylo moudré, žáci měli protesty a byli demotivovaní, u druhé skupiny to udělám ve správném pořadí. Tedy domácí úkoly zadávat na konci vyučování.

Po vysvětlení zadání domácího úkolu jsem žákům rozdala pracovní listy. Jejich úkolem bylo přečíst si zadání a dvě zprávy, které na papíře byly vypsány. Přečetli jsme si nahlas první úkol a společně jsme vyhledávali rozdíly v obou zprávách. Určili jsme, která je komentovaná a která standardní. V obou jsme vyhledávali, v které z nich se odpovídá na konkrétní otázky Kdo? Co? Kdy? Jak? Zaměřili jsme se na strohost standardní zprávy a na přímou řeč ve zprávě komentované.

Druhým úkolem žáků bylo, zamyslet se nad tím, jak komentovaná zpráva může zkreslovat informace. Měli si všimnout, že autor prosazuje pouze jeden pohled na věc, čímž může dojít k dezinformaci. Tento úkol jsme udělali společně a vrhli jsme se na poslední. Jaký manipulativní trik autor použil, když psal zprávu. Na to žáci nepřišli, tak jsem jim poradila. Když jsme došli na konec pracovního listu, shrnuli jsme si rozdíl mezi normální zprávou a zprávou komentovanou. Vysvětlili jsme si, proč autoři píší komentované zprávy, že je to především kvůli čtivosti a řekli jsme si možná rizika, která mohou u toho typu zpráv nastat.

Abych žáky trochu rozptýlila, vymyslela jsem na zbytek hodiny detektivní zápletku. Dostali základní informace o vraždě. Mohli se mě ptát na cokoli a já odpovídala jen ano ne. Cílem bylo vymyslet takový příběh, aby byl logicky správný. Tomu jsme věnovali asi 7 minut. Posledních 15 minut z hodiny měli na to, napsat o tomto příběhu zprávu. Aby si ujasnili rozdíly mezi standardní zprávou a komentovanou, měli napsat obě. Stačilo mi cca 5 vět. Přemýšlení nad příběhem je docela bavilo, ale někteří jedinci se poněkud rozjeli a nešlo mi je zklidnit. Vyučující v hodině nebyla a já nevěděla, čím jim mohu pohrozit. Nakonec, když jsem viděla, že za posledních 15 minut nikdo nic nenapsal,

oznámila jsem jim, že si práce vyberu a zkontroluju. Najednou alespoň někdo něco narychlo smolil. Práce jsem si vybrala, ale pracovní listy byly prázdné. a zprávu správně nenapsal téměř nikdo. Rozhodla jsem se tedy jim pracovní listy rozdat zpátky a formou úkolu od nich vyžádat vyplnění. Pracovní listy jim rozdám na konci hodiny, abych je dalším úkolem hned na počátku neodradila. Ti, co list nevyplní a neodevzdají, dostanou pětku. Ti, kterým chyběla jen část, mají šanci dostat jedničku. Nesmím zapomenout je upozornit, že je v jejich zájmu, abych obě zprávy zkontrolovala, že něco podobného se může objevit v testu, tak by měli vědět, jestli tu látku zvládají, či nikoliv. Dále je nesmím upozornit na čitelnost a hrubky. Z celé hodiny jsem byla dost vycucaná, bylo to hodně náročné. Doufám, že s úkolem, který sem jim dala na další hodinu, se nějak popasují a průběh bude plynulý.

PŘÍLOHA Č. 5 - ŘEČ NOVINOVÝCH TITULKŮ

Páté téma se věnuje novinovým titulkům. Žáci už mají povědomí o tom, jak titulek vypadá, dokonce si ho i sami několikrát zkoušeli vymyslet k vlastní zprávě. Takže jsme na začátku hodiny zopakovali, co jim utkvělo v paměti z předchozích hodin a nechala jsem je vymyslet kritéria pro to, jak má správně titulek vypadat.

K povídání o titulku jsem pustila doprovodnou prezentaci, v níž byla vypsána kritéria pro tvorbu novinového titulku. Nejprve jsme začali těmi nejjednoduššími, tedy těmi, které byly pro žáky snadněji čitelné. Pokud jsem se zeptala žáků, jak má novinový titulek vypadat, odpovídali, že má být výrazný, velký, barevný, čitelný, srozumitelný, apod. Nejprve jsme se na konto jejich reakcí začali věnovat vizuální podobě titulku. Dobrali jsme se k tomu, že je důležitý jejich vzhled - grafická úprava, velikost, barevnost, umístění, apod. Když jsme si zdůraznili důležitost vizuální podoby, upozornila jsem žáky, že je samozřejmě důležitý i význam slov a volba slov, které autor zvolí. Že už na titulcích záleží, jaký druh textu uvádějí, jestli zábavný, reklamní nebo informativní. Když jsme se dostali k volbě slov, zajímalo mě v rámci opakování, jaké přívlastky by titulku přiřadili, tedy jaký by měl titulek být. Každý v lavici měl za úkol vymyslet jedno přídavné jméno, které by titulek charakterizovalo. Nejčastěji padaly výrazy lákavý, jednoduchý, informativní, stručný, výstižný, srozumitelný, pravdivý.

Zdůraznila jsem žákům, že titulek má v novinovém podání svou specifickou funkci a cíl. Jeho funkcí je oddělit jednotlivé texty a pomoci čtenáři se zorientovat na stránce. Hlavním cílem titulku je upoutat pozornost čtenáře, neslibovat něco, co v textu není a podobně.

Nyní žáci pracovali ve dvojicích na pracovním listu. Měli za úkol seskládat k sobě titulek, text a noviny, v kterých text vyšel. Ukázali jsme si informace, kterými se liší, drobné nuance, charakteristické výrazy. Společně jsme si ten úkol opravili a zopakovali si rozdíl mezi seriózním a bulvárním tiskem. Bulvární tisk už probírali z počátku roku. Ale u toho jsem nebyla přítomna, takže jsme si raději společně rozlišili bulvární prvky v textu od těch čistě informativních.

Následovala práce s prezentací. Cílem této aktivity bylo upozornit žáky na důležitost volby slovních spojení. Chtěla jsem jim ukázat, že ne vždy je jednoduché vyčíst v titulku

jeho pravý smysl. Na internetu jsem vyhledala několik chybných titulků, které jsme vložila do prezentace. Buď nebyly jednoznačné, nebo v nich byly hrubé chyby, nebo byl komicky podaný význam, na stránce byly výrazné titulky, které vyzněly v tomto spojení také komicky, byla zaměněna doprovodná fotografie a podobně.

V podstatě jsem jim ukázala fotografie stránek s konkrétními zprávami a titulky, se kterými se mohou kdykoli setkat v reálném světě. Přišlo mi zajímavé čerpat jak z novinových tisků, tak především z internetových zdrojů, protože právě ty jsou dnes pro mládež aktuální. Společně jsme tedy pracovali s informacemi, které jednotlivé titulky nabízely. Některé chyby pro ně byly složité na pochopení, nejčastěji nechápali dvojsmyslnost jedné věty. Tedy dvě různé informace v jedné větě závislé na interpretaci jedince. Některé novinářské nedostatky je pobavily, například záměna fotografií k jednotlivým článkům, kdy byl nezáměrně zaměněn obrázek paní Klausové a opice. Nad něčím kroutili hlavou, konkrétně nad chybami z nepozornosti, kdy se jedno slovo v titulku opakovalo, bylo vloženo hned za sebou. Celá třída se snažila pracovat. Forma této výuky měla úspěch.

Po diskuzi nad prezentací jsem se v závěru hodiny zeptala, jestli oni sami našli někdy v tisku chybu. Když ano, tak uvedli hned příklad. V posledních minutách měli za úkol pročíst si články na pracovním listě a vymyslet k nim titulek. Pracovní listy jsem si na konci hodiny vybrala a jejich práci ohodnotím. Každá třída pracovala trochu odlišně.

PŘÍLOHA Č. 6 - SLOVA A OBRÁZKY

Na začátku hodiny jsem rozdala pracovní listy z předchozích hodin, které jsem po skončení hodiny vybírala a postupně hodnotila. Listy jsem se rozhodla kontrolovat ze dvou důvodů, jedním bylo zjišťování, jak žáci ve výuce pracují a druhým důvodem byla možnost dobré a nedostačující práce ohodnotit. K hodnocení jsem přistoupila kvůli nízkému počtu známek z předmětu a také kvůli motivaci, aby ti, co se snaží pracovat, věděli, že ode mě mají zpětnou vazbu. Zjistila jsem, že se mi dva žáci zřejmě žertem podepsali jinými jmény. Pracovní list jsem jim vrátila a upozornila jsem je, že je jmény neznám moc dobře a že by se mohlo stát, že by mohli za práci v hodině dostat nedostatečnou, protože bych si mohla myslet, že práci neodevzdali. Vzápětí jsem celou třídu pochválila za to, jak si s prací v předchozí hodině poradili. A těm, komu se práce vydařila bez chyby, dostal jedničku za práci v hodině. Jeden z žáků se mě zeptal, kdy budou pracovat s fotkami, které jim paní učitelka řekla, že si mají přinést. Paní učitelka jim tuto informaci sdělila, ale zapoměla to říct i mně, takže jsme zatím s jejich obrázky nepracovali. Na otázku jsem odpověděla tak, že si je mají přinést všichni na příští hodinu. Ujistila jsem se, že všichni vědí, o jakém úkolu mluvím a pro jistotu jsem zadání ještě jednou pro všechny nahlas zopakovala. (Mají si přinést 3 obrázky nebo fotografie, které by chtěli ukázat svým spolužákům.)

Na počátku výuky jsem se začala ptát, co jsme dělali v poslední hodině. Vzhledem k tomu, že měli prázdniny, bylo ve třídě poměrně ticho. Nikdo nevěděl. Hádali a stříleli vše, co je napadlo. Upozornila jsem je, že jsem jim právě vrátila list z poslední hodiny, tak ať do něj nahlédnou. Jeden žák odpověděl nahlas, že dostali článek a měli k němu přiřazovat titulek. Jeho odpověď jsem doplnila a zdůraznila jsem, že si procvičovali i tvorbu titulků, že vlastně ke konkrétním článkům měli sami vymýšlet nadpis. Další otázkou bylo, jak má titulek vypadat. Vyvolávala jsem žáky po jednom a chtěla od nich jednu vlastnost titulku. Zazněly odpovědi, že by měl být stručný, pravdivý, lákavý, výrazný, informativní, stručný. Jakou funkci má titulek v tisku, také věděli, měl by rozčlenit jednotlivý list pro snazší orientaci čtenáře a měl by upoutat pozornost čtenáře, aby si už po přečtení titulku měl chuť přečíst celý článek.

Po zopakování stěžejních informací z uplynulé hodiny jsem žákům do dvojic rozdala pracovní list, který si měli rozpůlit, aby měl každý svůj. Ostatní listy, co jsem rozdala na začátku hodiny, si měli založit do desek, které si k předmětu vedou. Než jsme si řekli, zadání prvního úkolu, upozornila jsem je na to, že cílem těchto cvičení bude mimo jiné i rozšiřování jejich slovní zásoby. V prvním cvičení měli vysvětlit slova a slovní spojení, které jsem pro ně vyhledala v tiskových zprávách, v článcích s kterými jsme pracovali nebo jsem je odposlouchala z televizních novin. V podstatě šlo o frazeologismy, obrazná pojmenování, vysvětlení slov jako je například šarvátka, kumpán, živořit, absurdní a podobně. Vysvětlit dané pojmy mohli pomocí synonym nebo opisnou formou. Kdo by měl práci rychle hotovou, mohl si promyslet, jak uvedené pojmy zasadit do kontextu. Žáci se mě zeptali na upřesňující vysvětlení mého zadání a to na to, jestli myslím tou opisnou formou opisování, což mě pobavilo. V průběhu samostatné práce byl ve třídě klid, alespoň zpočátku. Chtěla jsem, aby pracovali samostatně, aby si vyzkoušeli, co ví, čemu sami rozumí. Když to vypadalo, že mají hotovo, zeptala jsem se, jestli potřebují ještě čas a dopřála jsem jim ještě minutku navíc. Když jsem práci ukončila, nechala jsem je listy prohodit ve dvojicích. Jakmile zjistili, že tento úkol kontrolovat nebudu, tak ve třídě začal hlahol. Když mi šum ve třídě už začal opravdu vadit, neztíšil se ani na výzvu, upozornila jsem je, že není moudré si mě naštvat, když jim na příští hodinu budu vymýšlet test. Na tuto informaci reagovali a zklidnili se. Do pracovního listu kolegy měli zaznamenávat správná znění. Všimla jsem si, že je kontrolování ve dvojicích příliš nebaví, zpočátku jsem je vyvolávala po jednom. Odpovídali, ale ve zbytku třídy bylo rušno. Tak jsem jim přislíbila pojmy z této hodiny v testu, který pro ně budu připravovat, upozornila jsem je, že je v jejich zájmu, aby pojmy měli správně vyplněné. Většina se začala snažit a spolupracovali se mnou na vyplňování pojmu.

Zaujalo mě, že se spoustou slov, která podle mě nebyla složitá, měli problém. Neuměli vysvětlit například slovo radikálně. Všichni už ho někdy slyšeli, nebyl nikdo, pro koho by to bylo nové, ale nedokázali proto najít synonymum. Bylo pro ně těžší určit i slovní spojení: Mít horkou půdu pod nohama. Nečetli mezi řádky a s obtížemi přišli i na druhý význam této věty, že to tedy znamená být v ohrožení, v nebezpečí. Dalším obtížným pojmem byl lev salónů. Přišli sami na slovo tanečník, tak jsme se společně dopracovali k faktu, že je to někdo společensky uznávaný, že se dá také nazvat králem ve společnosti,

že ovládá etiku, má slušné vychování a vystupování. Dramatické rozhodování různě odhadovali a nakonec na slova jako napínavé či vzrušující, přišli. Neměli problém vysvětlit slova: živořit, absurdní, klopýtnout, šarvátka či kumpán.

Po první aktivitě jsem nechtěla riskovat neustálé pokusy o ztišení, tak jsem se žáky pokusila motivovat k práci malinko jinak. Nejprve jsem se jich zeptala, jestli ví, co to je piktogram. V podstatě odpověděli správně, že je to nějaká informace zobrazená pomocí obrázku. Upozornila jsem je na to, že piktogramy jsou výhodné, a když netušili proč, vysvětlila jsem jim, že pokud mají v každé zemi dopravní značky stejný význam, nemusíme umět cizí jazyk, a přesto můžeme řídit auto i v Německu. Po ujasnění tohoto pojmu jsem je přesměrovala na druhou polovinu pracovního listu, kde měli tabulku plnou piktogramů. Jejich úkolem bylo, vyčíst z obrázků přísloví, které na něm je obrazově zachyceno. Protože někteří zadání nepochopili, udělali jsme první obrázek společně. Poukázala jsem na to, že symbol srdce tradičně znamená lásku a aby si všimli toho pohoří, co je tam zakresleno a ta čára mezi nimi, že znázorňuje pohyb. Těm rychlejším už svítko a napověděli pomalejším, že je to přísloví- láska hory přenáší. Měli za úkol tedy pokračovat ve čtení piktogramů a pod tabulku si významy psát. Aby je tento úkol víc bavil, zakázala jsem jim radit si a upozornila jsem je na to, že kdo bude mít další obrázek hotový, zvedne ruku a já si přísloví zkontroluju. Napsala jsem si k sobě vždycky jméno a čárku za každou správnou odpověď. Najednou jim piktogramy nepřišly tak hloupé a začali se snažit, nejprve mě k sobě volali a luštili na přeskáčku, ale pak jsme začali se společným opravováním. V podstatě jsem řekla číslo obrázku, ruce, co byly nahoře, jsem obešla, očárkovala a pak jsem vyvolala jednoho, který to správně řekl i pro ostatní. Když u obrázku nikdo nevěděl, napovídala jsem tak dlouho, až se objevily první vlaštovky. V podstatě jsem jim napovídala slova, která se v přísloví objevují. Když byli na obrázku dva panáčky, jeden hubený a druhý tlustý řekla jsem jim, ať si všímají postav, že jeden je hubený a druhý sytý. Se slovem sytý už byly dvě ruce nahoře. Poradila jsem jim ještě, že vlnovka mezi nimi je naznačení komunikace, a když je přeškrtnána, že by ta komunikace nemusela být pozitivního rázu. a když většina věděla, nechala jsem opět jednoho, aby nahlas řekl, že sytý hladovému nevěří. S následujícím obrázkem si poradili mezi sebou. Jeden žák pronesl nahlas, že 5+7 přece není 13, tak mu spolužačka řekla, ať si prohlédne obrázek celý a zjistí, že je to opravdu lež. Správná odpověď byla, že lež má krátké nohy.

Přísluví sto krát nic umoří vola, neznali, to jsem jim v podstatě musela říct. S chemickými prvky jako jsou Ag a Au si věděli rady, i mluvící a mlčící pusy rozšifrovali, ale neuměli seskládat to přísloví do správného znění. Nejčastěji tvrdili, že je mlčeti stříbro a mluviti zlato. Ale už konečně pracovali s jednotlivými obrázky a snažili se číst přímo z nich. V následujícím obrázku byla fyzikální značka t pro označení času, překřížené meče pro označení bitvy a ty pak za šipkou byly přeškrtnuté a za nimi vojenská výložka. Společně jsme jednotlivé znaky dešifrovali, ale znění přísloví jsem jim musela prozradit. Nevěděli, že po bitvě je každý generál. Co oko nevidí, to srdce nebolí- poznali sami a poměrně snadno. Následoval spor o další obrázek, padl názor, že je to přísloví dočkej času jako husa klasu, anebo ranní ptáče dál doskáče. Přečetli jsme si tedy znaky společně a uvedli na pravou míru jejich význam. Ranní ptáče dál doskáče- bylo správně. Do konce hodiny zbývalo jen pár minut, tak jsme se rychle vrhli na další piktogram. Překvapilo mě, že se jim podařilo ho přečíst. Bylo na něm nakreslené přísloví: Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne. U piktogramu bez peněz do hospody nelez, jsem rozluštitelům čárku nenapsala, protože by ji měla celá třída. Konstatovala jsem, že to pro ně přeci není žádná výzva. a vrhli jsme se před zvoněním ještě na poslední obrázek. Vyluštila ho pouze jedna žákyně a prozradila znění ostatním. V tu chvíli zazvonilo. Upozornila jsem žáky, aby si papír založili do desek, že s ním ještě příští hodinu budeme pracovat. Třem nejlepším luštitelům jsem napsala jedničku za práci v hodině. Nechala jsem je v klidu si sbalit věci, odevzdali mi kartičky se jmény a odešli. Po hodině jsem se domluvila s vyučující, že v příští hodině list dokončíme a napíšeme si test z probrané látky. Paní učitelka mě jen požádala, abych ty testy opravila ještě ten den a známky jí poslala, aby je stihla zapsat před čtvrtletím. S průběhem hodiny jsem byla vcelku spokojená. Soutěž jsem zvolila jako motivační prvek k oživení hodiny. Jejich závěrečná spolupráce a radost z možnosti hrát si mě zaujala a jako motivační prvek mi soutěž vyšla.

PŘÍLOHA Č. 7 - PIKTOGRAM, KALIGRAM, KOMIKS

- Zadání testu
- Návrat k piktogramu
- V závěru vysvětlení pojmů a zadání krátké aktivity na ujasnění pojmů

Na začátku hodiny jsme se pozdravili. Zpočátku mé praxe měla třída tendenci přijít, posadit se, nechat se mnou pozdravit a začít hodinu. Tím, že jsem je požádala o pozdrav, se celá třída ztišila, vzala na vědomí, že se něco děje, zpozornila. Tím pádem jsme začínali hodinu mnohem méně chaoticky.

V úvodu hodiny jsem jim řekla, co nás dnes čeká. Hned zkraje vyučovací hodiny si napíšeme test a pak se podíváme na kaligramy, kterým jsme se věnovali na konci předchozí hodiny. Žáky jsem požádala, aby se rozsadili pokud možno po jednom, vzali si s sebou pouze propisku. Rozsazování trvalo poněkud déle, protože se do toho vložila paní učitelka, která má se třídou větší zkušenosti a ukázala mi, že jednotlivé stoly můžeme od sebe posunout, jeden stůl ještě doplnit z chodby a podobně. Když všichni seděli a měli kolem sebe prostor, začala jsem se zadáním testu. Rozdělila jsem jednotlivé řady do skupin- od okna a, B, C. Když se všichni ujistili, že ví, do jaké skupiny patří, vyzvala jsem první skupinu, aby přišla k první lavici, vybrala si jakýkoli obrázek z novin, který na lavici měli vystřižený, vzali si jeden papír z hromádky, která byla také připravená, a šli se zpátky posadit na své místo. K výběru obrázku jsem jim napověděla, že by bylo vhodné vybrat si takový, o kterém by dokázali něco říct, nějak ho popsat. Když jsem vyzvala k výběru druhou řadu, samozřejmě jsem se nevyhnula pokřikování z řady poslední, že na ně zbydou jen ty „ošklivé“ obrázky a že si vlastně nebudou moct z čeho vybrat. Upozornila jsem je, že byla jejich volba, posadit se od katedry co nejdál a že se nemusí bát, že je obrázků víc, než jich ve třídě, takže ještě nějaké i zbydou.

Výběr novinových výstřižků jsem udělala velice snadno, ke každému obrázku jsem si sama zkusila říct, o čem asi vypovídá, a když jsem věděla příběh, vystřižla jsem ho.

V podstatě jsem se snažila volit i různé žánry- sport, kultura, opravy mostů, nehody, sport a tak podobně.

Když se celá třída vystřídala, všichni měli papír i obrázek, začala jsem se zadáním samotného testu. Nejprve jsem je upozornila, že si papír musí všichni podepsat a napsat na něj skupinu, ve které jsou. Následně jsem je upozornila, že musí psát čitelně. Pokud nebudu moct něco přečíst, budu to považovat za chybu. Následně jsem každé skupině nadiktovala 5 pojmů, které se pojily s hodinami, které jsem u nich odučila. Ty samé pojmy jsem jim zveřejnila na internetu, na stránkách předmětu mediální výchova. Jen jsem jim je tam nevysvětlila. Měli si je v rámci předmětu vyhledat na internetu. Byly to pojmy: buvár, fakt, manipulace, objektivita, verbální komunikace, dezinterpretace, informace, neverbální komunikace, přímá řeč, vlastnosti novinových titulků, důvěryhodnost, interpretace, novinářská kachna, událost, zpráva. Všechny pojmy jsme několikrát opakovali, pracovali s nimi a vysvětlovali jsme si je na různých příkladech. Druhou částí testu bylo vymyslet vlastní zprávu, která se pojí k obrázku, co si vybrali. Podmínkou bylo, aby zpráva měla všechny atributy, o nichž jsme si v předchozích hodinách říkali. V podstatě jsem jim je zopakovala. Upozornila jsem je, ať nezapomenou na titulek. Zpráva, že nesmí být s bulvárními prvky, musí být věrohodná, mít logické souvislosti apod. Úmyslně jsem jim řekla, že nechám na nich, jestli si vyberou zprávu komentovanou nebo standardní. Začali se mě ptát, jestli vadí, že neznají přesné místo odkud zpráva je, nebo sportovce pravými jmény a den kdy se to stalo. Tak jsem jim řekla, že nejsou omezování fakty. Že je na nich, jak hlavní postavy pojmenují, jaké si zvolí místo, datum a událost. Že si vše můžou vymyslet. Mají volnou ruku úplně ve všem, jen nesmí překročit logické souvislosti, že text musí být napsán posloupně- úvod, zápletka, rozuzlení. Další dotaz byl, jak ta zpráva má být dlouhá. Zeptala jsem se jich, co jsme si říkali o zprávě. Jak má vypadat a jestli jsme se bavili někdy o délce textu. Společně jsme se dobrali ke správné odpovědi. Zpráva má být stručná, ale výstižná, sdělná, informativní ... Když se pustili do psaní testu, uběhlo z hodiny téměř dvacet minut. Nechala jsem jim na práci času, kolik potřebovali. Většina měla za deset minut hotovo. Když jsem viděla, jak posedávají, upozornila jsem je na to, aby si zkontrolovali pravopis. Nevyhnula jsem se poznámkám, že nemají češtinu, tak je snad jedno kolik tam bude chyb. Tak jsem jim pohrozila, že pokud se to bude hodně červenat, tak je ohodnotím horší známkou. Práce mi postupně odevzdávali společně s obrázky, tak jsem při opravě věděla, k čemu se zpráva vztahuje. Když odevzdali poslední, přisedli si žáci opět na svá místa.

Pokračovali jsme ve výuce tím, že si našli pracovní list z minulé hodiny, kde jsme se věnovali slovní zásobě, která se objevuje v novinách- v tisku, v televizi. a nedokončili jsme tabulku s piktogramy, kterou jsme v předchozí hodině začali. Navázali jsme tedy na piktogram číslo 12. Nikdo hned na první pohled nevěděl, dala jsem jim čas a upozornila je, ať nevykřikují, že pokračujeme v soutěži o 1 za práci v hodině, takže kdo bude vědět, dá ruku nahoru, já k němu přijdu a udělám si k sobě čárku. Vyvrátila jsem dotaz, jestli ten první obrázek je jelen a prozradila jim, že je to čert. Přihlásili se dva, obešla jsem je a prozradila jsem, že to další je ženská. Už vědělo víc žáků, všem, kdo to správně napsali, jsem udělala čárku. Vyvolala jednoho, který na většinu aktivit potřebuje víc času, aby řekl správnou odpověď i ostatním. Radek tedy řekl přísloví: „*Kam čert nemůže, tam nastrčí ženskou.*“ Na dalším piktogramu byly dva obrázky kádě s vodou a jeden smajlík. Pomohla jsem jim tím, že jsem jim řekla, že v tom piktogramu jsou v podstatě zakresleny 3 osoby. Když jsem vyvolala někoho na přečtení, viděl v obrázku dvě vany a usmívajícího smajlíka. Tak jsem zopakovala, co sám řekl, jen jsem ze smajlíka vyčetla a třetí osoba se směje. Těm, kteří nemají s českými příslovími moc co dočinění, ještě nesvitlo, ale některé chytré hlavičky už se hlásily se správnou odpovědí. Pomocí vody, která tam byla nakreslená, jsem je navedla na praní prádla, a nakonec většina věděla, že šlo o přísloví: Když se dva perou, třetí se směje. S následujícím obrázkem neměli potíže, ale proto, že ho věděli i ti, co se doposud moc nezapojili, tak jeden nadšeně vykřikl výsledek a připravil tak spolužáky o možnost soutěžit. Správnou odpovědí bylo: Ráno moudřejší večera. Na předposledním piktogramu jsem si myslela, že zaváhají. Přišel mi složitý, ale opět jeden nadšenec vykřikl správnou odpověď, dřív, než se kdokoli stihl přihlásit. Tak jsme obrázek společně pro ostatní rozebrali. Upozornili jsme je na to, že je tam značka vody, značení 0 decibelů hluku a ozubené kolo, kterým se zřejmě značí mlýn na mapě. U posledního obrázku dostali čárku naprosto všichni. Během chvilky přišli na to, že je to přísloví: Darovanému koni na zuby nehleď.

Do konce hodiny nám zbývalo kolem pěti minut. Požádala jsem žáky, aby pracovní list otočili a vymysleli si vlastní přísloví, které v piktogramech nebylo. Jejich úkolem nyní bylo, aby si své přísloví napsali na papír, prohlédli si všechna slova, která ho tvoří a pokusili se je přenést do vizuální podoby tak, jako to viděli doposud. Smyslem bylo přenést na papír hlavní informaci sdělení v podobě obrázku. Protože se někteří žáci báli

začít kreslit, sdělila jsem jim, že se výtvarná stránka nebude hodnocena, že se tedy nemusí bát kreslit. To některým z nich opravdu pomohlo k odhodlání začít. Když byli hotoví, měli nakreslit to samé přísloví pomocí komiksu. Zadala jsem jim tři okénka, upozornila jsem je na to, že se tomu jinak říká strip, když se příběh vejde do tří políček. Že v prvním je začátek příběhu ve druhém děj a ve třetím je závěr. Že je také důležité neopomenout na podstatu komiksu a tím je text, který doprovází obrázek nejčastěji v bublinách. Je to text, který nahrazuje rozhovor nebo nějakou myšlenku hlavní postavy. Když někteří byli hotoví i s tímto zadáním, vysvětlila jsem jim ještě význam slova kaligram. Snažili se nyní pro zpestření hodiny pomocí slov nakreslit obrázek. Vybrali si jedno slovo, které je v jejich přísloví důležité a nakreslili ho pomocí jednoho stále se opakujícího slova. Uvedla jsem jim příklad u srdce. Někteří to do zvonění stihli, jiní ne.

Mojí hlavní myšlenkou bylo, aby si vyzkoušeli různé způsoby čtení obrázků a všechny ty způsoby si sami vyzkoušeli. a aby si uvědomili, kde všude se s piktogramy mohou setkat a jak se naučit vykládat jejich sdělení. Ještě je na to v příští hodině upozorním. Budeme si zkoušet čtení obrazu. Nejprve krátkou aktivitou vyzkoušíme jejich verbální komunikaci- chci aby si uvědomili, že ne vždy je snadné vyjádřit i sebejasnější myšlenku. Pak pustím žákům scénku ze seriálu Wolker Texas Ranger bez zvuku. Nechám je, aby si ji prohlédli, rozdělili si role a podle toho, co vidí, ji zkusili vymyslet titulky-dabing. Myslím si, že by je takové aktivity mohli zajímat. Tak uvidíme za týden.

PŘÍLOHA Č. 8 - VERBÁLNÍ KOMUNIKACE, DABING

Dnes mám v obou hodinách suplující učitele. Paní Janošková, u které praxi plním, je na lyžařském výcviku. Vybrala jsem si pro žáky aktivitu, která navazuje na předchozí látku, kdy jsme si hrály se slovy, písmem, piktogramy a obrázky.

Na začátku hodiny jsem zadala test třem žákům, kteří minulou hodinu chyběli. Posadila jsem každého do lavice tak, aby seděli samostatně. Nadiktovala jsem jim pojmy, kombinovaně ze tří skupin, tak, jak je psali předchozí hodinu jejich spolužáci. Nechala jsem je vybrat si obrázek vystřižený z novin a napsat na něj zprávu. Zdůraznila jsem jim požadavky na pravopis titulek zprávy a základní informace, které má zpráv obsahovat. Zadání proběhlo poměrně rychle. Nechala jsem je tedy pracovat a věnovala jsem se zbytku třídy. Zatímco jsem jim pokládala otázky, týkající se předchozí hodiny, suplující paní učitelka se přihlásila na školní počítač a snažila se ho propojit s interaktivní tabulí.

Třídu jsem musela neustále tišit, zaprvé proto, aby nerušili spolužáky od testu a za druhé proto, že šum ve třídě narušoval výuku. Upřímně takhle rozjeté jsem je ještě nezažila. Bylo to prvně, co jsem musela v hodině několikrát zařvat, aby mě vůbec slyšeli.

První moje otázka ke třídě byla: Kdo mi vysvětlí pojem piktogram. Nikdo ze žáků nereagoval, dokud jsem jim neřekla, že je to to, co jsme v minulé hodině probírali, že ten pracovní list mají před sebou, tak ať to z něj vyčtou. Žáci začali odpovídat, že je to nějaký obrázek, který nese nějakou informaci, nějaké sdělení. Zeptala jsem se, jestli ve svém okolí, mají nějaké piktogramy. Vyvolala jsem jednoho z hloučku, který neustále vyrušoval. Odpověděl, že neví, ale ostatní spolužáci kývali hlavou, že si myslí, že jo. Nedokázali uvést příklad, tak jsem je navedla například na dopravní značení, upozornila jsem je na značení v mapě, a na značky typu informace, WC, a podobně. Druhým pojmem, který jsme si v předchozí hodině řekli, je pojem komiks. Zeptala jsem se jich tedy, co to je komiks a jaký je rozdíl mezi komiksem a piktogramem. Řekli mi, že je to obojí nějaké obrazové sdělení. Doplnila jsem je tím, že komiks mohou rozkreslit do více políček, je to tedy nějaký příběh a na rozdíl od piktogramu obsahuje? a žáci doplnili, že obsahuje text, který se nejčastěji píše do bublin. Tuto informaci jsem opět trochu rozvedla, upozornila jsem je na to, že se do bublin může psát řeč postavy nebo její myšlenky, nebo třeba citoslovce, které oživují děj. Poslední pojem, který jsme si vysvětlovali a zkoušeli si ho nakreslit, byl

kaligram. Zeptala jsem se tedy, co to je. Odpověď žáků byla správná. Bylo to slovo, které pro jejich přísloví bylo výstižné, napsané několikrát za sebou a opisující tvar určitého obrazce. Tedy pokud někdo zachytil pomocí piktogramu přísloví: Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá., vybral si slovo jáma a jeho pomocí jámu nakreslil. Když jsme si zopakovali základní pojmy z předešlé hodiny, rozdala jsem žákům zbytek pracovních listů, které jsem u sebe měla ke kontrole jejich činnosti v hodině.

Když si mezi sebou listy rozdali, upozornila jsem je, že si v dnešní hodině vyzkoušíme dabing. Samozřejmě jsem se zeptala jich, co to dabing je, kde se využívá, jaký je rozdíl mezi dabingem a filmem v originálním jazyce s titulky. Žáci odpovídali, že je to to, když někdo mluví za někoho jiného. Že se využívá ve filmech nebo v klipech. Dále řekli, že dabing i titulky jsou formou překladu. Rozdíl je, že titulky bývají lepší, protože dabing může být zkreslený, aby ta slova pasovala do otevírání úst herce, musí být tomu ten text přizpůsoben. Vyzvala jsem je, aby si vzali svůj papír, kdo neměl, mohl si vzít u mě. Měla jsem v úmyslu jim pustit ukázkou ze seriálu a bez zvuku, aby si vyzkoušeli svůj vlastní dabing. Bohužel se paní učitelce nepodařilo propojit počítač s tabulí a žáci byli velice netrpěliví a hluční. Tak jsem pro ně vymyslela krátkou aktivitu na procvičení verbální komunikace. Cílem bylo žáky zaujmout, ztišit a připravit je na dabing, který bude následovat, až bude zpřístupněna interaktivní tabule. Zadáním bylo, aby si utvořili dvojice a sedli si každý k jednomu stolu, aby se vzájemně nerušili. Tuto informaci jsem musela zopakovat nejmíň třikrát, opravdu byla dnes ta třída, jako utržená ze řetězu. Když se nám podařilo rozsadit se ve dvojicích, snažila jsem se je ztišit, abych mohla doříct zadání. Měli se v té dvojici dohodnout, kdo bude a kdo 1 bude 2. Žáci s číslem 1 si u mě měli vzít čistý papír ve formátu A4 a posadit se zpět na své místo. Dvojky potom přistoupily ke mně a dostaly papír, na kterém byly vytištěné znaky, které jsem připravila ve Wordu. Jejich úkolem bylo, neukázat ony znaky tomu, s kým jsou ve dvojici. Samozřejmě to někteří spletli hned ze začátku, tak jsme zadání ještě mezi dvojicemi prohazovali. Ti, co mají v ruce obrazec, tedy dvojky, si stoupnou zády k jedničkám. Názorně jsem jim předvedla, jak to bude vypadat. Jedničky sedí, mají v ruce propisky a čekají, co uslyší. Smyslem bude procvičit si verbální komunikaci. Jedničky nesmí pokládat žádné upřesňující otázky dvojkám. Dvojky se nedívají, jak jedničky kreslí, aby je nemohli navádět. Cílem je popsat co nejpřesněji a nakreslit co nejpřesněji daný obrazec. Dvojky mohou popisovat například

takto: V pravém rohu nahoře, máme hvězdu. Hvězda bude velká skoro jako dlaň, má 5 cípů a bude nakreslená silnější čarou než zbylé obrazce. a tak dále. Dávejte si pozor na rozmístění, velikost, počet obrazců, tloušťku obrysových linky.

V průběhu této aktivity začali ti žáci, co psali test odevzdávat. Přidali se k nám a vyzkoušeli si popis obrazců. Paní učitelka mi vysvětlovala důvod, proč tabule nefunguje a vymyslela, že u nich v kmenové třídě, je tabule funkční, takže až si dohrají, že půjdeme tam. Sama ji šla vyzkoušet, zatímco my, jsme pokračovali v aktivitě. Ta dvojice, co měla hotovo, dostala jiný obrazec a prohodili se, aby si oba ve dvojici zkusili popis i kresbu podle návodu. Když jsme aktivitu dokončili. Vybrala jsem si tištěné obrazce a požádala žáky, aby si zklidnili z lavic a potichu se přemístili do své třídy, kde na ně čekala suplující vyučující. Samotný přesun proběhl na mou žádost poměrně v tichosti. Poslední děvčata se mnou ve třídě srovnala lavice a židle. Když jsem dorazila do třídy za nimi, křičela na ně vyučující, že už je to s nimi dnes neúnosné, tak ať se ztiší. Upozornila jsem je, že jim poznámky psát nebudu, ale jestli se neztiší, že jim do příště můžu vymyslet tak otravnou aktivitu, že je zaručeně nebude bavit a bude na známky. Když nejsou schopní pracovat v klidu. Ačkoli na vyhrožování nejsem, kupodivu tato informace zabrala. Reflexi z aktivity jsme nevěnovali příliš času, protože nezbývalo už moc času do zvonění a chtěla jsem s nimi stihnout i ten dabing, abychom měli splněnou celou náplň hodiny. Zeptala jsem se jich pouze, co pro ně bylo snazší, jestli kreslení, nebo diktování. Co je více bavilo. a kdo je spokojen s tím, jak jeho navigování v konečné fázi v porovnání s originálem, dopadlo. Většinou se mnohem lépe diktovalo, než kreslilo. Raději kreslili pouze čtyři. Tím, že to pro ně bylo jednodušší je to samozřejmě i více bavilo. a v porovnání s originálem byla spokojená snad jen jedna dvojice, ale u ostatních to vyvolalo malou diskuzi, kdo v čem jak chyboval. Takže se každý ve dvojici snažil zhodnotit svou práci, svůj příspěvek v tvorbě.

Následovala poslední aktivita. Chybělo nám posledních 15 minut, takže hrozilo, že práci nestihneme, na což jsem žáky upozornila. Seznámila jsem je se zadáním. Zvolila jsem seriál Wolker Texas Ranger, protože jsem se domnívala, že ho všichni znají. Ví, jakou má tematiku, jak probíhají dialogy mezi postavami a podobně. Nechala jsem je sesednout si do dvojic, ve kterých v hodině pracovali a jejich novým úkolem bylo, udělat si poznámky k dabingu. Řekla jsem jim, že jsou tu pouze dvě postavy, aby si všímali, pozadí, grimas, gest, délky proslovů a podobně. Zakázala jsem jim vulgarismy a parodii na seriál.

Upozornila jsem je, že cílem je vytvořit takový rozhovor, který by se mohl odvysílat v televizi. Následně jsem jim scénku, trvající 1 minutu pustila. Pomalíci mě upozornili, že bych měla zapnout zvuk. Teď mi to přijde úsměvné, ale během té hodiny to bylo už hodně náročné.

Hodně podobný průběh měla tato hodina i v paralelní třídě s tím rozdílem, že jich bylo ve třídě 11, takže se s nimi mnohem lépe pracovalo a hodina ubíhala mnohem rychleji. Proto jsem s nimi stihla udělat dabing, který si většina vyzkoušela odříkat, a následně jsme si scénku pustili v originálu, aby mohli porovnat, co vymysleli oni a jak to znělo ve skutečnosti. Když proběhlo srovnání, nechala jsem je vytvořit parodii, zakázala jsem pouze užívání vulgarismů. Parodie vymysleli opravdu nápadité, když si je většina odzkoušela říct, pustila jsem jim originální parodii z internetu. Sami se ujistili v tom, že bez vulgarismů, vymysleli mnohem vtipnější znění, než byla na netu zpřístupněna. To z internetu bylo plné sprostých slov a vůbec to nebylo nutné, ani vtipné, což nebyl pouze můj názor, ale i názor žáků. Každému, kdo se pokusil o vytvoření dabingu, a téma rozhovoru bylo smysluplné, jsem udělila 1 za práci v hodině.

Myslím si, že nakonec obě třídy aktivita bavila. Bavilo je poslouchat své spolužáky, jak si s úkolem poradili. Smáli se a snažili se trumfnout tématem ostatní. Vyzkoušeli si, že není vždy snadné volit slova tak, aby jimi vyjádřili svou myšlenku. Oba tyto úkoly jim potvrdily, jak důležitá jsou vhodně zvolená slova pro udržení smyslu obrazu.

Přepsala jsem na ukázkou jeden rozhovor. Je to dabing k seriálu Wolker Texas Ranger.

T: „Hele kámo, co převážíme?“

W: „Nemusíš to vědět.“

T: „Ale no ták, řekni mi to.“

W: „Ale jen pár nějakých věcí.“

T: „Co? Tak co teda převážíme?“

W: „Mmm, nic!“

T: „Ale no tááák! Řekni mi to!“

W: „Nic zajímavýho, pár nepotřebných věcí, to nepotřebuješ vědět.“

T: „Ale no tak, já to chci vědět! Já ti říkám, že to chci vědět!“

W: „Neee....“

T: „Ne, tak to teda ještě uvidíme.“

W: „No tak jo teda, převážíme pár nábojů.“

T: „Jenom?“

W: „Nooo jo.“

T: „Takže jenom náboje? Jo? Jenom náboje, to si ze mě děláš srandu!“

W: „No dobře, k tomu ještě převážíme pár mrtvol, co jsme tam....“

T: „Co? Mrtvoly? Ne!“

W: „No jo no, nedalo se nic dělat. Co myslíš, házet do kanálu je už nemůžeme. Ten už je dost plnej.“

Obě hodiny, co se týká závěrečných výstupů, se vydařily. Bylo zajímavé sledovat, jak si žáci poradili s obrazem, který viděli a dokázali si vymyslet text, který k dané situaci vážně pasoval. Vzhledem k časovým možnostem byla tato práce velice zdařilá. Žáci se v průběhu celé výuky učili číst vizuální sdělení. Sledovali obraz, hledali v něm souvislosti a bavili se o nich mezi sebou.

PŘÍLOHA Č. 9 - FOTOGRAFIE

Na počátku hodiny mi paní učitelka rozchodila počítač a tabuli, protože dnešní hodinu jsem opírala o prezentaci. Následně vyučující probrala nějaké organizační věci se třídou a pak mi je předala. Celý její úvod zabral tak pět minut, zklidnila třídu a já jsem si připravila nahrávání.

Hned na úvod jsem upozornila žáky, že naše setkávání v hodinách mediální výchovy se blíží ke konci. Prvně jsem je upozornila na to, že si z hodiny pořizuji zvukový záznam. Řekla jsem jim také, proč ho pořizuji, že je pro mě důležité psát si záznamy z odučených hodin, abych nezapomněla, co jsme společně dělali a také proto, že to potřebuji pro svou diplomovou práci. Požádala jsem je následně, aby v hodině byli maximálně potichu, aby jejich odpovědi byly slyšet a já měla o čem psát. Nikdo nic nenamítal, tak jsem se pustila do úvodu hodiny.

Na začátku teorie jsem se jich zeptala, co je to fotografie. Jestli by byl někdo schopný vytvořit definici toho, co je to fotografie. Správně odpověděli, že se jedná o nějaký snímek zachycující nějakou skutečnost, něco, co se stalo. Ptali se mě, proč se mají učit zrovna o fotce, tak jsem po nich chtěla, aby mi vyjmenovali média, která znají, tedy televizi, internet, noviny, fotografie... Některá z nich totiž pracují s obrazem nebo přímo s fotografií. Tím jsem je upozornila na to, že fotografie je důležitým médiem, proto si o ní něco povíme a vyzkoušíme si i nějakou aktivitu, která nám fotografii a pohled na ní přiblíží.

Zajímalo mě, čím se fotky dají vytvářet, čím zachycují ty obrazy, které se jim líbí, aby z nich mohly vytvořit fotku. Jednoduše odpověděli, že používají fotoaparát. Na jejich odpověď jsem navázala další otázkou, jestlipak ví, jak vypadal první fotoaparát, nebo jak se nazývají předchůdci foťáku. Tipovali, že první fotoaparát vypadal jako ten z pohádky Pyšná princezna, takový ten, kdy má fotograf přikrytou hlavu látkou a fotí. Já jsem je pouze doplnila, že než ještě vznikly tyto první fotoaparáty, existoval přístroj, který dokázal přenášet obraz a tím byla camera obscura. Jednoduše jsem jim popsala, jak se ten přístroj využíval. Popsala jsem jim, jakým způsobem přenášel obraz na stěnu, a že si tím usnadňovali práci různí umělci. Upozornila jsem žáky, aby si dělali poznámky, protože narazíme na několik pojmů a je dost pravděpodobné, že z nich budou psát další test.

Nechala jsem jim čas, aby si napsali, co je fotografie. Po té jsem jim ukázala jednu z prvních fotografií, hádali, co je na ní zachyceno. Další hádankou pro ně bylo století, kdy tato fotografie vznikla. Hádali různě, většinou si mysleli, že je starší než z 19. století. Když si zapisovali pojem fotografie, připravila jsem si pro ně ještě tabulku s jinými pojmy či přejatými slovy. Vrátila jsem se tím trošku k připomenutí předešlé hodiny, kdy jsme trénovali pomocí různých aktivit verbální komunikaci. Úkol jsem zadala slovy: „Pokud byste jednou chtěli být třeba novináři, tak tato slova byste měli jistě znát.“ Chtěla jsem po nich, aby spojili pojmy se správnými odpověďmi. Všechny pojmy si měli napsat, protože si tím obohacují slovní zásobu a mohou se opět objevit v testu, takže spojením 1. D, si později ten pojem nepřipomenou. Aktivita je docela zaujala, tím, že museli psát, byl ve třídě docela klid. Na spojování jsem jim nechala necelých deset minut. Pak jsme si pojmy projeli společně. Začali jsme abonentem, to někteří nevěděli, ale odpověď od nich zazněla- předplatitel. Dále jsem je vyvolávala a odpovídali: Bariéra- překážka, fingovat- předstírat, hit- úspěšná píseň, bysta- sochařský portrét hlavy, fikce- klam, elastický- pružný, domestikace- zdomácnění, cyklona- tlaková níže, asertivita- sebezprosazování, integrace- začlenění, sarkazmus- jízlivost, flegmatik- klidný člověk, logistika- systém přepravy. Společně jsme pojmy dali dohromady.

Následovala skupinová práce. Aktivita, k níž potřebovali fotografie, které si měli donést z domova. Měli si z domova přinést tři fotografie nebo obrázky, které pro ně mají nějaký význam- je na nich oblíbený herec, nebo rodinou fotku, obrázek mazlíčka, fotografii z dovolené a podobně. Poměrně hodně lidí si fotografie nepřineslo. Tím, že jsme pracovali ve skupinkách, měli možnost vybírat i z fotek ostatních členů týmu. Zadáním bylo, aby vytvořili skupinky po pěti až šesti lidech. Což nám chvíli trvalo, protože vznikaly vražedné kombinace. Nakonec vznikly 4 skupiny. Posadili se kolem stolu, uklidili si věci z lavice, a kdo měl fotografie, tak je na ten stůl rozprostřel. Jejich úkolem bylo, aby každý sám za sebe vybral jednu fotku, o které si myslí, že je nejlepší a jednu, o které si myslí, že je nejhorší. Zpočátku jsem úkol špatně formulovala, zadal jsem výběr nejhezčí a nejošklivější fotky, ale při obhajobě jsme se dostali ke správným pojmům, abych neslyšela pouze odpovědi typu- líbí a nelíbí. Samozřejmě si k tomu připraví i argumenty, kterými svůj výběr obhájí.

Tím, že si někteří fotografii nepřinesli, bylo těžší rozházet skupiny tak, aby se s nimi dalo pracovat. Když učitelka viděla, že je rozsazují kvůli nedostatku fotografií, nechala si od nich na lísteček napsat, kdo nesplnil domácí úkol. Když konečně v rámci skupiny začali pracovat, probíhalo mezi nimi hodnocení fotografií v rámci skupiny, což bylo dobře. Navzájem obhájovali mezi sebou, proč ten obrázek přinesli a co se jim na něm líbí či naopak. Trochu jim trvalo, než se rozhoupali k výběru, nechala jsem jim čas na promyšlení a chodila mezi nimi a poslouchala, jestli se baví k tématu a jak argumentují.

Když začal ve třídě růst šum, ukončila jsem jejich práci a chodila od skupiny ke skupině a vyvolala vždy někoho, aby mi řekl svůj výběr. Některé odpovědi byly opravdu hezké a věcné. Jiné byly trochu slabší, v tom případě jsem se do toho musela vložit a pomocí otázek vydolovat z dotyčného alespoň část hodnocení, které jsem potřebovala.

V první skupině jsem vyvolala dívku, měla fotografii z výletu z Národního parku v Německu, kde chodila v korunách stromů. Tento snímek si vybrala jako nejzdařilejší, nejhezčí. Argumentovala tím, že je pro ni fotka důležitá, protože se jí na výletě moc líbilo. Dokonce o tom napsala i článek do nějakého tisku. Další z jejich skupiny byla opět dívka. Vybrala si barevný obrázek obrazu. Autora neznala, ale obrázek byl také z výběru z jejích fotek a vybrala si ho pro svou barevnost a zalíbení v geometrických tvarech. Posledním vyvolaným byl chlapec. Ten držel jako nejpovednější snímek pohlednici nějakého hotelu. Své obrázky do hodiny nedonesl a z těch co zbyly, vybral pohlednici, protože ho zaujala uspořádáním informací, barevností, sdělností.

Ve druhé skupině mě zaujala jedna argumentace, kdy žákyně odpovídala v pojmech, ke kterým jsme se s nimi chtěla dostat. Vybrala si obrázek psa-vlčáka, i přesto, že psy nemá ráda. Je prý kočičí typ, ale tenhle obrázek ji zaujal, protože byl hezký a výrazně barevný. Měl jednoduchou kompozici, tisk byl kvalitní a nezrnitý. Obrázek byl v lesklém provedení. To bylo přesně to, co jsem po nich chtěla, ale ještě jsem to neřekla nahlas, čekala jsem, co vymyslí ve zbývajících skupinách.

Třetí skupina byla pánského složení. Na otázku, proč sis vybral ten černobílý obrázek, padaly odpovědi typu, on byl barevný, ale my nemáme barevnou tiskárnu, tak je černobílý. Nebo za nejlepší fotku vybrali obrázek Temelínu, protože se jim prostě líbí... Pokoušela jsem se je navést na pozadí obrázku, na kontrast krajiny a továrny, na kvalitu

fotografie, ale bylo to jako mluvit do dubu, ohromně je bavilo odpovídat stylem, mně se to prostě líbí. Jeden z nich si vybral obrázek jelena v lese, vystřiženého z novin. Na stole jim ležela fotografie velbloudů, vystřižená zřejmě z nějakého kalendáře, tak jsem oba obrázky vzala do ruky a chtěla jsem, aby je mezi sebou porovnali. Odpověděli, že jelen je hezčí, tak jsem se je snažila odpoutat od obsahu a navést je k provedení- k technickým záležitostem. Upozornila jsem je na kompozici, že je jelen umístěn tak, aby kolem něj byla vidět příroda, že je umístěn víc ke kraji, aby šlo vidět, kam povedou jeho další kroky, lépe si tak můžeme představit, jak to kolem něj vypadá. Na fotografii velbloudů nebyl kolem nich žádný prostor, byli vystřižení podle jejich obrysu, jen mezi nimi bylo kousek zeleně a po krajích také. Upozornila jsem je na to, že jelen je vidět celý, velbloudům chybí kus hlav a nemají nohy. Co se týká barevnosti, měli navrch velbloudi, tisk byl kvalitnější než výstřížek z novin. V podstatě jsem před celou třídou takto oba obrázky porovнала a chtěla jsem nakonec slyšet, proč tedy, z toho, co tu zaznělo, si vybral obrázek jelena. On provokativně odpověděl, protože se mu líbí. Ve třídě to téměř nikomu nepřišlo vtipné a paní učitelka situaci nevydržela a vzala si od dotyčného žákou.

V poslední skupině se úkol také povedl. Byla v ní čtyři děvčata, protože měla málo obrázků na početnější skupinu. Dvě, které přinesly fotografie, si z nich vybraly ty nejhezčí, nejprovedenější, to pro ně nebylo těžké, všechny se jim líbily, proto je do školy přinesly. Problém nastal, když měly vybrat fotografii nejméně zdařilou. Každý z těch snímků pro ně měl osobní význam, buď fotografii samy fotily, nebo na ní ony samy byly vyfocené, nebo to byla vzpomínka na jejich mazlíčka a podobně. Nedokázaly tedy vybrat tu nejméně atraktivní.

Když dostaly prostor všechny skupiny, rozpustili jsme je a každý šel na své místo. V prezentaci, kterou jsem pro žáky měla připravenou, jsem promítla slide, ve kterém byla vypsána kritéria hodnocení, co mě napadlo. Upozornila jsem je, že přesně tohle jsem po nich chtěla slyšet a že se to ne všem povedlo. Jednotlivá kritéria jsem přečetla nahlas a uvedla jsem konkrétní příklady z hodiny, které buď uvedli oni, nebo já v porovnání dvou obrázků zvířat. Bylo na nich, aby si udělali poznámky. Když jsem viděla, že dopisují, zeptala jsem se, jak mi odpovídali převážně oni. Zaznělo ze třídy, že se soustředili na to, jestli se jim fotka líbí. Na dalším slidu jsem měla připravené body k subjektivnímu hodnocení. Prvním bylo: líbí X nelíbí. Druhým a třetím osobní účast na fotografii, nebo nějaká

vzpomínka. Úplně přesně jsem odhadla, co budou říkat a v té prezentaci jim ukázala dva způsoby, jakým může probíhat hodnocení.

Do konce hodiny nám zbyla minutka, tak jsem se jich ještě zeptala na funkci fotografie v médiích. Odpovídali správně, že má funkci doprovodnou, blíže určující, specifikující, rozlišující a podobně. Když zazvonilo, dala jsem jim povel pro uklizení třídy, vrátili mi kartičky se jmény a mohli odcházet.

PŘÍLOHA Č. 10 - CO ŘÍKÁ FOTOGRAFIE ANEB JAK VZNIKÁ REKLAMNÍ SLOGAN...

Zpočátku hodiny jsme si zopakovali pojmy, které jsme si předchozí hodinu prakticky ukázali, tedy pojmy, které se pojí s hodnocením fotografie. Zopakovali jsme si, co je fotografie a čeho si na ní všímáme. Mezi tím mi vyučující zapnula počítač, abychom mohli pracovat nadále s připravenou prezentací. V prezentaci byla zpočátku otázka: Co říká fotografie? Řekla jsem žákům, aby si vzali papír, propisku a soustředili se na jednotlivé výřezy fotek. Bylo jich celkem osm. Měli si tedy napsat čísla od jedné do osmi a ke každému číslu napsat, co si myslí, že vidí na fotografii. Byla to taková rozechřívací aktivita a žáky poměrně zaujala. Na každou fotografii měli poměrně dost času, aby si v klidu promysleli, co vlastně vidí. Snažila jsem se ve třídě udržet klid, aby to byla samostatná práce a každý zapojil svou představivost a fantazii k dokončování obrazu. Po posledním výřezu následovaly správné odpovědi. Než jsem je však žákům prozradila, chtěla jsem slyšet, co viděli oni.

Na prvním slidu byla vyříznuta část chmýří. Žáci v tom viděli rybu v moři, štetku na záchod, hlavu panenky a zazněla i správná odpověď- chmýří. Následně jsem jim celou fotografii ukázala a poukázala jsem na část, odkud výřez pocházel. V druhém výřezu viděli žáci správně bublinkovou fólii, svůj typ si opět mohli ověřit, když viděli celou fotografii. Třetí fotografie vzbudila ve třídě ohlas. Výřez se jim nelíbil i přesto, že nepoznali, co na něm je. Hádali nějaké nohy, prasečí nohy, část těla. Když se dozvěděli, že je to výřez z kravského vemena, moc je to pobavilo. Na dalším obrázku jsem jim promítala výřez z drátěné košile. Nejprve hádali, že je to pletivo, pak je napadl mikrofon, oblek pro potápěče, plot, ale zazněla z jejich úst i správná odpověď. Jako další obrázek rozeznali oko mouchy. Další obrázek pro ně také nebyl složitý, spojili si ho s květem. Hádali pouštní květ nebo slunečnici a byla to slunečnice. V předposledním obrázku viděli vajíčka, platíčko tabletek, buňky, bílé krvinky, golfové míčky, larvy a nakonec někdo správně uhodnul i cigarety. Všichni se hodně divili, když najednou v kompletním obrazu viděli vyskládané cigarety. Věc, se kterou má každý z nich nějakou zkušenost, pro ně byla složitá na rozkódování a je to očividně samotné překvapilo. Na poslední výřez se také tvářili malinko znechuceně. Jejich návrhy na správné odpovědi zněly: otevřená pusa, převrácené

oční víčko, prasečí ucho a nikdo v tom neviděl ten celek, jaký to měl být, tedy nikdo neviděl sloní tlamu.

Dalším úkolem, který jsem pro ně měla připravený, bylo přemýšlení o obsahu fotografie. Ptala jsem se jich, co jim daná fotografie říká. Dále jsem po žácích chtěla, aby se zamysleli nad tím, zda se jedná o fotografii, která v sobě obsahuje nějakou zprávu, nebo jestli jde o typ reklamní fotografie, a proč si to myslí. Sdělení si měli zapsat na papír. Když jsme projeli celou prezentaci, vrátili jsme se postupně k jednotlivým obrázkům a četli jsme si jejich nápady. Protože jsem měla víc fotografií třeba k cigaretám, tak vznikaly docela originální nápady, co vlastně ta fotografie může říkat nezasvěceným do problematiky.

Obrázek č. 1: *Kouření způsobuje pomalou a bolestivou smrt. Kdo kouří, mlčí. Kouřením sám sobě škodíš. Kouříš, shoříš.*

Hlavním prvkem ve fotografii určili cigaretu a její neblahodárný vliv na lidský organismus. Většina rozhodla, že se jedná o nějaké poselství a ne o reklamu. Chybí zde důležitý reklamní prvek – značka cigaret, viditelný produkt, co si lidé mají koupit a motivační obrázek, který je ke koupi výrobku přesvědčí.

Obrázek č. 2: *Krém proti celulitidě. Krém na krásná pozadí. Stop celulitidě. Pevné hýždě do jednoho týdne. Když se budeš mazat tímto krémem, budeš mít krásné pozadí.*

Hlavním motivem fotografie jsou krémy proti celulitidě. Většina třídy se shodla na tom, že se jedná o reklamní fotografii, která se snaží prodat nějaký produkt. Upozorňovali na to, že důležitý je produkt, který na fotografii je v popředí a v pozadí se nachází přitažlivě vypadající hýždě. Je to fotografie, která láká k zakoupení oněch krémů.

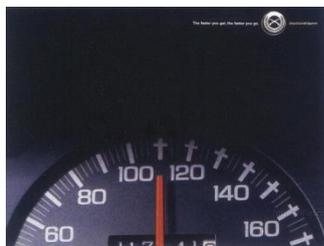
Obrázek č. 3 se opět týkal kouření: *Kouření může prostě zabít. Kuřte, v márnici dostanete přikrývku zdarma. Pokud Vám proti zápachu nohou nepomohla pedikúra, u nás dostanete toto vonítko na nohy.*

Na fotografii je opět v pozici hlavního motivu prvek kouření – cigaret. Žáci se pokusili situaci na fotografii odlehčit, když popisovali, co na ní vidí. Myslím si, že k tomu docházelo proto, aby se dostali do opozice antireklam na kouření, kterých je v jejich okolí spousta. Shodli se na tom, že fotografie v sobě opět nese zprávu o tom, že kouření může zabít. Na tomto obrázku je sice naznačena značka cigaret, ale obrázek spíše odrazuje od koupě či činnosti, než aby k ní lákal.

Obrázek č. 4: *Sladké pokušení. Čokoláda přitahuje. Prostě k sežrán.*

Hlavním motivem fotografie je chuť na pochoutku. Třídě bylo jasné, že se jedná o reklamní fotografii, jejímž smyslem je upozornit na sladké pokušení a samozřejmě zvýšit prodej nějakého produktu.

Obrázek č. 5: *Nejezděte rychle. Rychle a zběsile. Za rychlou jízdu rychlá smrt. Na 110 kilometru začínají hřbitovy.*

Hlavním sdělením této fotografie je nebezpečí rychlé jízdy. Třída jednoznačně označila fotografii za zprávu či poselství. Chybí zde důležitý reklamní prvek – viditelný produkt, co si lidé mají koupit a motivační obrázek, který je ke koupi výrobku přesvědčí. Obrázek však motivační funkci má, nutí řidiče zamyslet se nad tím, jestli má cenu překračovat povolenou rychlost. Toto téma je jistě důležité ztvárnovat jakýmkoli způsobem.

Obrázek č. 6: *Lesklé nohy. Pudr pro krásnější nohy.*

Hlavním motivem fotografie je krém, který má navodit iluzi silonek. Většina třídy se shodla na tom, že se jedná o reklamní fotografii, která se snaží prodat nějaký produkt. Věděli, že důležitý je produkt, který má na fotografii viditelnou pozici. Je to fotografie, která láká k zakoupení tohoto krému.

Obrázek č. 7: *Hydratace vaší pleti. Do dvou minut budu mít hezčí pleť.*

Hlavním motivem fotografie je opět krém, který zaručuje omlazení pleti. Většina třídy se shodla na tom, že se jedná o reklamní fotografii, která se snaží prodat nějaký produkt. Věděli, že důležitý je produkt, který má na fotografii výraznou pozici. Je to fotografie, která láká k zakoupení tohoto krému.

Když nám došly obrázky, zeptala jsem se žáků, jestli si uvědomují, co se jim podařilo vytvořit. Po krátkém zaváhání odpověděli, že vymýšleli reklamní slogany. Společně jsme si tento pojem vymezili, jako krátké heslo, které vypovídá originálním způsobem o produktu, který představuje. Řekli jsme si, že má být originální, snadno zapamatovatelný, může být rýmovaný a slouží v podstatě k upoutání pozornosti čtenáře nebo diváka. Jeho cílem je vrýt se do podvědomí spotřebitele, což si ukážeme pomocí další aktivity.

V další fázi hodiny jsem měla pro žáky připravenou práci s pracovním listem. Na pracovním listě měli obrázky všeobecně známých produktů a log. Jejich úkolem bylo zalovit v paměti a vzpomenout si na pravý slogan každého výrobku. Na práci měli zhruba pět až sedm minut. Po té jsme společně slogany přečetli. Protože se někteří lišili, promítla jsem jim správné řešení v prezentaci a porovnávali jsme, co vymysleli oni s tím, co je správně.

: Eeevroopaa dvěěě. Maximum muziky

:Moje Nova moje televize.

:Milka- nejjemnější potěšení. Naše fialová kravička.

:Vanish, skvrn a špíny se zbavíš. Vanish, zapomeň na skvrny.

:Maggi, žijte s chutí. Vždy čerstvé nápady

: Škoda Yetti- Požitek z jízdy. Simply clever.

:Calgonit- Diamantový standart.

:Colgate- zářivý úsměv. Nechte mluvit úsměv za vás.

:O2- volání zdarma. Více možností.

:Mattoni už není. Kde je mattoni, tam je život.

:Astor je krásné být sama s sebou.

:Jihlavanka poctivá káva.

:Loreal- Vy za to stojíte.

Po srovnání a doplnění pracovních listů, jsem v dalším slidu promítla několik dalších sloganů na různé výrobky. Společně jsme je přečetli. Další měli vymyslet oni, vzpomenout si na nějaký slogan, který jim v poslední době utkvěl v paměti. Některé jsem jim říkala z hlavy ještě já, co mě zrovna napadly.

Do konce hodiny nám zbývalo necelých deset minut. Na internetu jsem našla článek s názvem Den plný reklam, který jsem jim přečetla. Byl to popis všedního dne, v němž se objevily úplně všechny slogany, s kterými jsme pracovali předtím- doplňovali jsme je do pracovního listu. Popisovali jednotlivé produkty a dokazovali, jejich souvislost s každodenním životem. Příběh je docela zaujal, tedy do té doby, než jsem jim řekla, že něco podobného budu chtít vytvořit od nich. Do konce hodiny a za domácí úkol měli vypracovat krátký příběh, v němž využijí slogany, které znají, nebo které zazněly v dnešní hodině. Slogany musí zasadit do příběhu tak, aby jejich pomocí posouvaly děj příběhu, a aby na sebe informace v příběhu logicky navazovaly. Své příběhy napíší ve Wordu a

pošlou paní učitelce, která je ohodnotí a některé mi pro mou práci zašle. V zadání také bylo řečeno, aby se článkem, který jsem četla, pouze inspirovali, ne aby ho doslovně kopírovali. Navrhla jsem jim různá prostředí, ve kterém se jejich příběh může odehrávat. Do konce hodiny pracovali samostatně. V následující hodině jsem s nimi chtěla pokračovat ve sloganu a navázat na reklamu. Poskytla jsem vyučující, materiál, který jsem pro ně měla připravený a pokud sama bude chtít, tak ho využije. Napadlo mě ještě nechat je losovat nějaké mini výrobky, ne příliš známé, jako například konzervu ananasu, fit šunku, rybí prsty a podobně a nechat je vymyslet jejich vlastní slogan, kterým by chtěli oslovit veřejnost a přimět je k zakoupení produktu. To by byla hezká, krátká aktivita na počátek následující hodiny.

Ukázka žákovských prací na téma Den plný reklam:

I reklama Vám může zachránit život.

Vzbudil jsem se časně ráno. Slunce se prodíralo skrz mraky a můj společník připravoval snídani.

„Pohni sebou! Nemáme moc času.“ řekl a podával mi balíček sušenek Bebe.

„Protože dobrá snídane začíná s Bebe dobré ráno!“ Zakřenil se a usrkl si Jihlavanky-poctivé kávy.

„Chceš taky?“ nabídl mi lákavě vonící šálek.

„Ne, díky.“ odmítl jsem a zeptal se, „nemáme Mattoni?“

„Mattoni už není! Ale lepší je Magnesia- poctivá síla hořčíku! Dej si a budeš se cítit fit. Ještě nás čeká dlouhá cesta, příteli!“

Tím náš ranní rozhovor skončil a my se vydali pokračovat za naším cílem- a to, k městu Reklamov.

Po zhruba pěti hodinách chůze jsem se začal tvářit poněkud kysele. Můj kamarád si toho samozřejmě všiml. „Kyselý drops do huby hops?“ zašklebil se na mě a dodal: „Dej si Siestu, ta ti zvedne náladu!“ Bohužel ale nedával pozor na cestu a zakopl o kámen. Zkoušel se postavit ale marně. Nešlo to. Evidentně měl něco s nohou.

„Co teď?“ kňoural smutně. Já však neztrácel hlavu.

„Teď si dáme Deli!“ usmál jsem se.

Nakonec se přeci jen zvedl ale kulhal. Šli jsme dál, avšak po chvíli jsme vyčerpáním klesli na prašnou cestu. Já zavřel oči a na chvíli usnul.

Probudilo mě zvláštní zašustění a ještě zvláštnější pach. Otevřel jsem oči. Spatřil jsem podivný balíček, ležící sotva metr ode mě. Natáhl jsem se po něm a můj zrak utkvěl na lístku připevněném na obalu. Stálo na něm: „Sílu najdeš blbečku, v Olomouckém Syrečku!“ musel jsem se zasmát. Podařilo se mi zvednout na nohy a spatřil jsem, že se k nám blíží nějaká postava. Byla to žena.

Žena, která nás nakonec dovedla do cíle.

Reklamov se před námi rozprostíral do dále.

„Kdo vlastně jsi?“ otázal se můj kulhající kolega nedůvěřivě.

„Jsem Rexona. Nezradím tě,“ odpověděla žena a rázem byla pryč.

„Něco mi říká, že nás právě zradila...“ poznamenal jsem,

„Jo, taky mi to tak přijde. Ale hlavní je, že jsme v cíli.“ řekl můj kamarád.

„To ano.“ souhlasil jsem. „Tak jdeme prozkoumávat!“

S těmito slovy jsme se bok po boku vrhli do víru reklamního světa, a na podivnou dívku jsme rázem oba dva zapomněli.